

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ
DERSİ MÜFREDATINDA YER ALAN OKUMA
PARÇALARININ ÖĞRENCİ KAZANIMLARI
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Mahmut ULU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Abdülkerim BAHADIR

Konya – 2010

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Mahmut ULU
	Numarası	075247001004
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐
	Tezin Adı	İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Müfredatında Yer Alan Okuma Parçalarının Öğrenci Kazanımları Açısından Değerlendirilmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Mahmut ULU
	Numarası	075247001004
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Abdülkerim BAHADIR
Tezin Adı	İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Müfredatında Yer Alan Okuma Parçalarının Öğrenci Kazanımları Açısından Değerlendirilmesi	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Müfredatında Yer Alan Okuma Parçalarının Öğrenci Kazanımları Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma 09/07/2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Doç. Dr. Abdülkerim BAHADIR	Danışman	
Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU	Üye	
Prof. Dr. Saffet KÖSE	Üye	

ÖNSÖZ - TEŞEKKÜR

Çağımızda hızla gelişen bilim ve teknoloji, eğitim ve öğretimin her alanını etkilemekte ve özellikle öğretim yöntemlerinde yeni ve etkileyici, öğrencilerin aktif katılımını sağlayıcı, bilgiyi sadece alan değil, uygulamayla hayatına kazandıran öğrenci yetiştirmeye yönelik değişim ve uygulamaları zorunlu kılmaktadır.

Toplumsal alanlarda meydana gelen gelişmelerin doğal bir sonucu olarak değişen yaşam biçimi, eğitimin hem maddi hem de manevi yönlerinde farklılaşan yaşam anlayışına uyum çabalarını da beraberinde getirmektedir. Eğitim kurumu toplumsal alanda meydana gelen hızlı dönüşüme geliştirdiği yeni programlarla uyum sağlama gayretindedir.

Bütün derslerde olduğu gibi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde de planlı olarak yapılan etkinlikler yoluyla sürdürülen eğitim-öğretim faaliyetlerinin verimi artırdığı açıktır. Eğitim programlarının içeriğinde yer alan etkinlikler ve bu etkinliklerin amacını oluşturan kazanımlar, öğretim faaliyetlerini ve öğretimin somut kazancı sayılan öğrenci başarısını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle ilköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında yer alan ve etkinlik olarak verilen okuma metinlerinin, kazanımların davranış olarak öğrencilerde görülmesi açısından önemi oldukça büyüktür. Öğretim faaliyetlerinin başarıya ulaşması ve öğrencilerin kazanımları edinebilmeleri için verilen okuma metinleri derslerde en çok kullanılan etkinliklerden biridir. Bu nedenle çalışmada, okuma metinlerinin verilmek istenen kazanımların gerçekleştirilmesindeki fonksiyonlarının incelenmesi üzerinde durulmaktadır.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin kazanımlara ulaştırabilir nitelikte olabilmesi için öncelikle muhatap aldığı öğrencilere, ders kazanımlarına, diğer etkinlik örneklerine ve dersin muhtevasına uygun olması gerekmektedir. Okuma metinleri kazanımları oluşturabilirliğinin yanında, seviyeye uygunluk, görsel bütünlük, anlatılan olaylarda rol alan kahraman ve kahraman tutumlarının ahlaki özellikleri barındırıyor olması yönünden ve öğrencilerin yaşadıkları toplumun sahip olduğu dini değerler açısından da uygun olmalıdır.

Konuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmalara bakıldığında okuma metinlerinin değerlendirilmesine dair müstakil bir çalışmanın olmadığı tespit edilebilir. Literatür taraması neticesinde, ders kitaplarının biçim ve muhteva yönünden incelendiği; okul öncesi çocuklarına yönelik hazırlanan kitaplarda yer alan hikâyelerin içerik ve işleniş yönünden seviyeye uygunluk özelliklerinin tespit edilmeye çalışıldığı ; bir diğer çalışmada ise, ders konularının hikaye, fabl ve şiirlerle desteklenerek ahlaki kavramların çocuklara nasıl anlatılacağına dair olduğu görülmüştür(“İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Müfredatında Yer Alan Olumsuz Ahlaki Eğilimlerin Değerlendirilmesi” adlı çalışma). İncelenen araştırmalara bakıldığında bu çalışmaların ya bir sınıf düzeyinde bir ünitenin ele alınıp incelendiği ya da müfredat konularının neler içerdiğinin tespiti şeklinde oldukları görülür. Bizim incelememiz ise işlenen ders konularıyla ulaşılmak istenen kazanımların gerçekleşmesi amacıyla verilen okuma metinlerinin öğrenci görüşlerine ve kişisel gözlemlerimize dayalı olarak amaca uygunluğunun tespiti açısından diğer çalışmalardan farklıdır. Ayrıca, ulaşılan sonuçları bakımından da ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin tekrar gözden geçirilerek eksikliklerinin giderilmesi noktasında faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Çalışmamız, araştırmanın teknik niteliklerine yer verdiğimiz giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırma konusu olan kazanım, amaç ve hedef davranışlara, bu kavramların tanım ve özelliklerine yer verilerek araştırmanın alt yapısını oluşturan kavramsal çerçeve, literatür taraması şeklinde ele alınmıştır. İkinci bölümde, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin amaçları ve programın değerlendirilmesi ana hatlarıyla ele alınmış; üçüncü bölümde ise, 4–8. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında yer alan okuma parçalarının öğrenci kazanımları açısından değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışmanın her alanında maddi ve manevi hiçbir desteğini esirgemeyen danışmanım, sayın Doç. Dr. Abdülkerim BAHADIR’ a, konu seçiminde ve metinleri değerlendirme kriterlerini belirleme aşamalarında değerli fikirleriyle katkıda bulunan sayın Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU hocama şükranlarımı sunuyorum.

Mahmut ULU

Konya–2010

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Mahmut ULU		
	Numarası	075247001004		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☐	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Abdülkerim BAHADIR		
Tezin Adı	İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Müfredatında Yer Alan Okuma Parçalarının Öğrenci Kazanımları Açısından Değerlendirilmesi			

ÖZET

Yapılan bu çalışmada temel konu ahlak eğitimi olup, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi müfredatında yer alan okuma parçalarının öğrenci kazanımları açısından değerlendirilmesi üzerinde durulmuştur. Din ve ahlak eğitiminde çocukların gelişim seviyeleri de dikkate alınmak suretiyle müfredatta yer alan okuma metnlerinin hangi özelliklere sahip olduğu, kazanımlara ulaştırabilirlik açısından yeterliliklerinin neler olduğu ve var olan eksikliklerin nasıl giderilebileceği hususları üzerinde durulmuştur.

Öncelikle, amaç, hedef ve yeni kullanımıyla kazanım kavramları, hedef ve amacın nasıl belirlendiği ve özelliklerinin neler olduğu, Türk Milli Eğitimi'nin ana hedefleri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders programı ve dersin temel ve özel amaçlarının, her sınıf seviyesinde kavram ve kazanımların neler olduğuna yer verilmiştir. Çalışmanın ana bölümü olan üçüncü bölümde sınıf sınıf her üniteden en az bir okuma metni ele alınmak suretiyle öğrenci kazanımları açısından değerlendirmesi yapılmıştır.

Sonuç olarak okuma metinlerinin kazanımlar açısından öneminin büyük olduğu, öğrencilerin dikkatlerini çekerek derse aktif katılımın sağlanmasında önemli rol oynadığı, bazı metinlerin değerlendirme kriterlerine uygun olduğu, bazılarının ise uygun olmayıp metinler üzerinde bir takım değişiklikler yapılması gerektiğinin olduğu görülmüştür. Bunun için hangi metinde ne gibi değişiklikler yapılması gerektiği, çıkarılması gereken metinlerin hangileri olduğu ve alternatif hangi metnin konabileceği, metin değerlendirmeleri yapılırken belirtilmiştir. Okuma metni değerlendirmeleri yapılırken öğrenci görüşlerine de dikkate alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ahlak eğitimi, hedef, amaç, kazanım, metin

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Mahmut ULU
	Numarası	075247001004
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Institute of Education Sciences Department of Teaching Religion in Primary School
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Abdülkerim BAHADIR
	Tezin İngilizce Adı	The Analysis Of Reading Passages In The Culture Of Religion And Deontology Curriculum In Terms Of Gaining Students' Attention In Elementary Schools

SUMMARY

The study mainly puts emphasis on moral education in the Culture of Religion and Deontology curriculum's reading passages in terms of their gaining students' attention. With the consideration of children's level of development in the moral and religious education, this study investigates what types of characteristics the reading passages constitute, what sort of attainability they entail, and which passages should possible be eliminated from the curriculum.

The study primarily addresses the concepts of 'gaining' with its objectives, goals, and new meanings. It highlights that how those objectives and goals are identified, what traits they constitute, and what main goals Turkish National Education projects. Furthermore, this study investigates the fundamental and exclusive objectives of the Culture of Religion & Deontology curriculum; and in accordance to each class level, it investigates what sort of concept and gaining are placed. The third section of this study which constitutes the main part of the study shows that the analysis is conducted by taking at least one reading passage within each unit from each class in the curriculum.

As a result, the study states that the reading passages are important and they significantly contribute to gaining student's attention and increasing their active participation. Moreover, the study has also found that some of the reading passages suited the evaluation criteria and some did not. Thus, some changes are found necessary about these reading passages. For this reason, the study has made some suggestions about what reading passages need to be removed and what others need to be inserted alternatively. As the analysis of these reading passages was implemented, students' opinions were taken into consideration as well.

Key words: Moral Education, objectives, goals, gaining, text

KISALTMALAR:

AB: Avrupa Birliği

akt.: aktaran

bkz.: bakınız.

çev.: çeviren

DKAB: Din Kùltürü ve Ahlak Bilgisi

İFAV: İlahiyat Fakùltesi Vakfı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

(s.a.v.) : sallallahu aleyhi ve sellem

vb.: ve benzeri

vd.: ve diğerleri

ts.: tarihsiz

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	ii
TEZ KABUL FORMU.....	iii
ÖNSÖZ – TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	vi
SUMMARY.....	viii
KISALTMALAR	x
İÇİNDEKİLER.....	xi
GİRİŞ.....	1

1- Araştırmanın Konusu ve Problemi.....	1
2- Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	3
3- Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
4- Araştırmanın Yöntemi.....	4

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖĞRENCİ KAZANIMLARI

1.1. KAVRAMSAL TANIMLAMA	6
1.1.1. Hedef	6
1.1.2. Amaç.....	7
1.1.3. Davranış.....	10
1.1.4. Kazanım.....	12
1.2. ÖĞRENCİ KAZANIMLARININ ÖNEMİ VE ÖZELLİKLERİ...12	
1.2.1. Hedef ve Amacın Önemi.....	13
1.2.2. Hedef ve Amacın Özellikleri.....	16
1.2.3. Öğrenci Kazanımlarının (Hedef ve Davranışlar) Belirlenmesi	20
1.2.4. Öğrenci Kazanımları (Hedef ve Davranışlar) Belirlerken	
Dikkat Edilecek Hususlar.....	23
1.2.5. Hedef ve Davranışları Belirlemenin Faydaları.....	25

1.2.6. İyi İfade Edilmiş Hedefler.....	25
1.2.6.1. Performans.....	26
1.2.6.2. Ürün	27
1.2.6.3. Koşullar.....	27
1.2.6.4. Ölçüt.....	27
1.3. ÖĞRENCİ KAZANIMLARININ, HEDEF VE DAVRANIŞLARININ SINIFLANDIRILMASI	28
1.3.1. Bilişsel Alan.....	30
1.3.2. Duyuşsal Alan.....	31
1.3.3. Psikomotor Alan.....	32

İKİNCİ BÖLÜM

İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNİN GENEL – ÖZEL AMAÇLARI VE PROGRAMIN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. PROGRAMIN VİZYONU	36
2.2. PROGRAMIN TEMEL YAKLAŞIMI	38
2.3. PROGRAMIN ÖZELLİKLERİ VE GELİŞTİRİLMESİNDE TEMEL ALINAN İLKELER.....	42
2.4. PROGRAMIN YAPISI.....	44
2.4.1. Genel Amaçlar	44
2.4.2. Özel Amaçlar.....	45
2.4.3. Temel Beceriler	47
2.5. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ PROGRAMINDA ÖĞRENME ALANLARI.....	48
2.6. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMMINDA DİN VE AHLAK TEMELLİ KAVRAMLAR...	51
2.6.1. Dördüncü Sınıf.....	52
2.6.2. Beşinci Sınıf	52
2.6.3. Altıncı Sınıf	53

2.6.4. Yedinci Sınıf	53
2.6.5. Sekizinci Sınıf	54
2.7. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMMINDA DİN VE AHLAK TEMELLİ DEĞERLER	54
2.8. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMMINDA DİN VE AHLAK TEMELLİ KAZANIMLAR ..	56
2.8.1. Dördüncü Sınıf	56
2.8.2. Beşinci Sınıf	58
2.8.3. Altıncı Sınıf	60
2.8.4. Yedinci Sınıf	62
2.8.5. Sekizinci Sınıf	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OKUMA PARÇALARI VE ÖĞRENCİ KAZANIMLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DÖRDÜNCÜ SINIF MÜFREDATI.....	69
3.1.1. BİRİNCİ ÜNİTE: DİN VE AHLAK HAKKINDA NELER BİLİYORUM?.....	69
3.1.1.1. Okuma Metni.....	69
3.1.1.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar.....	70
3.1.1.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	70
3.1.2. İKİNCİ ÜNİTE: TEMİZ OLALIM.....	71
3.1.2.1. Okuma Metni.....	71
3.1.2.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar.....	72
3.1.2.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	72
3.1.3. ÜÇÜNCÜ ÜNİTE: HZ MUHAMMED'İ TANIYALIM	73
3.1.3.1. Okuma Metni.....	73
3.1.3.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar.....	74
3.1.3.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	74

3.1.4. DÖRDÜNCÜ ÜNİTE: KUR'AN VE YORUMU.....	75
3.1.4.1. Okuma Metni.....	75
3.1.4.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar.....	76
3.1.4.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	76
3.1.5. BEŞİNCİ ÜNİTE: SEVGİ DOSTLUK VE KARDEŞLİK.....	77
3.1.5.1. Okuma Metni.....	77
3.1.5.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar.....	77
3.1.5.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	78
3.1.6. ALTINCI ÜNİTE: AİLE VE DİN.....	79
3.1.6.1. Okuma Metni.....	79
3.1.6.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar.....	80
3.1.6.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	80
3.2. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ BEŞİNCİ SINIF MÜFREDATI.....	81
3.2.1. BİRİNCİ ÜNİTE: ALLAH İNANCI.....	81
3.2.1.1. Okuma Metni.....	82
3.2.1.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar.....	82
3.2.1.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	82
3.2.2. İKİNCİ ÜNİTE: İBADET KONUSUNDA BİLGİLENELİM...83	
3.2.2.1. Okuma Metni.....	84
3.2.2.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar.....	84
3.2.2.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	84
3.2.3. ÜÇÜNCÜ ÜNİTE: HZ MUHAMMED VE AİLE HAYATI.....85	
3.2.3.1. Okuma Metni.....	85
3.2.3.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar.....	86
3.2.3.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	86
3.2.4. DÖRDÜNCÜ ÜNİTE: KUR'AN'DA KISSALAR.....87	
3.2.4.1. Okuma Metni.....	88
3.2.4.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar.....	89
3.2.4.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	89

3.2.5. BEŞİNCİ ÜNİTE: SEVINÇ VE ÜZÜNTÜLERİMİZİ PAYLAŞALIM.....	91
3.2.5.1. Okuma Metni.....	91
3.2.5.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	92
3.2.5.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	92
3.2.6. ALTINCI ÜNİTE: VATANIMIZ VE MİLLETİMİZİ SEVİYORUZ.....	93
3.2.6.1. Okuma Metni.....	93
3.2.6.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	95
3.2.6.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	95
3.3. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ALTINCI SINIF MÜFREDATI.....	96
3.3.1. BİRİNCİ ÜNİTE: PEYGAMBERLERE VE İLAHİ KİTAPLARA İNANÇ.....	96
3.3.1.1. Okuma Metni.....	96
3.3.1.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	97
3.3.1.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	97
3.3.2. İKİNCİ ÜNİTE: NAMAZ İBADETİ.....	98
3.3.2.1. Okuma Metni.....	99
3.3.2.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	99
3.3.2.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	99
3.3.3.ÜÇÜNCÜ ÜNİTE: SON PEYGAMBER HZ MUHAMMED.100	100
3.3.3.1. Okuma Metni.....	101
3.3.3.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	101
3.3.3.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	101
3.3.4. DÖRDÜNCÜ ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM'İN TEMEL EĞİTİCİ NİTELİKLERİ.....	104
3.3.4.1. Okuma Metni.....	104
3.3.4.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	106
3.3.4.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	106

3.3.5. BEŞİNCİ ÜNİTE: İSLAM'IN SAKINILMASINI İSTEDİĞİ DAVRANIŞLAR.....	107
3.3.5.1. Okuma Metni.....	108
3.3.5.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	109
3.3.5.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	109
3.3.6. ALTINCI ÜNİTE: İSLAMİYET VE TÜRKLER.....	110
3.3.6.1. Okuma Metni.....	110
3.3.6.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	111
3.3.6.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	111
3.4. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ YEDİNCİ SINIF MÜFREDATI.....	111
3.4.1. BİRİNCİ ÜNİTE: MELEK VE AHİRET İNANCI.....	111
3.4.1.1. Okuma Metni	112
3.4.1.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	113
3.4.1.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	113
3.4.1.4. Okuma Metni.....	115
3.4.1.5. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	117
3.4.1.6. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	117
3.4.2. İKİNCİ ÜNİTE: RAMAZAN AYI VE ORUÇ İBADETİ.....	119
3.4.2.1. Okuma Metni.....	120
3.4.2.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	121
3.4.2.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	121
3.4.3. ÜÇÜNCÜ ÜNİTE: BİR İNSAN VE PEYGAMBER OLARAK HZ MUHAMMED.....	123
3.4.3.1. Okuma Metni.....	123
3.4.3.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	124
3.4.3.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	124
3.4.4. DÖRDÜNCÜ ÜNİTE: KUR'AN'DA AKIL VE BİLGİ.....	126
3.4.4.1. Okuma Metni.....	126
3.4.4.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	127
3.4.4.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	127

3.4.5. BEŞİNCİ ÜNİTE: İSLAM DİNİNE GÖRE KÖTÜ ALIŞKANLIKLAR.....	129
3.4.5.1. Okuma Metni.....	129
3.4.5.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	131
3.4.5.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	132
3.4.6. ALTINCI ÜNİTE: KÜLTÜRÜMÜZ VE DİN.....	133
3.4.6.1. Okuma Metni.....	133
3.4.6.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	134
3.4.6.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	134
3.5. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ SEKİZİNCİ SINIF MÜFREDAT.....	135
3.5.1. BİRİNCİ ÜNİTE: KAZA VE KADER.....	135
3.5.1.1. Okuma Metni.....	135
3.5.1.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	137
3.5.1.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	137
3.5.2. İKİNCİ ÜNİTE: ZEKÂT, HAC VE KURBAN İBADETİ.....	139
3.5.2.1. Okuma Metni.....	139
3.5.2.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	140
3.5.2.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	140
3.5.3. ÜÇÜNCÜ ÜNİTE: HZ MUHAMMED'İN HAYATINDAN ÖRNEK DAVRANIŞLAR.....	141
3.5.3.1. Okuma Metni.....	142
3.5.3.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	142
3.5.3.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	142
3.5.4. DÖRDÜNCÜ ÜNİTE: İSLAM DÜŞÜNCESİNDE YORUMLAR.....	143
3.5.4.1. Okuma Metni	143
3.5.4.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	145
3.5.4.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	145
3.5.5. BEŞİNCİ ÜNİTE: DİN VE GÜZEL AHLAK.....	146
3.5.5.1. Okuma Metni.....	146

3.5.5.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	148
3.5.5.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	148
3.5.6. ALTINCI ÜNİTE: DİNLER VE EVRENSEL ÖĞÜTLERİ..	149
3.5.6.1. Okuma Metni (ETKİNLİK).....	149
3.5.6.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar.....	149
3.5.6.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi.....	149
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	152
KAYNAKÇA.....	156
EKLER.....	162
Şekil 1	162
Şekil 2	163
Şekil 3	164
Şekil 4	165
ÖZ GEÇMİŞ.....	166

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu ve Problemi:

Bireylerde gözlenen kalıcı davranış değişmesi olan öğrenmenin, önemli bir özelliği, bireyin yaşantısına bağlı olarak gerçekleşmesidir. Eğitimin sonucu olan geçerli öğrenmeler, ancak kasıtlı yaşantılar sonucu gerçekleşebilir. Kasıtlı yaşantılar, eğitimcilerin önceden planladıkları yaşantılardır. İşte bu yaşantıların nasıl düzenleneceğine yön veren de strateji, yöntem ve tekniklerin yanında, kullanılan eğitim öğretim araç ve gereçleridir. Amaca ulaşmak için seçilen öğretim yöntemi ne kadar önemliyse aynı şekilde kazanıma ulaştırması tasarlanan konu ve konuyla ilişkili metinlerin seçim ve içeriği de o oranda önemlidir.

Son yıllarda hızla değişen eğitim anlayışı, beraberinde yeni öğretim yaklaşımlarını da getirmiştir. Düşünmek, eylemde bulunmak, yeniden düşünmek gibi kavramlar bir süreç olarak eğitimde yer almaya başlamıştır. Bu sürecin en belirgin yansıması ise öğrenci katılımı, yani aktif öğrenme durumudur. Çünkü kendinden, çevresinden ve çağından sorumlu bireylerden oluşan toplumlarda, aktif olan, düşünme ve uygulama biçimlerine sahip bireylere büyük gereksinim vardır. Bu anlamda, bahsedilen bireylerin yetiştirilebilmesi için öğretim programlarının da gözden geçirilmesi, gerekli ilave ve çıkarmaların yapılması kaçınılmazdır.

İlköğretim programlarının yenilenmesi çalışmalarıyla beraber Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programı da yeniden geliştirilmiştir. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin içeriği belirlenirken, dinin temel kaynaklarının dikkate alındığı görülmektedir. Bu yeni programda “mezhepler üstü ve dinlere açık görüşlü” şeklinde ifade edilebilecek bir anlayışın varlığından söz edilebilir. (Komisyon, 2007: 2)

Yeni ilköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programı, öğrenciyi merkeze alan, yapılandırmacı ve çoklu zekâ kuramının ağırlık kazandığı bir programdır. Bu anlayışlar klasik anlamda, oku, anlat, ezberle yaklaşımının yerine öğrenme sürecinde öğretmene rehber rolü biçmekte, öğrenci katılımının ön plana çıkarıldığı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi konularının aktif bir süreç içerisinde öğrenilmesi anlayışını benimsemektedir.

Öğrenme sürecinin içerisinde, rehber öğretmenin öncülüğünde aktif katılımın sağlandığı öğrenme ortamlarında, ders içeriğine uygun materyallerin kullanılması

neticesinde, akıl yürütüp problem çözen, iletişim becerileri gelişmiş bireyler yetiştirmek kazanım olarak görülmektedir. Sayılan bu özelliklere sahip bireylerin yetişmesinde ders konularını tamamlayan ya da daha iyi anlaşılmasını sağlayan okuma metinlerinin önemi büyüktür.

Yeni program “İnanç”, “İbadet”, “Hz Muhammed (sav)”, “Kur’an ve Yorumu”, “Ahlak”, “Din ve Kültür” şeklinde altı ana başlık altında toplanmıştır. Hazırlanan yeni programda, ders konularının ilgi çekici, öğrenciyi güdüleyen, öğrencilerin sıkılmadan öğretim faaliyetine katılmalarını sağlayan bir yapıya kavuşturulması; konuların hemen ardından veya ünite sonunda okuma metinleri verilmesiyle öğrenmenin gerçekleşmesi ve öğrenilenlerin kalıcı olması amaçlanmıştır.

Soyut kavramların somutlaştırılması, etkinliklerle ve konuların okuma metinleriyle desteklenmesiyle mümkün görünmektedir. Zaten okuma metinleriyle ulaşılması beklenen kazanımlar toplam kazanımlar içerisinde azımsanamayacak miktardadır. Okuma metinlerinin her sınıf düzeyi bazı kazanımların elde edilmesinde doğrudan etkiliyken bazılarında dolaylı bir etkiye sahiptir. Konu sonlarında verilen metinlerin sırf bilgi vermek amaçlı olmayıp, olaylar ve durumlardan ders çıkararak olası problemlerin çözümünde bir yol gösterici olması bu metinlerin önemini ortaya koymaktadır.

Okuma metinlerinin kazanımlara ulaşmada pek çok faydası vardır. Öğrencilerin ilgisini canlı tutarak derse olan katılımı artırıcı rolü de ayrı bir olumlu tarafıdır. Ancak okuma metinlerinin kazanımlar açısından sahip olduğu önem bir takım soru ve sorunları da beraberinde getirmektedir. Çalışmada bu soru ve sorunlara da cevap aranmaktadır.

Eğitimde amaç ve hedef ya da yeni ismiyle öğrenci kazanımları, öğretim faaliyetlerinin sonunda öğrencilerin bilgilerinde, duygu, düşünce, tutum ve davranışlarında meydana gelmesi beklenen değişikliklerdir. Bir dersin hedefi, o derse katılan öğrencilerin ders sonunda kazanmaları amaçlanan davranışları ifade eder. Derse katılan ve katılmayan öğrencilerin davranışları arasındaki farklar, kazanımların belirlenmesinde önemli göstergelerdir.

Kazanımlar belirlenirken dikkat edilmesi gereken belirli noktalar söz konusudur. Her şeyden önce seçilen kazanımlar, istenilen davranışları meydana

getirecek nitelikte olmalı ve eğitim öğretim yoluyla kazandırılabilir olmalıdır. Kazanım belirlenirken öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumun özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları, çağın gerekleri dikkate alınmalıdır. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin kendine özgü kazanımları ve öğrenciyi ulaştırmak istediği amaçları vardır. Bu kazanımların davranışlara dönüştürülebilmesi için her ünite içerisinde konuları tamamlayıcı, kazanımları elde etmeye yönelik okuma parçaları mevcuttur.

Bu çalışma üniteler içerisinde yer alan okuma parçalarının, öğrencileri belirlenen kazanımlara ulaştırabilme konusundaki eksiklik ve yeterliliklerinin değerlendirilmesini konu edinmektedir. Bunun yanında aşağıdaki sorulara da cevaplar aranmıştır.

- Derste kullanılan okuma metnininin sahip olması gereken özellikler nelerdir?
- Okuma metinleri öğrenci seviyesine uygun mu?
- Metin içeriği konu içeriğine uygun mu?
- Ders sonunda sorulan sorulara verdikleri cevaplar çerçevesinde okuma metninin kız ve erkek öğrenciler üzerindeki etkileri nasıl olmaktadır?
- Öğrencilerde olumlu öğrenmeler gerçekleşmesine katkısı var mı?
- Metinle kullanılan fon veya metni desteklemesi düşünülen resim veya fotoğraf birbirini tamamlar nitelikte mi?
- Görsel öğelerden yeterince yararlanılmış mı?
- Metnin komumu uygun mu?
- Öğrenci beklenti ve geri dönütleri ne şekildedir?
- Okuma metinlerinde ne gibi değişiklikler yapılırsa, metin, kazanım ve öğrenci seviyesine uygunluk noktasında daha verimli olur?
- Okuma metni uygun değilse, alternatif hangi metinlere yer verilebilir?
- Okuma metninin eksik yönleri ve olumlu sayılabilecek dikkat çekici yönleri nelerdir?

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi:

Din kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin başarıya ulaşması için göz önünde bulundurulması gereken en önemli husus; kazanımların (hedef davranış) tespiti ve ulaşılmak istenen davranışların belirlenmesidir. Kazanımlar belirlendikten sonra

davranışların belirli bir süre içerisinde planlı olarak öğrencilere kazandırılmasının sağlanması gerekmektedir. Kazanımlara ulaştırması amaçlanan materyallerin içeriği, belirlenen amaçlara ulaştırabilecek nitelikte olmalıdır. Bu bakımdan kazanımların belirlenmesi ve davranışlara dönüştürülebilirliğinin tespiti büyük bir önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi (müfratında) kitaplarında yer alan okuma parçalarının öğrencilerde oluşturulmak istenen kazanımları gerçekleştirme noktasında yeterliliklerini veya eksikliklerini tespit etmek; gerek eksiklikleri telafi etmek gerekse ilavelerde bulunmak adına, çözüm üretmek ve teklifler sunmaktır.

3. Araştırmanın Sınırlılıkları:

Yapılan bu çalışmada 2009 – 2010 eğitim-öğretim yılında okutulmak üzere MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü tarafından bastırılan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (4, 5, 6, 7, 8. sınıflar) ders kitaplarında yer alan kazanım ve okuma parçalarına ve yine MEB İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7, 8. sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzuna dayalı olarak okuma metinlerinin, öğrenci kazanımları açısından değerlendirmesi yapılmaktadır.

Bu çalışma, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında yer alan okuma parçalarıyla sınırlıdır. Çalışmamız tahlil ve çözümleme yöntemine dayanmasının yanında, çalışmada öğrenci görüşlerine de başvurulmuştur. Çalışma büyük ölçüde teorik bir incelemedir.

4. Araştırmanın Yöntemi:

Çalışmada ilköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında yer alan öğrenme alanlarından her birinden en az bir olmak kaydıyla ilgili alanın genişliğine göre birden fazla okuma metni ele alınmaktadır. Öğrenme alanlarının her birinde öğrenmeyi kolaylaştırmak için içerik zenginleştirilmiş, konunun içeriğine göre ayet, hadis, şiir, özlü sözler ve okuma metinleri verilmiştir. Bu okuma metinleri, ya bir şiir şeklinde, ya bir örnek olay, ya bir hikâye, ya bir hadisin anlatılması ya da bir hatıra olarak yer almaktadır. Çalışma içerisinde her ünitenin adı, konu kazanımları,

kazanıma yönelik verilen okuma metni yer alacak ve her okuma metni ayrı ayrı değerlendirilmektedir.

Çalışmanın yöntemi metin çözümlemedir. Bu yöntemle, ilgili parçalar tek tek ele alınarak içerik açısından tahlil edilip, öğrenci kazanımları açısından değerlendirilmektedir. Bunun yanında ders esnasında öğrencilerden gelen, okuma metniyle ilgili dönütler kitap kenarlarına ve uygun boşluklara notlar alınmak suretiyle kayda geçirildi. Çalışmada bu notlardan da istifade edildi. Açık uçlu anket uygulanarak öğrencilerin metinle ilgili görüşleri alındı.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖĞRENCİ KAZANIMLARI

1.1. KAVRAMSAL TANIMLAMA

Çalışmanın bu bölümünde tanımlamalara ve açıklamalara yer verilmektedir. Bu çerçevede hedefin, amacın, davranış ve kazanımın tanımlaması yapılmaktadır.

1.1.1. Hedef:

Hedef kavramının çok değişik tanımlamaları yapılmıştır. Hedef genel olarak, belirli bir plan ve örgütlenmiş yaşantılar yoluyla bireylere veya seçilen bir gruba kazandırılmak istenen davranış değişikliği ya da davranış olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanında, belirli davranışları, bireylerde görme gayreti, bir eğitim programının sonunda öğrencilerden göstermeleri beklenen tavır ve davranışlar olarak ta ifade edilmektedir. (Erginer, 2000: 12; Taşpınar, 2005: 24; Kılıç, 2002: 20; Gözütok, 2006: 120; İşman ve Eskicumalı, 2000: 36; Alkan ve Kurt, 2000: 131; Demirel, 2002: 31; Ertürk, 1979: 24, Kayapınar, ts. : 13)

Erden, (1998: 22) hedefi, ‘yetiştirdiğimiz insanda bulunmasını uygun gördüğümüz, eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikteki istendik özellikleri belirten ifadelerdir’, şeklinde tanımlamaktadır.

Hedefler ile amaçlar bazen birbiri yerine kullanılmakta bazen de hedef ve amaçlara ortak anlam yüklenmektedir. Aydın (2004: 75), eğitimde amaç ve hedefi, öğretim faaliyetleri sonunda öğrencilerin duygu, düşünce, tavır, davranış, bilgi ve becerilerinde istendik yönde değişiklikler meydana getirmek şeklinde açıklamaktadır. Ancak, amaç ve hedefin farklı olduğunu söyleyen ve her iki kavramı farklı tanımlayan Büyükkaragöz (1999: 201) hedefi, program amaçlarının netleştirilmiş şekilleri olarak tanımlayarak, bir bakıma amaçların sonuca ulaşmada daha geniş ifadeler, hedeflerin ise daha özel ifadeler olduğu kanısını uyandırmaktadır. Moore (ts., Çev:Kaya: 45) da hedef ve amaç kavramlarını birbirinden ayırmakta, amaç ve hedefin genellikle birbiri yerine kullanıldığını bunun da yanlış olduğunu söylemektedir. O’na göre hedef ve amacın yazımında bulunması gereken ayrıntı düzeylerinde farklılıklar söz konusudur. Amaçlar çok geniş kapsamlı olup bir okulun bir dersin veya bir öğretim bütününün genel maksatlarını ya da gayelerini açıklar. Hedefler ise, belirli bir derse veya konuya ilişkin istendik

öğrenmenin kapsamlı ve ayrıntılı olarak ifade edilmesidir. Hedefler türlerine göre ve her türün özelliklerine göre değişiklik gösterebilir.

Eğitimin istendik davranışlar oluşturulması şeklinde sonuç veren hedefler, genel ve özel hedefler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan genel hedefler, hedeflenen en genel ifadeleri oluştururken, özel hedefler, genel hedeflerin daha detaylı kısmını ve uygulama alanlarını oluşturmaktadır. Genel hedefler, eğitim faaliyetlerinin sonucunu ifade eden, gözlemlenemeyen ve değerlendirilemeyen kısmı iken özel hedefler, eğitim programının genel hedefleri doğrultusunda hazırlanan, sınırları belirlenmiş bir çalışma alanını ifade eder. Özel hedefler daha detaylı ve davranışa dönük, hedef davranışlara ulaşmaya daha yakın ifadelerdir. Ancak öğretim programlarıyla ilgili faaliyetlerin neler olacağı ve hedeflere ulaşmak için hangi yolların tercih edileceği hususunda genel hedefler dikkate alınmaktadır. (Erden, 1998: 22,23; Sönmez, 2001: 21; Tekindal, 2002: 113; Dilaver, 2001: 61; Bilgin, 1998: 18)

Eğitim ve öğretimin pek çok hedefinin olduğu açıktır. Ancak bu hedeflerden en önemlisinin kaliteli ve iyi bir insan yetiştirmek olduğu da yadsınamaz bir gerçektir. Zaten İslam dininin eğitim anlamında temel hedefi iyi insan yetiştirilmesidir. (Kayadibi, 2002: 40) Hele de bu eğitim ve öğretim din alanında yapılacak ise işin önem ve ciddiyeti daha da artmaktadır. Yetiştirilmesi düşünülen gençlerin ve bu gençlere verilmek istenen kazanımların en ince detayına kadar dikkate alınması gerekmektedir.

Bu anlamda yetiştirilen gençlerin toplum içerisinde sorun çıkararak sorunun bir parçası olmalarının yerine toplumsal ve bireysel sorunlara çözüm bulabilen, çözümün birer parçası olan bireyler olmaları için, din öğretiminin çok ciddi ve bilimsel normlara uygun bir şekilde yapılması gerekmektedir. Bu sebeple gerek örgün gerekse yaygın eğitim kurumları için yeni bir vizyon, misyon ve temel hareket noktaları belirlenerek, sağlıklı bir din eğitimi ve öğretiminin gerçekleştirilmesi hedeflenmelidir. (Başkurt, 2002: 69)

1.1.2. Amaç:

Amaç, genel anlamda ulaşılmak istenen son yer, varılmak istenen nokta (Ceyhan ve Yiğit, 2003: 4), erişilmek istenen sonuç, maksat (Doğanay, 2007: 38) ve

bir takım faaliyetleri gerçekleştirme durumları (Erdem, 2005: 18) şeklinde tanımlanmaktadır.

Eğitimin amaçları ise, ülkelerin kendi toplumsal yapılarına ve felsefi düşüncelerine göre belirlediği, eğitim yoluyla toplumu oluşturan bireylere kazandırmak istediği, bilgi beceri, tavır ve davranışlardır. (Ceyhan ve Yiğit, 2003: 4; Bilgin ve Selçuk, 2000: 74) Başka bir ifadeyle amaç, hazırlanmış bir plan veya programın sonucunda kazandırılmak istenen davranışların ortaya çıkmasına yönelik belirlenen ifadelerdir. (Taşpınar, 2005: 24) Amaçlar, genel ve özel olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır:

**Genel amaçlar:* Bir ülkenin kendi siyasi ve felsefi yapısına uygun insan tipi yetiştirmeyi amaçlayan ifadelerdir. Ancak genelde uzak amaçların ve genel amaçların birlikte kullanıldığı görülmektedir. Uzak amaç dendiğinde genel amaçlar anlaşılmaktadır. (Ceyhan ve Yiğit, 2003: 7)

**Özel amaçlar:* Genel amaçların yorumlandığı ve daha özele indirildiği amaçlardır. Türk Milli eğitiminin amaçları genel amaçları oluştururken, Milli Eğitimin bir kademesi olan ilköğretimin amaçları özel amaçları oluşturmaktadır. (Doğanay ve Sarı, 2007: 39,40; Taşpınar, 2005: 25)

Türk Milli Eğitim sisteminin amaçları sınıflandırılırken, Taşpınar (2005: 25) ve Ertürk (1979: 14,15) genel amaçlar yerine uzak amaçları, özel amaçlar yerine genel amaçları alınmakta, özel amaçları ise bir okulun amaçları yerine, okulda verilen bir dersin amaçları şeklinde açıklanmaktadır. Buna göre amaçlar uzak amaçlar, ülkelerin kendi politik düşünce yapısına uygun insan tipi yetiştirmek üzere belirlenmiş en genel amaçları, genel amaçlar, uzak amaçların yorumlanarak uygulanabilirlik kazandığı ve okulların amaçlarını, özel amaçlar ise, bir ders ya da bir kurs veya etkinliğin amaçlarını ifade etmektedir.

Türk toplumunda eğitim kurumlarından beklenen, Türk milletini oluşturan bireylerin kazanması beklenen özellikler Türk Milli eğitiminin genel amaçları olarak, 14. 06. 1923 yılında kabul edilen 1739 sayılı Milli Eğitim temel kanununun ikinci maddesinde şöyle ifade edilmektedir:

Türk Milli Eğitiminin genel amaçları, Türk Milletinin bütün fertlerini;

* Atatürk ilke ve inkılâplarına ve anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

* Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek.

* İlgî, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların kendilerini mutlu kılacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak; böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu arttırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır. (Özdemir ve Yalın, 2003: 31; Kıncal, 2002: 22; Altaş, 2001: 31; Hesapçioğlu, 1998: 71,72)

Türk Milli eğitiminin özel amaçları ise üçüncü maddede şu şekilde ifade edilmektedir:

Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak, milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek; her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve yetenekleri yönünden yetiştirerek, hayat ve üst öğrenime hazırlamak. (Ceyhan ve Yiğit, 2003: 8)

İlgili kanunlardan da anlaşılacağı gibi, genel olarak toplumda eğitim aracılığıyla kazandırılmak istenen nitelik ve özelliklere eğitimin genel amaçları, kişisel özelliklerin ön plana çıkarılarak geliştirilmesine yönelik çalışmalara da eğitimin özel amaçları denmektedir. Ancak eğitimin genel amaçlarının çağın gerekliliklerini karşılayabilecek nitelikte olması gerektiği gibi, ilgili toplumun dışında kalan toplumların standartlarını da dikkate almak gerekmektedir. Çünkü artık

eğitimin sadece içinde yaşanılan toplumu ilgilendirmediği, daha geniş bir perspektiften bakılması gereği ve küresel düşünülmesi, eğitimin küresel amaçlarının olduğunu da göstermektedir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (UNESCO), tüm insanlık için eğitimin küresel amaçlarını şu şekilde belirtmiştir:

- *Dünyanın tüm insanları arasında evrensel anlayışı geliştirme
- *Çeşitli ülkelerde insanların yaşam standartlarını geliştirme
- *Savaş, açlık, işsizlik ve hastalık gibi tüm insanlığı etkileyen sorunların çözümüne katkı sağlama.

UNESCO, eğitimin küresel amaçlarını bu şekilde açıklarken, bir başka küresel kuruluş olan Denetim ve Program Geliştirme Birliği (ASCD), bir çalışmasında eğitim yoluyla insanlara kazandırılması gereken davranışları;

- * Öz saygı,
 - * Başkalarını anlama
 - * Temel beceriler
 - * Sürekli öğrenme
 - * Toplumun sorumlu bir üyesi olma
 - * Zihinsel ve fiziksel sağlık
 - * Yaratıcılık
 - * Üretim ve tüketimin ekonomik dünyasına bilgiye dayalı katılım
 - * Dünyayı anlamak için birikmiş bilgiyi kullanma
 - * Değişimle başa çıkma (Doğanay ve Sarı, 2007: 39; Özsoy, 2002: 9,10)
- şeklinde açıklamaktadır.

1.1.3. Davranış:

Hedef, öğretmenin öğrencide öğretim süreci sonunda kazanmasını beklediği özellik iken, davranış öğrencinin eğitim öğretim süreci boyunca hedefler doğrultusunda kendisine gelen uyarıcılara verdiği karşılıktır. Eğer bu tepki (davranış) hedefi karşılamıyorsa, yani hedef davranışa dönüştürülemiyorsa, o hedefin gerçekleştiğinden, varlığından ve faydasından söz edilemez.

Eğitim durumlarının dzenlenebilmesi, amaçların ve eğitim durumlarının değerlendirilebilmesi, bunun için gerekli ltlerin, standartların ortaya konabilmesi; eğitim sisteminde gerekli her türlü dzenlemenin; eğitim sisteminde çalışan bireylerin değerlendirilebilmesi için davranışların belirlenmesi gereği vardır. (Taşpınar, 2006: 10)

Davranışlar hedeflerin alt basamaklarını ve sınırlarını belirler. Bir ğretim programında davranışlar belirlenmişse hedeflere ulaşma basamak ve sınırları çizilmiş olur. (Kılıç ve Seven, 2002: 20)

Belirli standartlar dikkate alınarak (yer, zaman, ğrenci hazır bulunuşluk düzeyi, eğitim kurumunun durumu, sosyo-ekonomik yapı vb.) belirlenen hedeflerin davranışlar şeklinde ifade edilmesinin bir takım yararlarından söz edilebilir. Bunlar:

- Davranışlar ğretim standartlarının ortaya konmasında yardımcı olurlar.
- Öğrencilerin farklı davranış düzeylerinin belirlenmesini sağlarlar.
- Öğretim faaliyetlerinin dzenlenmesini yönlendirirler, ğretmen ve öğrencilerin öğretimin yönünü ve kazandırılacak içeriği açık olarak görmesini sağlarlar.
- Davranışlar daha etkili bir ğretim yönteminin seçilmesine yardımcı olurlar.
- Davranışlar geliştirilecek lme araçlarına ve yapılacak değerlendirmeye temel oluştururlar.
- Davranışlar ğrencinin olduğu kadar öğretmenin ve eğitim sistemindeki diğer alt sistemlerin değerlendirilmesinde lt işlevi görürler. (sanal, 2009)
- Davranışların ortaya çıkması, seçilen hedeflerin tutarlı ve gidilen yolun doğru olduğunu gösterir.
- Hedeflenen davranışlara ulaşılması, öğretmene şevk ve heyecan verir.

1.1.4. Kazanım:

Hedef ve amaç kavramlarının tanımı yapılırken genelde anlamlarının birbirine çok uzak olmadığı çoğu yerde birbiri yerine kullanıldığı görülmektedir. İki kavram arasında çok açık farklar olmamakla birlikte amacın daha geniş, hedefin ise amaca göre daha özel bir alanı ifade ettiği belirtilmiştir.

Yeni öğretim programlarında hedef, hedef davranış ve amaç yerine ‘öğrenci kazanımları’ kavramı kullanılmaktadır. Kazanım: Öğrenme süreci içerisinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla, öğrencilerden kazanmaları ve öğrencilerin göstermeleri beklenen bilgi, beceri, değer ve tutumları ifade etmektedir. (Komisyon, 2007: 18)

Eğitim kazanımı, derse, uygulanmak istenen plan ve programa, zamana, öğrencilerin yaş ve gelişim özelliklerine, eğitim kurumlarının kademesine göre değişkenlik göstermektedir. Hedef ve amaçlar, yeni adıyla öğrenci kazanımları belirlenirken bütün bu kriterler dikkate alınmalıdır. Kazanımların imkânlara uygun ve gerçekleştirilebilir olması önem taşımaktadır. Mevcut şartlarda ulaşılması imkânsız kazanımların seçilmesi sonuç itibarıyla bir anlam ifade etmeyecektir. (Kıncal, 2002: 20)

Eğitim öğretimin hedefleri veya kazanımların belirlenmesinde toplumun değer yargıları ve ahlaki özellikleri de dikkate alınmalıdır. Hızla gelişen ve değişen modern çağda toplumu oluşturan insanların tek bir kalıpta birleşmesi imkânsızdır. İnsanların her biri kendi dünyasını kurmuş, hayalleri ve idealleri peşinde değer yargılarına sahip olmuşlardır. Dolayısıyla hedefleri belirlerken tek yanlı bir tercihte bulunmak hedefin amacına ulaşmasını güçleştirebilir. Bunun için hedefler belirlenirken zaman ve teknolojinin, algı ve beklentilerin dikkate alınması önem arz etmektedir.

1.2. ÖĞRENCİ KAZANIMLARININ ÖNEMİ VE ÖZELLİKLERİ

Kazanımlar, bir dersin sonunda öğrencide oluşması beklenen davranış değişiklikleridir. Bu nedenle öğretim faaliyetlerinin temel hedef ve amacını oluşturmaktadır.

1.2.1. Hedef ve Amacın Önemi

Eğitim programlarının ilk ögesi hedeftir. Hedef, belirlenmiş gruplara ya da öğrencilere kazandırılması düşünülen (kazanım) niteliklerin oluşturduğu bir bütündür. Hedefler, öğretim süresince sürekli göz önünde bulundurulması gereken bir özelliğe sahip olup aksi durumlarda ulaşılmak istenen yerin dışında hesap edilmeyen bir noktaya varılması sonucunu doğurabilir. (Kılıç ve Seven, 2002: 20)

Konuyu açıklarken öncelikle Feifel'in "Eğitimde belirli ve açık hedeflerin olmaması demek gelişmekte olan insanları kontrol edilemez tesirlere terk etmek anlamına gelir" (Feifel, 1971: 166, akt. Doğan ve Tosun, 2003: 51) sözlerini aktarmak, konunun önemi açısından yerinde olacaktır.

Hedefler ve amaçlar, eğitim öğretim süreci boyunca öğrenciye kazandırılmak istenen davranışların bir bütünü olması, başlanılan her işin bir amacının olması, amaçsız ve hedefsiz olarak eğitim öğretim gibi karmaşık ve insanı ilgilendiren bir durumun yürütülmesinin ve sonuca ulaşmasının imkânsız olması gibi nedenlerden dolayı son derece önemlidir.

Eğitim, uygulamalı bir bilim alanıdır. Bu yönüyle eğitimle ilgili yenilik ve çalışmalar masa başı işlerle ve çalışmalarla değil uygulama alanlarında belirlenmelidir. Eğitim sistemi içerisinde çıkabilecek herhangi bir sorun da programların geliştirilmesiyle çözüme kavuşturulabilir. Bu nedenle eğitim programı eğitim öğretim ve hedef ve amaçların belirlenmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

Demirel (1998), eğitim programını, program öğeleri olan hedef, içerik, öğrenme- öğretim süreci ve değerlendirme boyuları arasındaki dinamik ilişkiler şeklinde tanımlamaktadır. Eğitim programları, hedef ve davranışların belirlenmesiyle işe başlar. Diğer etkinlikler ve uygulamalar daha sonra, belirlenen hedef ve amaçlar doğrultusunda belirlenir. Hedefler belirlendikten sonra hem eğitim faaliyetlerinin kararlaştırılmasında işaretçi, hem mevcut eğitim faaliyetlerinin değerlendirilmesinde ölçütler bütünü, hem de kendilerini tanımlayan istenilen davranışların sembolü olarak iş görürler. Hedeflerin işe yarayıp amaçlarına ulaşabilmesi için her şeyden önce hedefler, hedef belirleyenler tarafından münasip bir şekilde saptanıp kullanılmaya elverişli hale getirilmelidir. (Ertürk, 1979: 25-26)

Ancak, planlı eğitim uygulamaları için ayrılan zamanın sınırlı olması, imkânların yetersiz olması ya da bu imkânlardan yeterince yararlanılamaması nedeniyle, kazandırılması amaçlanan hedeflerin dikkatle seçilmesi gerekir. Belirlenen hedefler arasında da en ulaşılabilir olanlar ve en kısa zamanda kazandırılması düşünülen davranışlara götürenlerin seçimi gerekmektedir.

Belirlenen hedeflerin neler olduğu, eğitim öğretimle öğrencilerin hangi noktalara varacakları, ders ve ya etkinlik sonunda neler öğrenecekleri, öğrendiklerinin hayattaki karşılığının bulunup bulunmadığının, öğrencilere anlatılması, öğreticinin de bu durumların farkında olması gerekmektedir. Hedefin önemini anlatmak için hedefsizliğin nelere mal olduğunun bilinmesi gerekmektedir.

Bozdağ (2004) AB Sürecinde Eğitimde Reform İhtiyacı, konulu sempozyumda, “Etkili Öğretimde Motivasyon Unsurları: Öğrenci Başarısında Kişisel Gelişiminde Manevi ve Kültürel Değerler”, adlı sunumunda hedefsizliğin yaygınlaşmasıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadeleri kullanmaktadır.

“ Gençlere erken dönemde hedef ve yaşama gerekçesi kazandıramayan ve enerjilerini belli bir noktaya odaklandıramayan eğitim meyvesiz kalmaya mahkumdur.” Konuşmasının hedefsizliğin yaygınlaşması bölümüne bu cümleyle başlayan Bozdağ, ekonomi ve siyaset dünyasından belli noktalara gelmiş insanların hayatlarından örnekler vererek hedeflerin belirlenmesi sonucunda imkânsızlıklar içinde dahi bulunan insanların neleri başarabileceğini açıklamaktadır. Sözlerine şöyle devam etmektedir: *“Bir insanın hayatında hedefe adanmışlık olgusu ne kadar erken başlamış ve ne ölçüde derinleşebilmişse iz bırakma düzeyi de o ölçüde güçlü olmaktadır. Adandığınız hedef ilgilerinizi, sevgilerinizi, yeteneklerinizi, öğrendiklerinizi, ilişkilerinizi ve deneyimlerinizi güçlü şekilde belirlemekte ve sizi belli bir merkezin etrafında iyice beslemektedir. Esasen liseyi bitirinceye kadar öğrendiğimiz bilgileri uygulayabilir bir biçimde kavrayabilmiş olsaydık, bu bilgiler dahi olmamıza yeterdi. Yıllar süren ve aslında dehanın gelişimine yetecek değerde olan bir eğilimin inanılmaz ölçüde meyvesiz kalmasının sebebi hedefsizlikte ve gerekçesizlikte gizlidir. Eğer bir şekilde kendinize özel bir ilgi, bir öğrenme ve yaşama gerekçesi bulmuşsanız o takdirde gerçekten öğrenmeye, yetenek geliştirmeye başlıyorsunuz. Gerekçesizlik veya sıradan gerekçeler, öğrenmenin tüm heyecanını*

yok etmekte; yıllara yayılan o inanılmaz çabaları boş ve gereksiz göstermekte; oyalanmalarla zaman kaybına yol açmaktadır.’’

Öğretimin en önemli yönlendiricileri hedeflerdir. Öğretim işinin planlanmasında, yürütülmesinde ve değerlendirilme sürecinde yine hedefin ve amacın önemi kendini göstermektedir. Neyin öğretilmek istendiği bilinmediği takdirde, öğrencilerin istedik öğrenmeyi kazanıp kazanmadıkları bilinemez ve değerlendirme yapılamaz. Hedef ve amaçların belirlenmesi ve öğrencilerle paylaşılması, öğrencilerle olan iletişimde destekleyici bir işleve de sahiptir. Hedefler öğrencilerle paylaşılırsa, öğrenciler kendilerinden ne beklediğini bilecek, neler kazanması gerektiği konusunda gereksiz düşüncelere kapılmayacaktır.(Moore, ? : çev. Nizamettin Kaya: 44,45). Böylece de ders içeriğinden haberdar olan öğrenci için ders daha anlamlı bir hale gelecektir.

Eğitim programı, eğitimin öğretim faaliyetlerinin olmazsa olmazıdır. Program pek çok öğeyi içerisinde barındırır. Ancak tüm öğelerin çalışması amaçların belirlenmesine bağlıdır. Amaçlar belirlenmeden programın diğer öğeleri çalışamaz duruma gelir. Çünkü amaçlar neyin niçin yapılacağını gösterir.

Amaçlar genel özellikleriyle bir dersin niçin yapıldığı, okulun görevinin ne olduğu, öğretmenlerin derslerle ilgili neler yapmaları gerektiği konularında ve eğitim öğretim süreciyle ilgili verilecek kararlarda rehberlik yaparak yol gösterir. Okulda yapılacak çalışmalarda, eğitsel yaşantıların meydana gelebilmesinde, hazırlanacak öğretim durumlarında öğretmene yardımcı olmaktadır. Böylece öğretmen veya program yapımcı, amaca ulaştıracak konu ve etkinlikleri belirleyerek bir yol haritası da çizmiş olur.

Neyin ne zaman ne kadar yapılacağını gösteren amaçlar, hedeflerin belirlenmesinde, kaynakların seçimi ve programların oluşturulmasında yol gösterici özellik ve fonksiyonlara sahiptir. Bütün bu sayılanlar amaçlar sayesinde daha kolay yapılabilmektedir. Amaçlar sadece öğrencilere kazandırılmaya çalışılan hedeflerin belirlenmesinde işe koşulmamakta, yönetim kadrolarının ve hedef belirleyicilerin de birbirlerinden farklı ve birbiriyle çelişen kararlar almasını önlemektedir. Böyle yapılacak işler daha koordineli ve kolay olmaktadır. (Erdem, 2005: 20)

Öğrencilerin çalışma ve ders alışkanlıkları konusunda da amaçlardan yararlanılmaktadır. Amaçlar öğrencilerin neyi ne kadar çalışmalarını gerektiği hususunda yol gösterici olmaktadır.

Okullarda yapılacak bir değerlendirme amaçlarının tam olarak belirlenmesiyle yakından ilgilidir. Değerlendirmenin tam ve sağlıklı yapılabilmesi için amaçların açık seçik ve net olarak belirtilmesi gerekmektedir. (Kemertaş, 2003: 8, 9) Bu nedenlerden dolayı amaçlar eğitim öğretim faaliyetleri konusunda son derece önemlidir.

Sonuç olarak denilebilir ki; uzun vadeli bir yatırım olan eğitimin amaç ve hedeflerinin belirlenmesi, süreç devam ederken sil baştan düzeltmelere meydan vermeden sağlam bir zemine oturtulması gerekir. Çünkü amaçları belli olmayan, netleşmemiş bir eğitim yapısında hedeflerden de söz edilemez. Hedef ve amaçların belirlenmediği bir eğitim anlayışında enerji, zaman, araç ve gereçler boşa kullanılmış olur. İnsanın konu olduğu eğitimde kaybedilenlerin bir daha geri gelmesi neredeyse olanaksızdır. Bu nedenle, hedef ve amaçlar gerekli ve önemlidir.

1.2.2. Hedef ve Amacın Özellikleri:

Bu başlık altında hedef ve amacın özellikleri ayrı ayrı ele alınacaktır. Aynı başlık altında verilen konuda önce hedeflerin özelliklerinin neler olduğu açıklanacak sonra amacın özelliklerinden bahsedilecektir.

Hedeflerin iş görür olabilmesi için bazı özellikleri taşıması gerekmektedir. Ertürk (1979: 53) ve Erginer (2000: 17) bu özellikleri; öğrenci davranışına dönüklük, genellik ve sınırlılık, açık-seçiklik ve içerikle bütünlük, şeklinde açıklamaktadır.

Öğrenci Davranışına Dönüklük: Hedefler, öğrenciye kazandırılmak istenen özelliklerdir. Okulların görevleri ve öğretmenin gayesi hedef değildir.

Genellik ve Sınırlılık: Hedeflerin sınırlarının iyi çizilmesi gerekmektedir. Hedef adı altında sınırları iyi çizilmemiş ifadeler bulunmaktadır. Örneğin, bu gerçeğe uymayan bir hedef şu şekildedir: ‘‘Öğrenciler kanun kavramını benimser, kanuna ve devlet otoritesine uyma alışkanlığı kazanırlar.’’ Bir hedef olarak yazılan bu cümlede dört hedef cümlesinin olduğu görülmektedir. (1) Kanun kavramının bilgisi, (2) kanun kavramını benimsenmesi, (3) devlet otoritesine uymak gerektiği inancı, (4) kanuna

uygun yaşama alışkanlığı. Hedefler genellik ve sınırlılık ilkesine uymadığı takdirde anlaşılır olmaktan ve davranışa dönüşür olmaktan uzaklaşmaktadır.

Açık Seçiklik: bir hedefin bulanıklıktan uzak olması gereğini ifade eder. Hedefin karışık ve değişik anlamları çağrıştıracak nitelikte olmaması gerekmektedir.

Bir Muhteva İle Kenetlilik: Hedeflerin belli bir muhteva ya da problem çeşidiyle ilintili olması gerekir. Kritik düşünme gücü, kapsamlı gibi ifadeler hedefin süreç yönüne dönük kalıp içerik yönünü ihmal etmektedir. Bu tür hedef ifadelerinde bir davranıştan da söz etmek zor görünmektedir. Hâlbuki hedeflerin kritik amaçlarından bir tanesi gerçekleştirilebilir, davranışlara dönüştürülebilir ifadeler olmasıdır. Hedeflerin diğer özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

* Hedefler, öğrenci davranışına dönüştürülecek ve öğrenme özelliğini belirtecek nitelikte olmalıdır. Çünkü hedefler öğrenciye kazandırılacak özelliklerdir. Bu nedenle, hedeflerin öğretmen veya okulun yapacaklarını değil öğrencinin kazanacaklarını belirtmesi gerekir.

* Hedefler tek bir davranışı değil, davranışlar kümesini göstermelidir. Bu yönüyle hedefler hem kapsamlı hem de sınırlı olmalıdır. (Turgut,1977: 117; Aydın, 2004: 76) Örneğin Kevser suresinde belirli bir kelimenin anlamının öğrenilip açıklanmasının hedef olarak konulması, genelleme yoluyla öğrenme ilkesine aykırı düşmektedir. Bu durumda diğer kelimelerin surenin bütünlüğü içerisinde tek tek öğrenilmelerinin hedef olarak konulma zorunluluğu doğacak böylece yüzlerce hedefin belirlenmesi gerekecektir. Hâlbuki sure içerisindeki kelimelerin birbirleriyle ilişkilerini öğrenme, bir hedef olarak konulsa hem genel bir hedef belirtilmiş olur hem de sınırlı bir hedeften söz edilebilir.

* Hedeflerin hangi konu içeriğiyle bağlantılı olarak geliştirileceği ifade edilmelidir.

* Hedeflerle ifade edilen davranışlar ölçülebilir ve gözlenebilir davranışlar şeklinde kendini gösterebilmelidir.

* Hedefler herkes tarafından aynı veya yakın anlamlara gelebilecek şekilde anlaşılmalıdır. Biri tarafından başka, bir diğeri tarafından başka anlaşılır şekilde anlam bulanıklığı olmamalıdır.

* Hedefler hangi alanlarla ilgili yazılıyorsa o alanın özelliklerini yansıtır nitelikte olmalıdır.

* Hedefler öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve seviyeye uygun olmalıdır. (Çelikkaya, 1999: 69)

Amaç, bir öğrencinin planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde kazanması kararlaştırılan ve davranış değişikliği veya davranış olarak ifade edilmeye uygun özelliklerdir. Bu yönüyle amaçların eğitim için önemi yadsınamaz. Eğitim programlarının en önemli ögesi hiç şüphesiz amaçlardır. Bu denli olan amaçların bir takım özellikleri olmalı gelişi güzel olmamalıdır. Amaçların bu özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

Anlaşılabilirlik: Amaçlar açık seçik net ifadeler halinde olup herkes tarafından aynı veya aynıya yakın anlaşılır olmalıdır. Amaçta verilen ifadelerin anlamı tartışılıyorsa o amaç değiştirilmelidir. Amacın tek bir anlama indirilmesi gerekmektedir. Çünkü anlamın belirgin olmadığı durumlarda geçerli öğrenme yaşantıları oluşmayacak veya yanlış oluşacak oluşan davranışların değerlendirilmesi de zor olacaktır.

Öğrenciye aitlik: Amaç öğrenciye dönük olmalıdır. Öğrenci amaca ulaştığında ne yapması gerekiyorsa, amaç onu ifade etmelidir.

Ulaşılabilirlik: Amaç ulaşılabilir olmalıdır. Eğitim faaliyetleri sonunda ulaşılmak istenen amaca ulaşmak mümkün olmalıdır. Burada öğrenci seviyesine uygunluktan söz etmek de mümkündür.

Tutarlılık: amacın diğer amaçlarla çelişmemesi gerekir. Amacın iç ve dış tutarlılığından bahsedilebilir. İç tutarlılık; amacın diğer amaçlarla çelişmeyip onları desteklemesi, pekiştirmesi demektir. Dış tutarlılık ise; amacın toplumun beklentilerine, politik felsefesine ters olmayıp, değerlendirme sonuçlarına uygun olmasıdır.

Yararlılık: Amaç ulaşıldığında, amaca ulaşana bir yarar sağlamalıdır. Net belirlenmemiş amaçlarda yarar sonucuna varmak mümkün görünmemektedir.

Ekonomiklik: Amaç ekonomik olarak fazla bir harcama gerektirmemeli, ortaya çıkan sonucun yapılan masrafi telafi edici ve uzun vadeli olması gerekir.

Kapsamlılık: Amaç kendi içinde, davranışlara ayrılacak kadar kapsamlı olmalıdır. Gerekli davranış değişikliğini içermelidir.

Bütünlük: Amaç ve içerik birbirinden kopuk ve bağımsız olmamalıdır. Konulardan kopuk, tek başına soyut bir amaçtan söz edilemez. Amaç kendisine ulaşmak isteyeneye yol gösterici olmalıdır. Bu da ancak amaç ve içeriğin birbiriyle bağlantılı olmasıyla mümkündür. Amaçların diğer bazı özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

* Amacın tek veya çok özel bir konuya işaret etmesi gerekir. Çok geniş soyutlamalar ve genel ifadelerle dayandırılmamalıdır.

* Amacın bir eylemin yerine getirilmesinden ziyade, sonuca işaret etmesi gerekir; çünkü amaç faaliyetin sonucudur, nasıl yapılacağı değil.

* Amacın ölçülebilir olması gerekir.

* Amacın başarılabilmesi için sonuca ulaşabilmesi için bir zaman içermesi gerekir.

* Amaçlar iddialı olmalı ama aynı zamanda gerçekleştirilebilir olmalıdır. (Erdem, 2005: 19 ve Selçuk, 1990: 133; Celep, 2003: 62)

Hedef ve amaçların genel özelliklerine bakıldığında aslında birbirlerinden çok uzak özelliklerinin olduğu söylenemez. Daha önceden yapılan tanımlamalarda geçtiği üzere, amaç ve hedef kavramları anlam olarak da birbirine yakın görünmekte, bazen birbiri yerine ve çoğunlukla da beraber kullanılmaktadır.

Her iki kavramın da genel özelliklerine bakıldığında eğitim programının ana hatlarını görmek mümkündür. Öğrenci temel olarak alınmakta, amaç ve hedeflerin merkezine öğrenci oturtulmaktadır. Ancak amaç ve hedeflerde maddi ihtiyaçların kazanılmasına yönelik bir ağırlığın varlığı görülmektedir. Hâlbuki öğrencilerin bireysel özelliklerinin yanında; beklenti ve kişisel özelliklerinin de üzerinde durulması gerekmektedir. İnsanlar çift yönlü varlıklardır. Dolayısıyla tek taraflı bir yığılma, maddi hedeflerin amaç olarak fazlaca işlenmesi ruhsal dengenin bozulmasına neden olabilir. Manevi ihtiyaçların kazanımlar yoluyla elde edilememesi durumunda iç huzurun da sağlanması mümkün olmayacaktır. Bu yönüyle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin hedef ve amaçlarında bu hassas durumun dikkate alınması gerekmektedir.

1.2.3. Öğrenci Kazanımlarının (Hedef ve Davranışlar) Belirlenmesi:

Öğrenci kazanımlarının belirlenmesi ve tanımlanması, öğretim tasarım sürecinde önemli bir basamaktır. Öğretim hedefleri, öğretme öğrenme faaliyetlerini başarıyla tamamlayan bir öğrencinin kazanması ve davranış olarak yansıtması beklenen hal ve hareket durumunu ifade eder. Öğretim hedeflerinin belirlenmiş olması, bütün öğretim etkinliklerinin planlanması, uygulanması ve öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesi konularında yol gösterir.(Yalın, 1999: 45) Bu nedenle öğretimin hedefleri veya öğrenci kazanımlarının (hedef davranışlar) belirlenmesi işi ciddi bir iş olup, planlı ve programlı yapıldığı takdirde öğretim faaliyetleri konusunda rehber olma özelliği gösterir.

Hedefler belirlenirken bir takım genel kaidelerin hatırdâ tutulması gerekmektedir. Öncelikle hedeflerin top yekûn evrensel ve mutlak bir nitelik taşımadığının bilinmesi gerekmektedir. Dolayısıyla hedeflerin saptanmasında içinde bulunulan toplumun özellikleri, siyasi ve politik düşünceleri önemli bir etkindir. Ancak bu durum hedeflerin herhangi bir otorite veya nüfuzlu kişilerce tayin edilen kişilerce planlanıp, uygulama konumunda olanlara empoze edilememelidir. Hedeflerin neler olacağına karar verme konusunda yetki, planlama işinde ve okul sisteminde resmen görevli olup sorumluluk taşıyan kimselerde olmalıdır.(Ertürk, 1979: 29)

Hedeflerin belirlenmesinde öncelik uzak hedeflerin belirlenmesinde olmalıdır. Bu da ülke yöneticilerinin temel siyasi felsefesi ve toplumsal yapı doğrultusunda yorumlama biçimiyle saptanmaktadır. Eğitimin hedefleri, işte bu uzak hedefler doğrultusunda toplumun kalkınma amaçlarına paralel bir biçimde, siyasi çevrelerin de geniş bir ölçüde katılım sağladığı eğitim şuralarında belirlenir. Eğitim şuralarında belirlenen genel hedefler, ülkenin eğitim felsefesini yansıtır. Bundan sonraki aşamada hangi tür okuldan ne büyüklükte ve kaç tane olacağı kararlaştırılır. Ardından her okulun tür ve yapısına, kuruluş amacına uygun genel amaç ve hedefleri belirlenir. Okulların amaçları ve hedefleri genel amaçlar çerçevesinde eğitimciler tarafından belirlenir.

Okulların hedef ve amaçları belirlendikten sonra, içinde bir programcı, bir değerlendirmeci, bir konu alanı uzmanı, bir konu alanı öğretmeni bulunan çalışma

grubu derslerin, konuların hedef ve amaçlarını belirlerler. Bu çalışma grubuna zaman ve ihtiyaca göre eğitim felsefecisi, eğitim planlamacısı ve danışman üyeler katılabilir.(Kemertaş, 2003: 9)

Genel hedeflerin tespitinin ardından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin hedef ve amaçlarının belirlenmesine değinilmesi yerinde olacaktır.

Doğan ve Tosun program geliştirme süreçlerini açıklarken hedeflerin belirlenmesinin önemine değinmektedirler. Onlara göre bu süreçte en önemli unsur hedeflerin belirlenmesidir. Hedefler belirlenirken ilk sıraya ‘öğrenci neyi öğrenmelidir?’ yerine ‘öğrenci niçin öğrenmelidir?’ sorusu konulmuştur. Daha açık bir ifadeyle ‘‘çocuklar ne öğrenmeli, niçin öğrenmeli, ne zaman ve nasıl öğrenmelidir?’’sorularının cevapları eğitimin hedeflerine göre belirlenmelidir. Önce eğitimin hedefleri belirlenir, ardından hedefler ve içeriğe uygun dersin konuları ve muhtevası, metotları ve organizasyon şemaları tespit edilir. (Doğan ve Tosun, 2003: 51)

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin hedefleri belirlenirken öğretimin genel hedefleri, ülkenin sosyo ekonomik durumu, öğrencilerin gelişim düzeyleri ve diğer derslerin hedefleri de dikkate alınmalıdır. Çünkü din derlerinde birtakım konuların somutlaştırılarak anlaşılabilirliğinin sağlanması adına diğer derslerin konu ve üniteleriyle bağlantılar kurulmakta iki konu birbiriyle ilişkilendirilmektedir. Örneğin sekizinci sınıf ‘‘Kaza ve Kader’’ ünitesinde yer alan ‘‘Biyolojik yasalar’’ konusu, anlaşılması ve açıklanması için, yine aynı sınıf düzeyi Fen ve Teknoloji dersinin ‘‘Hücre bölünmesi’’ konusuyla ilişkilendirilmiştir.

Bunların yanında insan doğuştan bir takım özelliklerle yaratılmıştır. Fıtrat denilen bu özellikleri nedeniyle insanlarda doğal olarak var olan iyi insan olma potansiyeli, bu dersin hedeflerinin belirlenmesi için insan fitratının ve insan fitratına uygun özellikleriyle İslam dininin başlı başına birer hedef belirleyici konumunda olduğunu göstermektedir.

Din eğitiminde hedeflerin belirlenmesinde iki unsurun önemli rol oynadığı söylenebilir. İlki din eğitiminin hedeflerini belirleme konumunda olan yetişkin kişiler, ikincisi de belirlenen hedeflere ulaşmaları beklenen yeni yetişenlerdir. Birinci unsur hedef belirleyicilere yukardan belirleyiciler denilebileceği gibi ikinci unsur, yetişmekte olanlara aşağıdan belirleyiciler denilebilir. Yukardan belirleyiciler, başta

bir tüzel kişilik olan devlet ve devleti yönetenler, milli eğitim işlerini planlayıp yürütenler, anne babalar ve öğretmenler şeklinde düşünülüp bunlara aynı zamanda aktif belirleyiciler de denir. Aşağıdan belirleyiciler ise hedef belirleme işine aktif olarak katılmamakta, ancak hedef kendileri için belirlendiğinden dolayı hesaba katılmak durumdadırlar. Bu yönüyle öğrenciler pasif, hedef belirleyicilerdir. Öğrencilerin hedef belirlemede katılımcı olmalarının bir diğer nedeni din eğitimi hedefinin öğrencinin hayatı ve seviyesi ile ilişkilendirilmesidir. (Doğan ve Tosun, 2003: 52)

Hedeflerin belirlenmesi bilimsel bir çalışmayı gerektirir. (Kemertaş, 2003: 9) Din eğitiminde hedeflerin belirlenmesinde, din eğitimi bilimine bilimler arasında biçilen konunun ve bu bilime normatif karakter atfedilmesinin etkisi göz ardı edilemez. Bu bilimin salt ilahiyat bilimi olarak görülmesi, din eğitiminde hedeflerin ve bu hedeflere ulaştırmak üzere planlanacak konu ve muhtevanın da normatif karakterde olmasını beraberinde getirecektir. Çünkü böyle bir yaklaşımda hareket noktası ve ölçüt kutsal metinler ve dini metinler olmaktadır. Bu tarz tutumlara karşı çıkan Feifel'e göre eğitim gerçeğinden hareket edildiğinde normatif hedef tasarısını kabul etmek mümkün değildir. Çünkü onun temelleri pedagojik hedeflerin dışındaki kaynaklardan bir bakıma dogmatik kurallardan belirlenmektedir.

Ancak din eğitiminin hedeflerinin eğitim bilimi temelli belirlenmesi, bu eğitimin hedeflerine ulaşmada sıkıntı doğuracaktır. Sadece ilahiyat ilminin kurallarının hedef belirlemede kullanılması ne denli sorunlar oluşturacaksa salt pedagojik kurallar doğrultusunda belirlenecek din eğitimi hedefleri de aynı sorunlarla karşı karşıya kalacaktır. Çünkü din eğitimi hedefleri diğer eğitim bilimleri hedeflerinden farklılıklar göstermektedir. Din eğitiminde hedeflerin belirlenmesi konusunda, hedeflerin öğrenciye dönüklüğü nedeniyle, hem pedagojik temellerden yararlanılmalı hem de bu dersin amaçlarından dolayı ilahiyat temelli hedeflerden yararlanılmalıdır. (Feifel, 1971, akt. Doğan ve Tosun, 2003: 53; Cebeci, 1996: 28) Zaten din eğitimi hedefleri belirlenirken her iki alandan da yararlanıldığı bir gerçektir.

1.2.4. Öğrenci Kazanımları (Hedef ve Amaçlar) Belirlenirken Dikkat Edilecek Hususlar:

Eğitimde amaç ya da hedefin tanımı, öğretim faaliyetlerinin sonunda öğrencilerin bilgilerinde, düşüncelerinde, duygularında, tutumlarında ve hareketlerinde meydana gelmesi beklenen olumlu davranış değişiklikleriydi. (Aydın, 2004: 75) Eğitim öğretim faaliyetlerinde öğrenci hazır bulunuşluğu, yaşı, psikolojik durumu, yaşadığı çevre vb. etkenlerin dikkate alınarak oluşturulması halinde belirlenen hedef ve amaçların ulaşılabilirlik oranı artacaktır.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde öğrenme öğretme süreçlerinin düzenlenmesinde ilk yapılacak işlem dersin kazanımlarının belirlenmesidir. Kazanımların belirlenmesinden sonra bu kazanımlara uygun içeriğin belirlenmesi sağlanır. Belirlenen süre içerisinde çeşitli yöntem teknik ve etkinliklerle belirlenen kazanımların öğrenci davranışlarına dönüştürülmesine, hedeflere ve amaçlara ulaşılmaya çalışılır. (Altaş, 2001: 108)

Hangi ders alanıyla ilgili olursa olsun bir öğretimin başarısı, kazanımlara uygun bir şekilde belirlenecek hedef davranışların gerçekleşme düzeyiyle orantılıdır. Bu nedenle hedef ve amaçlar veya yeni simiyle öğrenci kazanımları belirlenirken özellikle dikkat edilmesi hususlar vardır. Bunları aşağıdaki gibi maddeleştirmek mümkündür:

* Kazanımlar açık bir şekilde yazılmalıdır. Kazanımların açık ve net bir şekilde yazılması uzun genellemeleri ve gereksiz anlam bulanıklıklarını giderir. Aynı zamanda öğretim faaliyetlerinde en uygun yolun seçilmesini ve öğretimin düzenlenmesini sağlarken öğretmen öğrenci diyalogunu kolaylaştırarak öğrencide derse karşı ilgi uyandırır. (Aydın,2004: 75, Vural, 2004a: 174)

* “İnsanlarla bilgi seviyesine göre konuşun.” (Buhari, İlim: 49) hadisinden yola çıkarak bir madde oluşturulacak olursa, kazanımlar oluşturulurken çocukların geçmiş öğrenmelerinin dikkate alınması gerekir. (Konuk, 1994: 95, Vural, 2004b: 96)

* Öğrencilerin günlük gereksinimleri ve ihtiyaçlarının dikkate alınması, ders kazanımlarının ilgi çekici nitelikte olması sağlanmalıdır. (Alkan ve Kurt, 2000: 131)

* Kazanımların istenilen davranışlara dönük ve eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikte olması gerekir. Her kazanım içinde belirlendiği toplumun gerçeklerinden, kişilerin hazır bulunuşluklarından ve işlenen konu alanındaki güncel bilgi birikimlerinden yararlanmalıdır.

* Belirlenen kazanımlar günün şartlarına göre olmalı, muhtevanın da bu doğrultuda hazırlanması gerekir.

* Kazanımlar öğrenci davranışlarına dönüştürülebilecek ve öğrenme özelliği belirtecek nitelikte yazılmalıdır.

* Konu başlıkları kazanım olarak belirtilmemelidir. (Aydın, 2004: 76) Çünkü bu tür ifadeler davranışa dönüştürülemez. Ayrıca hangi konuda hangi davranışın bulunduğu başlıklardan tam olarak çıkarılamaz. (Altaş, 2001: 114)

* Kazanımlar birbiriyle çelişkili olmamalıdır.

* İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmalı bir takım soru ve sorunlarına çözüm olucu nitelikte olmalıdır.

* Kazanımlar toplum şartlarına uygun olarak belirlenmelidir. (Varış, 1978: 133)

* Kazanım cümlesinin sonunda; “bilgisi”, “becerisi”, “gücü”, “yeteneği”, “oluş”, “ilgililik”, “farkındalık”, “hoşgörülülük” gibi kavramlar bulunmalıdır.

* Kazanımlar öğrenci ürününü dile getirmelidir. Öğrenme öğretme sürecine dair ifadeler kazanım olarak yazılmamalıdır. Süreç değil, sonuç kazanım olur.

* Kazanımlar hem kapsamlı hem sınırlı olmalıdır. Yani bir kazanım bir öğrenme ürününü oluşturmalıdır.

* Kazanımların hangi konu ile gerçekleştirileceği belirtilmelidir.

* Kazanımlar binişik değil bitişik yani tamamlayıcı olmalıdır. Bir kazanımın kapsamı diğer kazanımın kapsamı işine girmemelidir. (Altaş, 2001: 114)

* Kazanımlar, öğrenci gelişim özelliklerine uygun olmalıdır

* Kazanımlar dengeli bir biçimde farklı gelişim alanlarından seçilmelidir.

* Kazanımlar belirlenirken birden fazla olması durumunda öğretim ilkelerine uygun bir sıra takip edilerek konulması gerekir.

* Belirlenen kazanımlar bir gün veya bir ders içerisinde kazanılması zor ise ilerleyen zamanlarda gerekli ve yeterli tekrarlamalara yer verilmelidir.

* Kazanımlar öğrencilerin yaş grubuna ve gelişim özelliklerine uygun olmalıdır. (Gürkan, 2007: 42,43)

* Kazanım cümlesinin yüklemine ifade edilen kelime davranışın kim tarafından yapılacağını göstermelidir.

* Kazanımlar aktif katılımı sağlayıcı olmalıdır. (Bacanlı, 2004a: 154)

* Kazanımlar, gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlara dönüşebilecek şekilde belirlenmelidir.

* Kazanımlar davranış analizine ve aşamalı sınıflandırmaya uygun bir şekilde yazılmalıdır. (Taşpınar, 2005: 29,30; Altaş, 2001: 114)

* Kazanımlar belirlenirken öğrencilerin doğuştan getirdiği din duygusunun da (Gürtaş, 1981: 9) dikkate alınması gerekir.

* Kazanımlar tek tek ifade edilmelidir. (Şahin, 2005: 126)

1.2.5. Hedef ve Davranışları Belirlemenin Faydaları:

Formal eğitim, planlı ve programlı olan eğitimidir. Herhangi bir sistem veya düzenden yoksun eğitim öğretim anlayışıyla, sistemli ve planlı yapılan eğitim öğretim faaliyetlerinin birbirinden açık ara farkı vardır. Hedeflerin belirlenmesi bütün alanlarda olduğu gibi eğitim öğretim faaliyetlerinde de başarıyı artıran ve sonuca daha sağlıklı varmayı sağlayan en önemli etkidir.

Morrison, Ross ve Kemp'e göre (2001, 86; akt. Şahin, 2005: 103) hedeflerin belirlenmesinin faydaları şu şekilde sıralanabilir:

_ Öğretimle ulaşılmak istenen noktanın belirlenmesi ve böylece ulaşılmak istenen noktalara daha kolay ulaşmak,

_ Öğretimi planlamak, öğretimi gerçekleştirmek ve öğrenci çıktılarını değerlendirmek için öğretmene yol göstermek,

_ Öğrenciye önceliklerini belirlemede yardımcı olmak,

_ Öğrenme ve öğretme süreçlerini analiz edebilmeye yardımcı olmak.

1.2.6. İyi İfade Edilmiş Hedefler:

Hedefler belirlenirken bir takım kurallara, ölçülere göre belirlenmelidir. Kurallara uygun hedef ve amaç seçimi ulaşılmak istenen kazanımın gerçekleşme

imkânını artıracaktır. Hedef ve amaç belirlenirken dikkat edilmesi gereken şartlara uyularak hazırlanmış hedeflere iyi ifade edilmiş hedefler denilebilir. Bunların yanında iyi ifade edilmiş hedef ifadeleri için Mager (1984) ile Kibler, Barker ve Miles (1970; akt. Kenneth D. Moore, ts., 49, 50, 51; çev.Nizamettin Kaya) geçerli bir sistem geliştirmişlerdir. Onlara göre iyi ifade edilmiş hedefler bir takım özellikleri barındırmak durumundadır. Bu özellikler, performans, ürün, koşullar ve ölçüttür.

1.2.6.1. Performans:

İyi ifade edilmiş hedefte, öğretmenin ne yapacağı değil, öğrenciden neleri yapacağını beklediği şeyler yazılmalıdır. Öğretimin amacı öğrencilerin öğrenmesi olduğundan, iyi ifade edilmiş hedefler daima gözlenebilir öğrenci performansı terimleriyle yazılmalıdır.

Hedef yazımında, uygun fiiller seçilmelidir. Öncelikle açık bir dil kullanılmalı, belirsizliğe mahal verilmemelidir. Kullanılan hedef ifadeleri, hem öğrencide hem idarecide hem de öğretmende aynı anlamı ifade etmelidir. Öğrenmek, hatırlamak, anlamak gibi subjektif fiiller yerine gözlenebilir davranış ve eylemleri vurgulayan fiiller kullanılmalıdır.

İyi ifade edilen hedefin performans bileşeni, öğrencide öğretimin bir sonucu olarak gözlenecek davranışları tam olarak belirginleştirir. Hedef fiilinin belirsizliğe neden olabileceği şekilde içsel ve göreceli bir süreci temsil ettiği durumlarda kullanılan göreceli fiiller için parantez içerisinde bir açıklayıcı fiilin kullanılması uygun olacaktır. Örneğin,

- “Öğrencitaniyacaktır”. hedef cümlesindeki taniyacaktır kelimesindeki kapalılığı gidermek için kelimenin sonuna parantez içinde gösterge fiili yazmak yoluyla ifade açık hale getirilmelidir. Hedef cümlesinin yeni hali şu şekilde olabilir:

_ “Öğrencitaniyacaktır. (daire içine alacaktır).”

_ “Öğrenciayıracaktır. (işaretleyecektir)”

_ “Öğrenciilave edecektir. (özet olarak yazacaktır)”

Hedef yazılırken, yazılan fiilin açık olduğu veya yorum yapmaya ihtiyacı bulunmadığı kanısı varsa gösterge fiilin kullanılmasına gerek yoktur.

1.2.6.2. Ürün:

Ürün, etkinlikler sonucunda öğrencilerden ortaya çıkarmaları beklenen malzemeler, öğrencilerin ürettikleri, yaptıkları, imal ettikleri şeyler, öğretim süreci sonunda elde edilmesi planlanan çıktılar ürün olarak tanımlanır. Ürün yazılı bir cümle, bir özet, kazanılmış bir beceri veya bir nesne imali şeklinde olabilir.

Eğitim durumları sonunda elde edilen ürün, belirlenen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını göstermede, karar vermede değerlendirilir.

1.2.6.3. Koşullar:

Hedef yazma ve belirlemenin önemli bileşenlerinden biri de şartlar diğer adıyla koşullardır. Koşulların anlamak için bazı sorulara cevaplar aranmalıdır. Öğrencilerin istedik yönde geliştirilme süreci olan eğitim öğretim sürecinde öğrenciler istedik eylemleri hangi koşullar altında gerçekleştirecek? Süreç içerisinde hangi malzemeler kullanılacak, hangi etkinlik nerede devreye konulacak? İşte bu ve benzeri sorulara hedef belirlemenin koşullar bileşeni cevap vermektedir.

İyi ifade edilmiş hedeflerde bu bileşen, bilgi, öğrencilerin kullanabileceği veya kullanamayacağı araç gereç ve malzeme, süre ve çevresel faktörler, sınırlar ve belirli çerçeveleri içerir.

Bu bileşenin etkin ve verimli bir şekilde kullanılabilmesi için öğrencinin gelişimi hangi koşullar altında gerçekleştireceği somutlaştırılmalı ve hedefte aynen gösterilmelidir.

1.2.6.4. Ölçüt:

İyi ifade edilmiş hedeflerin son bileşeni ölçüttür. Ölçüt öğrenci performans düzeyini ifade eder. Dolayısıyla burada hedeflenen davranışın tatmin edici ya da minimum düzeyde gerçekleşmesi kabul edilebilir yeterliliği ifade eder.

Dört özellik ile ifadesini bulan iyi ifade edilmiş hedeflerin şu örneklerle daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Bileşen:	Sorulacak Soru:	Örnek:
_Performans:	Ne yapacak?	Yazacak.

_ Ürün	:	Sonuç nedir?	Üç cümle.
_ Koşullar	:	Hangi koşullar altında?	Üçer isim ve fiille.
_ Ölçüt	:	Ne kadar mükemmel?	En fazla bir hata.

1.3. ÖĞRENCİ KAZANIMLARININ, HEDEF VE DAVRANIŞLARININ SINIFLANDIRILMASI

Hedeflerin belirlenmesi zor bir süreçtir. Bu nedenle çoğu zaman standart kalıplar kullanılarak içi doldurulmaya çalışılan hedefler ihmal edilen ve geçirilen hedefler bürokratik bir iş olarak algılanmaktadır. Hâlbuki eğitim süreçleri planlı ve programlı olmak zorundadır. Hedefleri olan bir eğitimi her adımının önceden belirlenmiş ve tasarlanmış olması gerekir.

Eğitimle öğrencilere kazandırılmak istenenler; fiziksel, zihinsel ve duyuşsal davranışlardır. Çağdaş eğitimciler, öğretim hedefleri ve davranışları, “bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor alan” olmak üzere üç gruba ayırarak sınıflandırmışlar ve her alanın alt basamaklarını da aşamalı olarak belirlemişlerdir. (Aydın, 2004: 76) Bu anlamda ilk çalışmalar Benjamim Bloom önderliğinde bir grup eğitimcinin 1949 yılında başlattıkları ve 1956 yılında yayınladıkları “Eğitsel Hedeflerin Taksonomisi: Eğitsel Hedeflerin Sınıflandırılması: I.Kitap: Bilişsel Hedefler” isimli çalışma olarak kabul edilmektedir. (Şahin, 2005: 104)

Yapılan sınıflandırmada hedef alanları aslında birbirinden kopuk ve bağımsız değildir. Her alan birbiriyle iç içe ve yakından ilgilidir. Alaların birbiriyle olan bu yakın ilgisi her bir alanın alt basamaklarında daha sık görülmektedir. Netice itibarıyla hiçbir hedef tam olarak “bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor alana” girmeyebilir.

Bu alanlar çoğu zaman birbiriyle içi içe ve yakından ilgilidir. Bilişsel alanın bir davranışı bir yönüyle duyuşsal diğer yönüyle psiko-motor alanla ilgili olabilir. Bu tür özellikte olan davranışları ayırt etmenin yolu ise hedefte belirtilen davranışın hangi alana ağır bastığına bakmaktır. Örneğin hedefte zihinsel bilgi verme ağır basıyorsa bilişsel; duygu, ilgi, tutum, güdülenmişlik, kaygı, kişilik, benlik ve değer yargıları gibi özellikler ağır basıyorsa duyuşsal; jest, mimik, el kol hareketleri ve vücut hareketleri gibi beceriler ağır basıyorsa psiko-motor alanla ilgilidir.

Daha somut bir örnek vermek gerekirse, felsefi bir görüş veya bir kavramı açıklarken zihinsel faaliyetler daha baskındır. Bu nedenle bu tür öğrenmelere bilişsel alan öğrenmeleri denilmektedir. Bunun yanında bir inanca bağlılık, birilerini sevme, alışkanlıklar, hoşgörü tavırları ve karşılaşılan herhangi bir olaya karşı takınılan tutumlarla ilgili davranışlar duyuşsal alanla ilgili davranışlardır. Yüzmek, oyun oynamak, koşmak ve bir aleti kullanmak duyuşsal ve bilişsel faaliyetlerden çok psiko-motor faaliyetler sınıfına girmektedir. (Aydın, 2004: 76,77)

Bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor alanlarda yapılan sınıflandırmaların bir takım genel özelliklerinden söz edilebilir. Bunlar:

* Eğitimin sonucu olarak gelişebilecek davranışlar üç alana ayrılmıştır. Bilişsel alan davranışları, bilgilerle ve bilgilerden doğan zihin faaliyetleriyle ilgilidir. (Turgut, 1977: 119) Bu alanda yer alan davranışların tümü aynı düzeyde olmayıp başlıca altı ana basamakta toplanmıştır. Bunlar, bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarıdır. Bu basamaklar kendi içerisinde alt sınıflara da ayrılmıştır. (Şahin, 2005: 105; Demirel, 2002: 31; Aydın 2004: 77; Moore, ?: 55; İşman ve Eskicumalı, 2000: 37; Varış, 1996: 106)

* Duyuşsal alanla ilgili davranışlar, insanın geliştirdiği duygu ve değerleri kapsar. Duyuşsal alan davranışları kendi içerisinde beş kısma ayrılır ve bu beş basamak da kendi içerisinde alt sınıflara ayrılır. (Turgut, 1977: 120; Aydın, 2004: 77) Bu beş kısım, alma, tepkide bulunma, değer verme, örgütleme, nitelenme (kişilik haline getirme) (Erginer, 2000: 15; Kemertaş, 2003: 14,15; Taşpınar, 2005: 27,28; Demirel, 2002: 33; Demirel, 1998: 118, 119) şeklinde sıralanmaktadır.

* Psiko-motor alan davranışları ise insanın kas ve sinir koordinasyonu ile yaptığı beceriler ve bu becerilerin temel öğeleriyle ilgilidir. Bu alanın davranışları kendi içerisinde yedi basamağa ve bu basamaklarda alt sınıflara ayrılmaktadır. (Turgut, 1977: 120) Alan davranış basamakları; algılama, hazırlık, kılavuzlama, mekanikleşme, becerileşme, uyum, yaratma (icat etme) (Şahin, 2005: 123, 124,125) şeklinde sıralanmaktadır. Ancak Şahin'in, Simpson'un taksonomisinden aktardığı yedi basamaklı psikomotor alan davranışlarını, Taşpınar, Sönmez'den yaptığı aktarmada beş olarak belirtmekte ve bunları; uyarılma, kılavuz denetiminde yapma,

beceri haline getirme, duruma uydurma ve yaratma şeklinde sıralamaktadır. (Taşpınar, 2005: 28)

* Davranışlar bir alanın basamaklarında aşamalı olarak sınıflandırılmışlardır. Bunun yanında bir davranışın oluşabilmesi için bir önceki basamakta yer alan davranışın öğrenilmesi ve geliştirilmiş olması gerekir. (Turgut, 1977: 120)

1.3.1. Bilişsel Alan:

Bilişsel hedefler daha çok zihin gücüne dayalı bilgilerle ve bu bilgiler sayesinde doğan zihinsel yeteneklerle ilgili öğrenilmiş davranışları kapsamaktadır. Öğrenilmiş davranışlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor özellikler vardır. Bilişsel alana giren bir davranış, bir yönüyle duyuşsal alanla bağlantılıyken diğer taraftan psikomotor davranışlarla da bağlantılıdır. Çünkü öğrenilmiş hiçbir davranış diğer davranış türlerinden bağımsız değildir ve tüm boyutlarıyla tek alana giremez. (Şahin, 2005: 104, Temel ve Avşar, 2009: 87, Vural, 2004c: 149; Bacanlı, 2004b: 105-109; Senemoğlu, 2002: 39; Küçükkaragöz, 2004: 79) Bilişsel alan basamakları kendi içerisinde altı kısma ayrılır:

Bilgi Basamağı: Bir nesne veya olguyla ilgili özellikleri görünce tanıma, sorunca söyleme, hatırlama ve ezberden tekrar etme davranışlarını kapsar. Temel bilgi ve kavramları, ilkeleri, sınıflamaları, tanımlama ve hatırlama davranışlarından oluşur.

Kavrama Basamağı: Bilişsel alanın bilgi basamağında elde edilen bilgilerin öğrenen tarafından özümsemesi, içselleştirilmesi, kendine mal edilmesi yani kavranması basamağıdır. Öğrenilen bir davranışın değişik şekillerde kullanıldığı takdirde veya öğrenciye farklı bir pencereden sorulduğunda yine tanınıp bilinmesi basamağıdır. Bu aşamada bilginin sadece öğrenilmesi değil aynı zamandan başka alanları transferi de söz konusudur.

Uygulama Basamağı: Öğrenilmiş bilgi ve davranışların yeni durumlarda kullanılması işlerlik kazanması halidir. Öğrencinin karşılaştığı bir sorunu öğrendikleri bilgi ve içselleştirmeleri sayesinde çözmesi aşamasıdır. Bu basamak daha açık bir ifadeyle bilginin hayata geçirilmesi şeklinde açıklanabilir.

Analiz Basamağı: Bir olayı bir bilgi bütününe veya bir bilgi sistemini öğelerine ayırarak aralarındaki farkları bilme ve bulma durumudur. Kavrama

basamağıyla analiz basamağı birbirine yakın olmakla birlikte analiz basamağı kavrama basamağına göre biraz daha karmaşık ve üst düzey zihinsel faaliyetleri içermektedir. Karmaşık bilgi yapılarını öğrenebilmek için analiz basamağı işe koşudur.

Sentez Basamağı: Sentez, öğeleri belli ilişkilere belli kurallara göre birleştirip yeni ve orijinal bir bütün oluşturma işidir. Sentezde bir yenilik orijinallik, buluş gibi özelliklerin olması gerekmektedir. Bu alan düzeyinde bir ana fikri delilleriyle savunma, bir hipotezi denemek için yöntemler geliştirme gibi davranışlar yer alır. Taklit etmek, örneğini yapmak sentez değildir.

Değerlendirme Basamağı: Değerlendirme, belli ölçütler kullanılarak yapılan, bir sonuca varma ve hüküm çıkarma işidir. Fikirler arasındaki tutarlılık ya da tutarsızlıkları belirleme değerlendirme basamağıyla ilgilidir. Bilişsel, duyuşsal ve Psikomotor davranış bilgilerinin belli amaçlar doğrultusunda yargılanması da değerlendirme basamağıyla ilgilidir. (Şahin, 2005: 105–108; Taşpınar, 2005: 26, 27)

1.3.2. Duyuşsal Alan:

Bireylerin duygusal davranışlarıyla açıklanan bu alanda ilgi, güdülenme, istek, sevgi, his, duygu, hoşlanma, tavır, tutum gibi değerlerle ilgili davranışlar yer alır. Bilişsel alanla ilgili bilgilerin öğrenilmesine de alt yapı oluşturur. Çünkü bilişsel alanla ilgili bilgilerin öğrenilmesi için hoşlanma, ilgi ve istek gibi duyuşsal alan öğrenmelerin önemi büyüktür. (Erginer, 2000: 15, Temel ve Avşar, 2009: 88) Duyuşsal alan basamakları şu şekilde sıralanmaktadır:

Alma Basamağı: Belli bir uyarıcıyı algılama ve o uyarıcıya ulaşmaya istekli olma halini ifade eden basamaktır. Nesne, olay, kişi ve olguların farkında olma davranışlarını kapsar. Bu aşamada bireyler, etkinliklere katılma konusunda istekli, dikkatli ve öğrenmeye açıktır.

Tepkide Bulunma: İçsel veya dışsal uyarıcılara bilinçli bir şekilde tepkide bulunup, uyarıcılarla ilgilenme basamağıdır. Bu basamakta olan kimse soru sorma, cevap verme, yardım etme, iletişim kurma, tartışmalara katılma tepki gösterme, ikna etme, karar mekanizmasında görev alma, araştırma ve herhangi bir etkinlikte gönüllü olma vb. davranışları sergiler.

Değer Verme: Herhangi bir şeyin değerini akla ve mantığa uygun bir şekilde kabul ettikten sonra ona sahip çıkma, her durumda sahip olduğu değerleri koruma ve savunma durumudur. Demokratik süreçlere olan inancı göstermek, diğerlerine faydalı olmayı önemsemek, insanların yararına olana katılmak, kabul etme, onaylama vb. davranışlar değer verme aşamasına ait davranışlardır.

Örgütlenme: Karmaşık değerleri örgütlemek, birleştirmek bu değerler arasındaki çelişkileri çözmek, iç güvenilirliği olan bir değerler sistemi inşa etmek, kişinin güçlü ve zayıf yönlerinin farkına varması, kendi iç çelişkilerini çözmesi davranışlarıyla ilgili alanı oluşturur. Bireylerin kendi davranışlarının sorumluluğunu taşıması da bu alanın davranışları arasındadır. Bunun yanında, adapte etme yapılandırma, değiştirme, düzenleme, kıyaslama tamamlama, savunma, açıklama, oranlama, ilişkilendirme vb fiiller bu alanın davranış örnekleridir.

Nitelenme (Karakter Haline Getirme): Bireylerin kendilerine ait değerler sistemini oluşturması ve bunun karakter haline dönüşmesidir. Bu seviyeye gelmiş bireyler bireysel çalışmalarında kendilerine güvenirken, birlikte yapılan işlerde de işbirliğine açıktır. Rol alma, savunma, uyma, uygulama, cesaretlendirme, yönlendirme yapma, koruma, destekleme vb fiilleri bu aşanın davranış örnekleridir. (Taşpınar, 2005: 27,28; Şahin, 2005: 119–122)

1.3.3. Psikomotor Alan:

Zihin kas koordinasyonunun kullanımı ile açıklanan bu alanda, bireylerin zihin faaliyetleriyle bedensel faaliyetlerinin bütünleşmesi beklenir. Davranış anlamında bedensel kinetik olan bütün davranışlar bu alanın içerisine girer. (Erginer, 2000: 15, Temel ve Avşar, 2009: 89)

Psikomotor alan özellikle koşmak, oynamak ve diğerleri ile mücadele edebilmek gibi davranışları ve el, ayak, göz, vücut, zihin koordinasyonunu geliştiren ve zihinsel becerileri de içeren alanı kapsar. Özellikle çocukların birtakım davranışları motor beceriler haline getirmelerinde önemli bir yere sahiptir. Çocuklara harflerin ilk öğretildiği zamanlarda harflerin tek tek ve fazlaca yazdırılmasının nedeni işte bu davranışın motor beceriler haline gelmesi içindir. (Şahin, 2005: 122) Psikomotor alan yedi sınıfa ayrılmaktadır:

Algılama: Birey gördüğü bir beceri ve davranışı sadece izler, gözlemede bulunarak algı düzeyinde kabul eder. Algılama düzeyinde bireyler bir davranışı motor olarak sergilemek için uyarıcılara hazır olma durumundadır. Bakma, duyma, izleme, takip etme gibi fiiller algı düzeyini ifade eden fiillerdir.

Hazırlık: bu düzeyde bireyle algı düzeyinden aldıkları uyarıcıları yapmaya karşı hazır durumdadırlar. Tutma, bekleme, hazır olma, ayağa kalkma gibi fiiller bu düzeyi ifade ederler.

Kılavuzlama: Bireylerin öğrenmiş oldukları bir beceriyle yeni karşılaştıkları problemleri çözme eğiliminde ve yeterliliğinde oldukları düzeydir. Bireyler bu aşamada karaları kendisi verirken aynı zamanda becerilerini de geliştirmiş olmaktadır. Bu düzeyin bazı fiilleri ise kopyalama, doğruluğu sınıama, taklit etme vb dir.

Mekanikleşme: Birey öğrenmiş olduğu bir beceriyi kendi başına tekrarladıkça veya taklit yoluyla yaptıka o beceriyle ilgili pratiklik kazanır ve bu beceri otomatikleşmeye başlar. Artık bireyin yaptığı davranış alışkanlığa dönüşerek kolaylaşmıştır. Alanla ilgili fiiller, içine girmek, öğrenmek, uyulmama yapmak vb dir.

Becerileşme: Bir becerinin yardım almaksızın kendi başına birey tarafından yapılır olması durumudur. Bu alanda üst düzey yetenek içeren işlerin yapımında da birey yeterlilik kazanmıştır. Bu alanın fiilleri ise yapma, sökme, takma, kesme, birleştirme, kullanma, icra etme vb.dir.

Uyum: Bu aşama bir bireyin öğrendiklerini yeni duruma uydurması, becerilerin adapte etme yeteneğini anlatır. Birey öğrenmiş olduğu bir beceriyi karşılaştığı yeni bir durum karşısında problem çözüm düzeyinde kullanabilmektedir. Uyarılama, yeniden düzenleme, değiştirme, başkalaştırma, kontrol etme, kullanma alan fiilleri olarak söylenebilir.

Yaratma (icat etme): bu alan bilişsel alanın sentez basamağına benzemektedir. Bir bireyin daha önce taklit veya seyretme yoluyla görmediğı yeni hareket biçimleri ortaya koymasıdır. Yeni ve orijinal bir motor davranışın bulunmasını ifade eder. Bu alanın fiilleri de farklı biçimde tanzim etme, inşa etme, şekil verme, tasarım oluşturma şeklinde sıralanabilir. (Altaş, 2001: 112, 113; Şahin, 2005: 123, 124, 125; Taşpınar, 2005: 28, 29; Kemertaş, 2003: 17, 18, 19; Moore, ts.,

çev. Kaya: 62, 63; Aydın, 2004: 81; Erginer, 2000: 16; Demirel, 2002: 33; Demirel, 1998: 119; Turgut, 1977: 123)

İKİNCİ BÖLÜM

İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNİN GENEL – ÖZEL AMAÇLARI VE PROGRAMIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Toplumsal hayatta meydana gelen sosyal ve kültürel gelişmeler, teknoloji, demokrasi algısı ve iletişim olanaklarının artması, öğretim ortamlarının çoğalması ve çeşitlenmesi, eğitimden beklenen etki ve kalifiye eleman yetiştirme düşüncesi, yaşam boyu öğrenme gibi yaklaşımların gündeme gelmesi mevcut programların gözden geçirilerek yenilenmesini ve geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Geliştirilen program eğitim öğretim faaliyetlerinin düzgün yürütülmesi ve bu faaliyetlerden beklenen kazanımların gerçekleştirilmesi açısından önemlidir. Bu nedenle, geliştirilen programların dönemin gerekliliklerini karşılar nitelikte olması, güvenilir ve geçerlilik özelliklerinin bulunması oldukça önemlidir. İlköğretimin sekiz yıla çıkarılmasından itibaren dinamik bir program geliştirme sürecine girilmiştir. Bu süreç Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders programının da geliştirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

İlköğretim programlarının yenilenmesi çalışmalarıyla beraber Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programı da yeniden geliştirilmiştir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin içeriğinin belirlenmesinde “dinin temel bilgi kaynakları dikkate alınarak İslam’ın kök değerleri çerçevesinde “mezhepler üstü (herhangi bir mezhebi esas almayan, mezhebi tartışmalara girmeyen) ve dinler açılımı” anlayış olarak ifade edilebilecek bir yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. Bu programla; öğrencilerin din ve ahlak hakkında sağlıklı bilgi sahibi olmaları, kazandırılması planlanan bilgi, beceri, kavram, değer ve tutumlar gibi temel becerilerini geliştirmeleri ve böylece Millî Eğitimin Genel Amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunulması hedeflenmiştir.

Eğitim bir iletişim ve etkileşim sürecidir. Eğitimin en önemli basamaklarından biri de şüphesiz yaşarken öğrenmek veya öğretmektir. Çocuklar, hangi toplumda gözlerini dünyaya açarlarsa o toplumun ulaştığı kültür birikiminden etkilenmekte ve hayatını bu kültürel birikim doğrultusunda şekillendirmektedir. Toplumun kültür dokularında; geçmiş nesillerin alın terinin, beyin gücünün, tutum ve davranışlarının, siyasi, dinî ve ahlaki kurumlarının, dilinin, atasözlerinin,

geleneklerinin izleri vardır. İnsanlığın eserleri ve ürünleri birbirine eklenerek günümüze kadar gelmiştir.

Geçmiş ile gelecek arasında uyumlu bir geçiş temin etmek, kültürün muhtevasını aktarmak, kültürün zenginleşmesini sağlamak ve uygarlığın gelişimi için elverişli ortamı oluşturmak, eğitimin görev ve sorumlulukları arasında yer almaktadır. Bunun neticesinde eğitim, yetişen neslin kültürel birikimden mümkün olan en iyi payı alması görevini üstlenir. Yeni öğretim programında da bu duruma dikkat çekilmekte ve şöyle denmektedir. Kendi kültürel ortamını oluşturamayan ve bu ortamı yetismekte olan neslin katkılarıyla besleyemeyen, özenti ve taklitten öteye gitmeyen bir eğitim sisteminde bireylere verilmesi hedeflenen kazanımların zor olması hatta imkânsız hale gelmesi kaçınılmaz olmaktadır. (Bu bölüm İlköğretim DKAB öğretim programı ve Kılavuzundan yararlanılarak hazırlanmıştır)

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programı hazırlanırken, öğrencilerin inanç konusundaki tercihlerini serbestçe yapabilecekleri bir içerikte hazırlanmıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak din öğretimi düşünce ve tercihlere, geçmiş birikim ve mirasa, hürriyet ve eşitliğe, ahlaki durumlara saygıyı temel almaktadır. Geliştirilen programda bu hususlara dikkat edilmesi gereğinin yanında din öğretimi, bir bilgi verme vasıtası olmasının yanında, aynı zamanda insanın bilgi elde etme yollarını ve aklını kullanma kabiliyetini geliştiren bir süreç olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Kendilerine sunulan alternatifleri inceleyebilmeleri için öğrencilerin bakış açılarının geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Öğrenciler körü körüne uygulayıcı olmamalıdır. Onlar, bilginin hangi amaçla, kim için, nasıl bir dünyada kullanılabileceğini sorgulayacak biçimde yetiştirilmelidir. Öğrencilerin, özellikle inanç ve hayat konusundaki tercihlerini özgür olarak yapabilmeleri din öğretiminin esas amacıdır; bilinçli dindarlık da budur. Bu amaçlara uygun olarak din öğretimi, öğrencinin kendi akıl yürütme gücünü kullanarak varlıklar içindeki konumunu belirlemesine katkıda bulunur.

2.1. PROGRAMIN VİZYONU:

İlköğretim okullarının 4, 5, 6, 7, ve 8. sınıflarında yer alan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programının vizyonu; bu derse ayrılan

zamanın büyük bir bölümünde öğretmenlerin öğrencilere doğrudan bilgi aktarmak yerine yol göstereceği etkinlikler¹ aracılığıyla;

* 21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsemiş, temel demokratik değerlerle donanmış, çağın gerektirdiği donanıma sahip, insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı,

* Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde öğrenmekten zevk alan, dinî kavramları doğru kullanan, kendini ifade eden, iletişim kuran, sorun çözen, bilimsel düşünen, araştıran, soran, sorgulayan, eleştiren,

* Dinî bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen, sosyal katılım becerileri gelişmiş,

* Kendini, toplumu, kültürel mirasını ve doğayı tanıyan, koruyan ve geliştiren,

* Günlük yaşamda ihtiyaç duyulan temel dinî bilgiler ve yaşam becerilerine sahip,

* Haklarını ve sorumluluklarını bilen, çevresiyle uyumlu,

* İnsanlık tarihi boyunca birey ve toplum üzerinde etkili olan dini doğru anlayan ve yorumlayan,

* İslam dininin inanç, ibadet, ahlak değerleri ile insani ve kültürel mirasını öğrenen,

* İslam dininin kültür, dil, sanat, örf ve âdetler ile ahlak üzerindeki etkisini dikkate alan kendi dininden ve başka dinlerden olanlara anlayışlı davranan ve diğer dinleri tanıyan,

* Değişikliklere dinamik bir biçimde uyum sağlayabilecek kadar dinî kavramlara hâkim,

* Millî, ahlaki, insani ve kültürel değerleri benimseyen, beden zihin, ahlak, ruh, duygu bakımından dengeli ve sağlıklı gelişen; üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yetişmesine katkıda bulunmaktır.

¹ Okulların eğitim öğretim faaliyetlerinin temelinde ders kitapları yer almaktadır. Konu ağırlıklı bir ders anlayışının yaygın olması, ders kitaplarındaki etkinliklerin önemini daha da artırmaktadır. Bu nedenle ders kitaplarında etkinlik örneklerinin çokça bulunması, kazanımlara ulaşmayı kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir. (Küçükahmet, 2003: 34; Kılıç – Seven, 2002; 3)

2.2. PROGRAMIN TEMEL YAKLAŞIMI:

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı hazırlanırken biyolojik, sosyal, kültürel ve ahlaki yönleriyle bir bütün olarak düşünülen insanın, eğitimin hem öznesi hem de nesnesi olarak ele alındığı görülmektedir. Programda öğrenciyi, öğrenme ve bilgi üretme süreçlerinde etkin kılan program geliştirme yaklaşımları ve din kültürü alanının bilimsel kriterleri olmak üzere iki temel hususun dikkate alındığı ortadadır.

Bu hususlardan birincisi, eğitimsel yaklaşımdır. Eğitimsel yaklaşım; İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda yapılandırmacı yaklaşım, çoklu zekâ, öğrenci merkezli öğrenme şeklinde ele alınmıştır. Yapılandırmacı yaklaşıma² göre öğrenme sürecinde ön bilgileri harekete geçirme, gelişim düzeyini dikkate alma, etkili iletişim kurma, anlam bulma, uygulama ve değerlendirme önemli kavramlardır. Öğrenen merkezli eğitimi temel alan yapılandırmacı yaklaşım, öğrenme sürecinde öğrenci katılımına ve öğretmen rehberliğine ağırlık vermektedir. (Vural, 2004d: 72)

Davranışçı yaklaşımlara göre hazırlanan önceki öğretim programlarına karşı toplumun ilgili değişik kesimlerinden yoğun eleştiriler yapılmıştı. Cumhuriyet döneminde Türk eğitim sistemi; kâğıt üzerinde pragmatizme göre düzenlenmiş fakat uygulamada realist ve idealist felsefelere dayanan esasici ve daimici eğitim akımlarını kullanmıştır.

İlköğretimin aşırı derecede ansiklopedik bilgilerle dolu olan kapsamı ilköğretimin topluma katkıda bulunmasını engellemiştir. Bu dönemde ezberci eğitim sürdürme görevi öğretmene verilmiş sistemin adına da öğretmen merkezli eğitim denilmiştir. Öğretmen merkezli eğitim sınıf ortamında öğretmenin aktif, öğrencinin dinleyici olduğu eğitim modelidir. Bu tür yaklaşımlar eğitim sistemini iş göremez hale getirmiş, yeni anlayışların geliştirilmesini kaçınılmaz kılmıştır. (Kemal Kayıkcı, Ali Sabancı, 2009: 241) İşte bu noktada karşımıza yeni öğretim

² Yapılandırmacı yaklaşıma ve buna olan ilginin artması, bu kuramın eğitim ve öğretimde kullanımına yönelik ilkelerin öğretim programlarının yanında, öğrenme ve öğretim yöntemleriyle de ilgilenmeyi gerektirmiş ve bu kurama dayalı değişik öğretim modellerinin geliştirilmesine katkı sağlamıştır. Bunlardan biri de 5E modeli de denilen, giriş, keşfetme, açıklama, detaylandırma ve değerlendirme aşamalarından oluşan, öğretmenin tutarlı bir eğitim yapmasına, öğrencilerin de bilimsel ve teknolojik bilgi, tutum ve yetenekleri daha iyi anlamalarına imkan sağlayan bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. (Okumuşlar, 2007: 167, 168)

programlarının temele aldığı yapılandırmacı yaklaşım çıkmaktadır.

Yapılandırmacı yaklaşıma göre bilgiyi yapılandırma gereksinimi bireyin çevresiyle etkileşimi sırasında geçirdiği yaşantılardan anlam çıkarmaya çalışırken ortaya çıkar. Bireyin, içinde yaşadığı çevreye ve yaşantısı içerisinde karşılaştığı durumlarla baş etmek için bilgiyi yapılandırması gerekir. Toplumun bir bireyi olan öğrenciler derse aktif olarak katılmak suretiyle bilgilerini yapılandırır. (Kemal Kayıkçı, Ali Sabancı, 2009: 241; Altaş, 2007: 64) Bunu yaparken de öğrencileri derse aktif olarak katmak amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Öğrenme sürecinde öğrenci katılımına önem verip öğretmeni rehber konumuna getirdiği için etkinliklerle bu katılımın artırılması amaçlanmaktadır. Bu yaklaşımda bilgi öğrenen tarafında yapılandırılmaktadır. O nedenle yapılandırma işi bireysel olup kişiye özgüdür. Dolayısıyla bir bireyin oluşturduğu yapıları başkasına aynen aktarması olanaksızdır. Eski sistemlerde olduğu gibi öğretmen aktaran değildir artık. Öğretmen bunu yapsa da bu öğrenciler tarafından aynen alınmaz bunun yerine yorumlanarak kendi yapısına göre dönüştürülür. (Açıkgöz, 2007: 64; Doğan ve Tosun, 2005:14) Yapılandırmacı yaklaşımda öğretmene düşen bir takım görevler vardır.

- * Öğrencilerin özerkliğini kabul etme ve girişimciliğini özendirme,
- * Problem çözme ve keşfetme yeteneklerini geliştirme,
- * Açık uçlu sorularla öğrencileri düşünmeye ve sorgulayıcı olmaya özendirme,
- * Öğrencileri konuyla ilgili araştırma yaparak, kendi düşüncelerini geliştirmeye özendirme, (Kemal Kayıkçı, Ali Sabancı, 2009: 241)

Yapılandırmacı yaklaşımın bir takım ilkeleri vardır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- * Öğrenme aktif bir süreçtir: Öğrenciler duyuşal girdiler kullanarak bunlardan anlam yapılandırır. Öğrenme, dışarıda var olan bilginin pasif bir şekilde kabullenilişidir. Öğrenme, öğrencinin, sürekli çevresi ile meşgul olmasını gerektirir.
- * İnsanlar öğrenirken, öğrenmeyi öğrenir: Öğrenme hem anlam yapılandırmayı hem de anlama sistemlerinin yapılandırılmasını içerir.

* Anlam oluşturmanın en önemli eylemi zihinseldir: Anlam yapılandırma, akılda meydana gelir. Fiziksel hareketler, deneyimler özellikle çocuklarda, öğrenme için gerekli olabilir fakat yeterli değildir.

* Öğrenme ve dil iç içedir. Kullandığımız dil öğrenmeyi etkiler.

* Öğrenme sosyal bir etkinliktir: Öğrenmemiz diğeri insanlarla kurduğumuz ilişkilerle yakından ilgilidir.

* Öğrenme bağlamsaldır: Öğrenmelerimizi yaşantılarımızdan ayrı tutamayız. Bildiklerimiz, inançlarımız, korkularımız ve önyargılarımız öğrenmelerimizi etkiler

* Öğrenmek için bilgiye ihtiyaç duyarız: Ne kadar biliyorsak o kadar öğreniriz. Yeni bilgilerimizi önceki bilgilerle özümseyebiliriz. (Özden, 2003: 55, 77)

Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenme sürecinde ön bilgileri harekete geçirme, gelişim düzeyini dikkate alma, etkili iletişim kurma, anlam kurma, uygulama ve değerlendirme önemli kavramlardır. Öğrenen merkezli eğitimi temel alan yapılandırmacı yaklaşım, öğrenme sürecinde öğrenci katılımına ve öğretmen rehberliğine ağırlık vermektedir. (Vermeer ve Johannes, 2006: 180)

Başarı üzerinde etkili olan bir unsur da zekâdır. Yeni öğretim programı yaklaşımlarında çoklu zekâ uygulamalarını da görmek mümkündür. Bu kurama göre her birey zekâ alanlarının tümüne sahiptir. Ancak bu alanlardan birinde diğerlerine oranla daha baskın ve daha başarılıdır. Yapararak yaşayarak öğrenmeye imkân veren kuram, öğrencilere güçlü olduğu alanlarda ilerlemelerine etkinlikler yapmalarına olanak sağlanması gerektiği esasına dayanmaktadır. (Gürçay ve Eryılmaz, 2008: 138, 139)

Bunun yanında programda, kavramsal bir yaklaşım da izlenmekte, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersiyle ilgili kavramların ve ilişkilerin geliştirilmesi vurgulanmaktadır. Programın odağında kavram ve kavram ilişkilerinin oluşturduğu öğrenme alanları bulunmaktadır. Kavramsal yaklaşım, din ve ahlakla ilgili bilgilerin kavramsal temellerinin oluşturulmasına daha çok zaman ayırmayı ve böylece kavramsal ve işlemsel bilgiler arasında ilişkiler kurmayı gerektirmektedir. Benimsenen kavramsal yaklaşımla, öğrencilerin somut deneyimlerinden, sezgilerinden dinî ve ahlaki anlamlar oluşturmalarına ve soyutlama yapabilmelerine yardımcı olmak amaçlanmıştır. Bu yaklaşımla dinî ve ahlaki kavramların

geliştirilmesinin yanı sıra, bazı önemli becerilerin (problem çözme, iletişim kurma, akıl yürütme vb.) geliştirilmesi de hedeflenmiştir. Öğrenciler Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde dinî kavramları yorumlamayı ve düşüncelerini paylaşmayı, açıklamayı ve savunmayı, din ve ahlakı hem kendi içinde hem de başka alanlarla ilişkilendirmeyi öğrenirler. Dolayısıyla sağlam dinî ve ahlaki kavramlar oluştururlar.

Bu programda, öğrencilerin etkinlikler yoluyla değerler kazanması da esas alınmaktadır. Yine programda ders içi, diğer derslerle ve ara disiplinlerle ilişkilendirme yapılarak öğrencinin, bilgisel gerçeği bir bütün olarak algılaması ve değerlendirmesi hedeflenmiştir.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programıyla öğrencilerin din ve ahlakla ilgili konuların öğrenilme sürecinde aktif katılımcı olmaları esas alınmaktadır. Din ve ahlak konularını öğrenme aktif bir süreç olarak ele alınmıştır. Programda, öğrencilerin araştırma yapabilecekleri, problem çözebilecekleri, çözüm ve yaklaşımlarını paylaşıp tartışabilecekleri ortamların sağlanmasının önemi vurgulanmıştır.

Programda öğrenciyi, öğrenme ve bilgi üretme süreçlerinde etkin kılan program geliştirme yaklaşımları ve din kültürü alanının bilimsel kriterleri olmak üzere iki temel hususun varlığından bahsedilmiş, birinci husus yukarıda açıklanmıştır. Bu hususlardan ikincisi de din bilimsel yaklaşımdır. Din bilimsel yaklaşım; İslam dini ve diğer dinler hakkında verilen bilgilerin dinin asıl kaynaklarında yer alan, bilimsel ve araştırmaya dayalı olarak ortaya çıkan bilgiler olduğu anlayışıdır. İslam diniyle ilgili bilgilerde; Kur'an ve sünnet merkezli, birleştirici ve herhangi bir mezhebi esas almayan bir yaklaşım benimsenerek İslam diniyle ilintili dinsel oluşumları kuşatacak kök değerler öne çıkarıldığı görülmektedir. İnanç, ibadet ve ahlak alanlarıyla ilgili bu değerlerin, Kur'an ve sünnete dayanan ortak paydalar olmasına özen gösterilmiştir. Bu tavırla, bireylerin, dinî, kültürel ve ahlaki değerler hakkında doğru bilgilenmelerini sağlamak amaçlanmıştır. Bu yaklaşıma uygun olan bütün dinî ve ahlaki değerler, öğretime konu edilmiş, ancak programın belirli bir mezhebe dayalı bir öğretime dönüşmemesine özen gösterilmiştir. Bu çerçevede, Programın hazırlanmasında;

* Sağlıklı bir din ve ahlak öğretimiyle öğrencilerin, Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları arasında ifadesini bulan millî, ahlaki, insani ve kültürel değerleri benimsemeleri, beden, zihin, ahlak, ruh, duygu bakımından dengeli ve sağlıklı gelişmeleri, böylece kültürel yabancılaşmanın önlenmesi,

* Evrensel boyutta insanlar, toplumlar ve milletlerarası ilişkilerde, dinin önemli bir etken olduğu, bu ilişkilerin olumlu yönde gelişebilmesi için bireylerin bilimsel yöntemle verilecek din öğretimine ihtiyaç duydukları,

* İslam dininin; kültürümüz, dilimiz, sanatımız, örf ve âdetlerimiz üzerindeki etkisi gerçeği dikkate alınarak İslam dininin ve bundan kaynaklanan ahlak anlayışı ile örf ve âdetlerin tanıtılmasına ve öğretilmesine ağırlık verilmesi,

* Öğrencilerin inanç ve kültür dünyalarına genişlik kazandırmak ve başka din veya farklı düşüncede olanlara karşı daha hoşgörülü ve anlayışlı davranışlarda bulunmalarını sağlamak amacıyla diğer dinler hakkında genel bilgilerin verilmesi,

* Dinin sadece bilgi olarak öğretilmesiyle yetinilmeyip öğrencilerin aynı zamanda ahlaki erdemleri ve değerleri içselleştirmeleri,

* İnsanlık tarihi boyunca birey ve toplum üzerinde etkili olan dinin, doğru anlaşılmasına ve yorumlanmasına katkıda bulunulması,

* Toplumda oluşan eksik bilgidен veya bilgisizlikten kaynaklanan yanlış dinî telakkilerin düzeltilmesi,

* Öğrencinin kendine güven duygusunun gelişmesi ve öğrenciyi araştırmaya sevk etmesi,

* Öğrencilerin manevi yönden sağlıklı bireyler olarak yetişmesi,

* Demokrasi bilincinin gelişmesi ve yerleşmesi, gibi hususlar amaçlanmıştır.

2.3. PROGRAMININ ÖZELLİKLERİ VE GELİŞTİRİLMESİNDE TEMEL ALINAN İLKELER:

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı, program geliştirme alanındaki son gelişmeler çerçevesinde, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu hükümlerine uygun olarak hazırlanmıştır.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı geliştirilirken aşağıdaki hususlar dikkate alınarak hazırlanmıştır:

* “Gerekli ve yeterli bilgi” yaklaşımıyla hareket edilmiştir.

* Öğrenci, bilgilerin doldurulacağı bir depo gibi görülmeyip öğretmenin rehberliğinde bilginin inşacısı konumuna getirilmiştir. Bu bağlamda, bilgi ezberlenmeye değil, bilgi üretmeye dayalı eğitim yaklaşım ve modelleri temel alınmıştır.

* Her öğrencinin özgün bir birey olduğu kabul edilmiştir.

* Öğrencilerin hayatlarına ışık tutularak gelecekte beklenen nitelikleri geliştirebilmeleri hedeflenmiştir.

* Bilginin artması, kavramların anlaşılması, değerlerin oluşması ve becerilerin gelişmesi sağlanarak öğrenmeyi, öğrenmenin gerçekleşmesi ön planda tutulmuştur.

* Öğrenciler düşünmeye,, soru sormaya ve görüş alış verişi yapmaya özendirilmiştir.

* Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu birer birey olarak yetişmesi amaçlanmıştır.

* Millî kimlikle birlikte evrensel değerlerin benimsenmesine önem verilmiştir.

* Öğrencilerin kendi dinî ve ahlaki örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmeleri hedeflenmiştir.

* Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bir birey olarak yetişmeleri önemsenmiştir.

* Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmalarının sağlanması amaçlanmıştır.

* Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimler kazanması ve çevreyle iletişim kurmaları hedefi gözetilmiştir.

* Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alınmıştır.

* Periyodik olarak öğrenci ürün dosyalarına bakılarak öğrenme-öğretme süreçlerinin akışı içerisinde onların değerlendirmesinin yolu gösterilmiştir.

* Din duygusu ve tecrübesinin statik değil, dinamik olduğu ortaya konulup bu doğrultuda bireyi doğrudan ilgilendiren hedefler üzerinde yoğunlaşmıştır.

* Öğrencinin problem üzerinde yoğunlaşması ve öğrenme sürecinde etkinliklere

katılmasının sağlanması amaçlanmıştır.

* İnsana, düşünceye, hürriyete, ahlaki olana ve kültüre saygı esas alınmıştır.

* Öğrencilerin din öğretiminde ana kaynaklar olan ayet (Kur'an) ve hadislere (sünnet) erişebilmeleri ve bunları dinî bilgi edinmede kendilerine merkez almaları gerektiği vurgulanmıştır.

* Birey bilincinin geliştirilerek toplumsallığa ve toplumsal duyarlığa ulaşılması, Atatürk'ün laiklik anlayışının kavranması vb. hususlar dikkate alınmıştır.

* Programda alternatif değerlendirme yöntem ve teknikleri dikkate alınmıştır.

Yeni öğretim programının ilkeleri göz önüne alındığında, bireyselliği temel alan, Kur'an merkezli, dinin ahlakilik unsurunun ön plana alındığı, konuların ve verilen mesaj ve etkinliklerin öğrencinin hayatı ile ilişkilendirildiği,, hurafelerden arınmış, din ve din anlayışı arasındaki farkı görebilen, dinin evrensel öğütlerinin farkına varmış öğrenci yetiştirilmek istendiği görülmektedir.

2.4. PROGRAMIN YAPISI:

İlköğretim Din kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8 sınıflar için) Öğretim Programı genel amaçlar, özel amaçlar, öğrenme alanları, kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalardan oluşmaktadır.

2.4.1. Genel Amaçlar:

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programının kendine özgü amaçları vardır. Din ve Ahlak öğretiminin amacı, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 29 Mart 1982 tarihli ve 2109 tebliğler dergisinde şöyle ifade edilmiştir:

“ Temel eğitim ve orta öğretimde öğrenciye, Türk Milli Eğitim Politikası doğrultusunda genel amaçlarına, ilkelerine ve Atatürk'ün laiklik ilkesine uygun, din, İslam Dini ve ahlak bilgisi ile ilgili yeterli temel bilgi kazandırmak; böylece Atatürkçülüğün, milli birlik ve beraberliğin, insan sevgisinin dini ve ahlaki yönden pekiştirilmesini sağlamak, iyi ahlaklı ve faziletli insanlar yetiştirmektir.”(Oğuzkan, 1991: 7)

Görüldüğü gibi programda öğrencilerden kanmaları beklenen temel amacın, dinler hakkında özellikle İslam dini hakkında doğru kaynaklardan doğru bilgi

edinmek, Atatürk ilkelerine, özellikle laiklik ilkesine uygun, birlik ve beraberliğin öne plana çıktığı, ahlaklı davranışlar sergileyen bireyler olduğudur.

2.4.2. Özel Amaçlar:

İlköğretim okullarında ise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretiminin özel amaçları şunlardır:

* Vahiy ürünleri olan Allah sözlerini öğrencilere ulaştırıp bu yönde davranışlar geliştirmelerine olanak sağlamak (Din Eğitimi ve Din Hizmetleri Semineri, Nisan 1988: 334; Başaran, 2007: 55)

* Allah'ı ve peygamberi tanımak ve sevmek,

* İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak esaslarını bilmek,

* Namazda okunan sure ve duaları ezberlemek ve bunların anlamlarını bilmek,

* Kendi iç dünyasında, içinde yaşadığı aile ve toplumda, inanç ve ibadet yönünden de dengeli ve uyumlu bir kişilik kazanmak,

* Temizlik, iyilik, doğruluk fikirlerinin, insanları sevmenin, anaya babaya, büyüklere saygı, küçüklere şefkat göstermenin, zayıflara, muhtaçlara yardım etmenin, çalışkanlığın İslam dininin emir ve esaslarından olduğunu kavramak,

* Her türlü ibadet ve dış temizlik gibi güzel ahlakın da insan için vazgeçilmez bir unsur olduğu gerçeğini benimsemek,

* Vatan, millet ve Atatürk sevgisini pekiştirmek. (Selçuk, 1990: 132)

Bütün bu genel ve özel amaçların dışında 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda programın başarıyla uygulanması durumunda öğrencilerin aşağıdaki davranışları kazanmaları amaçlanmaktadır.

Bireysel açıdan:

* Temel dini ve ahlaki sorularına cevap verebilmeleri,

* İnanma ve yaşama özgürlüklerinin bilincine varabilmeleri,

*Dini inanç ve ibadetlerini başkalarının istismarına kapılmaksızın gerçekleştirebilmeleri,

* Dini kavramları doğru anlayabilmeleri

* Doğru dini bilgiler ile batıl inanç ve hurafeleri ayırt edebilmeleri

* Dinin içtenlik ve sevgi boyutunu fark ederek onun insan için vazgeçilmez bir öge olduğunu kavrayabilmeleri,

* İslam dinini ve diğer dinleri ana kaynakları ile birlikte tanımaları gerektiğini kavrayabilmeleri,

* Dinin emirleriyle toplumsal beklenti ve alışkanlıklara dayalı olan davranışları ayırt edebilmeleri

* İslam'ın iman, ibadet ve ahlak esaslarını tanıyabilmeleri,

* İslam dininin akıl ve bilimle uyum içinde olduğunu, din ve bilimin birbirinin alternatifi olmadıklarını kavrayabilmeleri,

* Aklın dini sorumluluğun temel şartı olduğunu, dinin aklın kullanılmasını istediğini ve bilimsel bilgiyi teşvik ettiğini kavrayabilmeleri,

* Kendi inancı ile mutlu ve barışık olabilmelerini,

Toplumsal açıdan:

* Toplumsal olarak yaşanan dini ve ahlaki davranışları tanıyabilmeleri,

* Toplumdaki farklı dini anlayış ve yaşayışların sosyal bir olgu olduğunu tanıyabilmeleri,

* Başkalarının inanç ve yaşayışlarına hoşgörüyle yaklaşabilmeleri,

* Toplum içindeki sağlıksız, hurafelere dayalı dini oluşumları ayırt edebilmeleri,

* Fiziki ve toplumsal çevreyi koruma bilincine ulaşabilmeleri,

Ahlaki açıdan:

* Ahlaki değerleri bilen ve bunlara saygı duyan erdemli kişiler olabilmeleri

* Öğrenilen ahlaki değerleri içselleştirebilmeleri,

* İnanç ve ibadetlerin davranışları güzelleştirmedeki olumlu etkisini fark edebilmeleri,

Kültürel açıdan:

* Dinin kültürü oluşturan unsurlardan biri olduğunu kavrayabilmeleri,

* Dinin diğer kültür unsurları üzerindeki etkilerini fark edebilmeleri,

* Doğru dini bilgiler yardımıyla nesiller arası anlayış farklılıklarına sağlıklı bir şekilde yaklaşabilmeleri,

* Türklerin İslam dinini kabul ediş sürecinde etkili olan unsurları değerlendirebilme,

* Dini ve milli bayramların, milleti birleştiren temel değerlerden olduğunu kavrayabilmeleri,

Evrensel açıdan:

* Evrensel değerlere kendi dini bilgi ve becerileriyle katılmaları,

* Diğer dinleri temel özellikleriyle tanıyarak, mensuplarına hoşgörüyü yaklaşabilmeleri,

* Evrensel insani değerlerin İslam'ın insani değerleri ile örtüştüğünü fark etmeleri. (Komisyon, 2007: 11, 12), (Altaş, 2001: 44, 45)

2.4.3. Temel Beceriler:

Beceri, öğrencilerde öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve hayata aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Bunlar, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda, öğrencilerin öğrenme alanlarındaki gelişimleriyle bağlantılı, yatay olarak bir yılın sonunda, dikey olarak da 8. sınıfın sonunda kazanacakları ve hayat boyu kullanacakları temel becerilerdir. Program içerdiği kazanımlarla öğrencilerde bu temel becerilerin gelişmesini sağlayacaktır. Aşağıda sıralanan beceriler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin öğrenme alanları ve kazanımları göz önünde bulundurularak diğer dersler ve ara disiplinlerle beraber öğrencilerin kazanmaları tasarlanan becerilerdir. Örneğin; araştırma becerisi her derste kazandırılması gereken bir beceridir. Din dersi söz konusu olduğunda ise öğrenciye din ve ahlak alanındaki araştırma becerisinin kazandırılması anlaşılmalıdır.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) öğretim Programı'yla ulaşılması beklenen temel beceriler şunlardır:

1. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi,
2. Eleştirel düşünme becerisi,
3. İletişim ve empati becerisi,
4. Problem çözme becerisi,
5. Araştırma becerisi,

6. Bilgi teknolojilerini kullanma becerisi,
7. Değişim ve sürekliliği algılama becerisi,
8. Mekân, zaman ve kronolojiyi algılama becerisi,
9. Sosyal katılım becerisi,
10. Kur'an-ı Kerim mealini kullanma becerisi.

Kur'an-ı Kerim, öğrencinin İslam dinini öğrenebileceği ilk ve en temel kaynaktır. Bu nedenle, araştırma becerisinden ayrı olarak öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde Kur'an-ı Kerim mealı üzerinde yapacakları çalışmalar önemlidir. Öğretmenlerin, öğrencilerde bu becerinin gelişmesi için yapabilecekleri bazı çalışmalar şunlardır:

- * Kur'an-ı Kerim mealini kullanmanın önemini değerlendirme
- * Kur'an-ı Kerim'den herhangi bir ayetin mealinin nasıl bulunacağını araştırma
- * Kur'an-ı Kerim'deki ayet mealleri arasında ilişki kurma
- * Tematik olarak bir konuyu araştırma,
- * Kur'an-ı Kerimde kavram, şahıs vb. belirleme.

2.5. İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ PROGRAMDA ÖĞRENME ALANLARI:

Öğrenme alanı; aynı konunun ardışık eğitim basamaklarında genişletilerek verilmesini amaçlayan sınıf seviyelerine göre değişiklik ve aşamalık gösteren ilgili konuların bir arada verildiği bir yapıdır. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi İnanç, İbadet, Hz. Muhammed, Kur'an ve Yorumu, Ahlak, Din ve Kültürden oluşan altı öğrenme alanı üzerine yapılandırılmıştır.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda öğrenme alanları belirlenirken aşağıda sıralanan özellikler göz önünde bulundurulmuştur:

- * Öğrencinin ilgisini çekmesi, öğrencilerde merak ve araştırma isteği oluşturması,
- * Öğrencilerin yeni çalışmaları denemelerine ve beceri kazanmalarına fırsat vermesi,
- * Kişisel niteliklerin kazanılmasına imkân sağlaması,
- * Çeşitli öğrenme yaklaşımlarına uygun olması,

* Diğer disiplinlerle bütünleşebilmesi ve eğitim yoluyla ulaşılabilecek kadar sınırlı olması,

* Öğrenmede derinliği ve genişliği teşvik etmesidir.

İfade edildiği üzere İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğrenme alanları, hem kendi içinde hem de diğer öğrenme alanlarıyla bir bütünlük içerisinde ele alınmış ve birbiriyle ilişkilendirilmiştir. Öğrenme alanları, 4. sınıftan 8. sınıfa kadar devam etmektedir.

Öğrenme alanları, ilköğretim 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda işlenecek üniteler ve açılımlarının belirlenmesinde temel çerçeveyi oluşturmaktadır. Her sınıfta, altı öğrenme alanından her birisi için bir ünite bulunmaktadır. Bununla birlikte bazen bir ünite, bir ya da birden fazla öğrenme alanının çerçevesine girebilir. Bu sebeple, bir öğrenme alanına ait üniteler veya kazanımlar, kendi üniteleriyle ya da ünitelerin kazanımlarıyla veya diğer öğrenme alanına ait ünitelerle ya da ünite kazanımlarıyla ilişkilendirilmiş ve bu tür ilişkilendirmelere konuların açıklamalar kısmında dikkat çekilmiştir. Örneğin; "İnanç" öğrenme alanına ait 4. sınıf "Din ve Ahlak Hakkında Neler Biliyorum?" ünitesinin 7. kazanımı "İbadet" öğrenme alanına ait 4. sınıf "Temiz Olalım" ünitesinin 5. kazanımı ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca kazanımlardan ara disiplinlerle yapılan ilişkilendirmeler de açıklamalar kısmında belirtilmiştir. Dersle ilgili Atatürkçülük ile ilgili konuları, her öğrenme alanında ilgili ünitelerde alt başlıklar ve kazanım olarak yer almıştır. Ayrıca bazı dua ve kısa sureler, Türkçe anlamlarıyla birlikte bazı ünitelerin sonunda öğretime konu edinilmektedir.

Yeni program İnanç, İbadet, Hz Muhammed (sav), Kur'an ve Yorumu, Ahlak, Din ve Kültür şeklinde altı ana başlık altında toplanmıştır. Ders konularının ilgi çekici, öğrenciyi güdüleyen, öğrencilerin sıkılmadan öğretim faaliyetine katılmalarını sağlayan, bir yapıya kavuşturulması, bu amaçla da konuların hemen ardından veya ünite sonunda okuma metinleri verilerek öğrenmenin gerçekleşmesi ve öğrenilenlerin kalıcı olması amaçlanmıştır.

İnanç ana başlığı altında verilen konu ve okuma metinleriyle, Allah'a, peygamberlerine, meleklerine, kitaplarına, kaza ve kadere, ahiret gününe inanma bilinci geliştirilmeye çalışılmaktadır. Konuların ardından veya ünite sonunda verilen

okuma metinleriyle de bu konuların hikâye etme yoluyla kalıcılığının sağlanması ve öğrenmenin kolaylaşması amaçlanmaktadır. Her sınıf seviyesinde inanç öğrenme alanını ilgilendiren kazanımları elde edebilmiş bir öğrenciden, günlük hayatta kullanılan bazı dini kavramları anlayabilmesi, Kelimeyi Şahadet ve Kelimeyi Tevhidi bilmesi, evde ve çevrede bulunan dini sembolleri tanıyabilmesi, din ve ahlakı tanımlayıp, güzel konuşması, güzel davranışlar sergilemesi, akıllı ve bilinçli olarak inanması, Allah'la sağlıklı bir iletişim kurabilmesi, Allah'ın gönderdiği peygamberleri asgari düzeyde tanınması ve niçin gönderildikleri hakkında bilgi sahibi olması, vahyin ne olduğunu bilmesi, şeytan ve meleğin farklılığını bilmesi, her iyiliğin veya kötülüğün bir karşılığının olduğunu fark etmesi, doğru bir kader inancına sahip olması beklenmektedir.

İbadet ana başlığı altında verilen konuların sonunda yer alan okuma parçalarıyla, ibadetin sevdirmesi, ibadet etme bilincinin kazandırılması, niçin ibadet edilmesi gereği, ibadet ve temizlik ilişkisi, namaz ibadeti, hac, zekat, oruç, kurban vb. ibadetlerle ilgili temel bilgiler verilmektedir. Bunun yanında bu ibadetlerin bireysel ve toplumsal faydalarına da vurgular yapılmaktadır. Bu ana başlık altında verilen konularla ve okuma metinleriyle verilmesi amaçlanan kazanımlara ulaşılması halinde, ibadetin bireysel ve toplumsal faydalarının olduğunu bilen, Salih amellerin neler olduğunu farkında olan öğrenciler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Hz Muhammed ana başlıklı öğrenme alanında kazanımlara ulaşmış bir öğrenciden, Hz Muhammed (sav) ve aile hayatı, son peygamber oluşu, bütün insanlığa gönderilen evrensel mesajlarla gelen bir peygamber olduğu, onun insani ve peygamberlik yönleriyle, ahlaki tutum ve davranışları yoluyla onu Hz Muhammed'i doğru anlama, söz ve davranışlarında ilkeler çıkarma bilinci kazanabilmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle, Hz Muhammed'in hayatından kesitler hikaye şeklinde verilmekte, ders verici yaşantısından küçük kesitler okuma metni şeklinde yer almaktadır.

Kur'an ve yorumu ana başlığı altında verilen öğrenme alanıyla, öğrenciler, genel olarak Kur'an'ın indirilişini, evrenselliğini, kitap haline getirilmesini, Kur'an'la ilgili kavramları öğrenmesi beklenmektedir. Konulardan sonra verilen okuma metinleri de Kur'an kıssalarında oluşmakta, öğrencilerden de kıssalardan dersler çıkarma bilincinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Ahlak öğrenme alanıyla, din ahlak ilişkisini, sevme ve sevimiyi, iyi insan olmanın önemini, birlik ve beraberliğin faydalarını, karşılıklı saygı ve sevginin yerleştirilmesini, paylaşmanın önemini öğretmek amaçlanmaktadır. Bu öğrenme alanıyla ilgili kazanımları elde etmiş öğrenci, yardımlaşma ve paylaşmanın bir ihtiyaç ve erdem olduğunu, dinimizin sakınmamızı istediği kötü alışkanlıkların bireysel ve toplumsal zararlarının neler olduğunu, başkalarının haklarına saygısız olmanın kul hakkı olduğunu, güzel ahlaka sahip olmada dinin önemli bir rolünün olduğunu bilir.

Ahlak öğrenme alanına ilişkin kavramlar büyük ölçüde soyut kavramlardır. Bu nedenle bu alanla ilgili kazanımların verilmesi sırasında konuların okuma metinleriyle desteklenerek somutlaştırılması önem arz etmektedir. Çünkü bir konunun soyut biçimde anlatılması ya da soyut kavramların yine somutlaştırılmadan anlatılması anlatılan konunun yaşanılır nitelikte örneklerle sunulmaması öğrenmeyi geciktirmektedir. (Okumuşlar, 2006: 237)

Son olarak Din ve Kültür ana başlıklı öğrenme alanıyla, öğrencilerden, ailenin önemini kavramış olmaları, vatan ve millet sevgisini benimsemeleri, milli ve manevi değerlere sahip, Türklerin Müslüman olma sürecini ve İslam'a yaptıkları hizmetleri bilmeleri, İslamiyet'in Türkler arasında yayılmasını sağlayan büyük insanları tanımaları, dilimizde, edebiyatımızda, kültürümüzde yer alan dini öğeleri bilmeleri beklenmektedir.

Örenme alanlarına bakıldığı zaman gerek konuları gerekse kavramları bakımından oldukça fazla soyut kavramın varlığı görülmektedir. Öğrencilerin gelişim seviyeleri de dikkate alındığında somuttan soyuta öğrenme ilkesi gereği kavramların somutlaştırılması gereği ortaya çıkmaktadır.

2.6. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMMINDA DİN VE AHLAK TEMELLİ KAVRAMLAR

İnsanın eşyayı, kendisini, evreni kısaca ilişkide bulunduğu her şeyi ifade etmesinin en önemli yollarından biri kullandığı kavramlardır. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin de kazanımlarını gerçekleştirebilmesi için dersin üzerine kurulu olduğu kavramların öğrenci tarafından doğru bir şekilde öğrenilmesi ve kullanılması gerekmektedir. Öğretim programında din ve ahlakla ilgili

kavramlar hem öğretim programının tablosunun açıklamalar kısmında hem de önerilen ünite açılımlarında verilmiştir. Bu kavramlar şunlardır:

2.6.1. Dördüncü Sınıf

☐ Ahlak	☐ Aile	☐ Allah
☐ Ayet	☐ Barış	☐ Bismillahirrahmanirrahim
☐ Cami	☐ Cüz	☐ Çevre
☐ Dinî davranış	☐ Din	☐ Dua
☐ Emin	☐ Fatiha	☐ Günah
☐ Güven	☐ Haram	☐ Helal
☐ İlahî kitap	☐ İyilik	☐ Kelam
☐ Kelime-i şahadet	☐ Kelime-i tevhit	☐ Kevser
☐ Minare	☐ Mushaf	☐ Nimet
☐ Öğüt	☐ Selam	☐ Sembol
☐ Sevap	☐ Sevgi	☐ Sure
☐ Şükür	☐ Temizlik	☐ Tesbih
☐ Yaratmak	☐ Yardım	

2.6.2. Beşinci Sınıf

☐ Akıl	☐ Allah	☐ Amel-i Salih
☐ Barış	☐ Basar	☐ Bilge
☐ Tevhit	☐ Cami	☐ Cuma
☐ Dinî Davranış	☐ Değer	☐ Dinî
☐ Dua	☐ Düzen	☐ Erdem
☐ Evren	☐ Farz	☐ Gazi
☐ Güven	☐ İbadet	☐ İffet
☐ İhlas	☐ İnanç	☐ İrade
☐ İstiklal	☐ İstişare	☐ Kandil gecesi
☐ Kısas	☐ Kudret	☐ Manevi
☐ Mescit	☐ Millet	☐ Millî
☐ Müslüman	☐ Müstehap	☐ Öksüz

☐ Rahmet	☐ Ramazan	☐ Sabır
☐ Salavat	☐ Semi'	☐ Sünnet
☐ Şart	☐ Şehit	☐ Tahiyyat
☐ Tekvin	☐ Vacip	☐ Varlık
☐ Vatan	☐ Yad etmek	☐ Yaratıcı
☐ Yardım	☐ Yoksul	☐ Ziyaret

2.6.3. Altıncı Sınıf

☐ Asr	☐ Bayram	☐ Çağrı
☐ Ehl-i beyt	☐ Emanet	☐ Fetanet
☐ Gıybet	☐ Hicret	☐ Hile
☐ Hutbe	☐ İftar	☐ İftira
☐ İlahî kitap	☐ İmsak	☐ İncil
☐ İsmet	☐ Kibir	☐ Kötü zan
☐ Kur'an	☐ Medeniyet	☐ Mesaj
☐ Nasr	☐ Nebi	☐ Oruç
☐ Peygamber	☐ Ramazan	☐ Resul
☐ Sahur	☐ Sıdk	☐ Tevrat
☐ Vahiy	☐ Yaratıcı	☐ Zebur

2.6.4. Yedinci Sınıf

☐ Abdest	☐ Ahiret	☐ Âlem
☐ Amel-i Salih	☐ Bağnazlık	☐ Batıl İnanç
☐ Bayram	☐ Cuma	☐ Çağrı
☐ Dinî motif	☐ Dinî sorumluluk	☐ Emin
☐ Ezan	☐ Fal	☐ Gusül
☐ Güzel Ahlak	☐ Hurafe	☐ İyilik
☐ Kamet	☐ Kıyamet	☐ Kul Hakkı
☐ Kunut	☐ Kültür	☐ Laiklik
☐ Melek	☐ Mizan	☐ Musiki
☐ Namaz	☐ Nas	☐ Öğüt
☐ Örf ve Âdet	☐ Ruh	☐ Sembol

☐ Sihir	☐ Sırat	☐ Şart
☐ Şeytan	☐ Taassup	☐ Teravîh
☐ Teyemmüm	☐ Vicdan	

2.6.5.Sekizinci Sınıf

☐ Ahlakî davranış	☐ Âlem	☐ Budizm
☐ Din	☐ Din anlayışı	☐ Dindar
☐ Ecel ☐ Emanet	☐ Evren	☐ Fıkıh
☐ Güzel ahlak	☐ Hac	☐ Hadis
☐ Hıristiyanlık	☐ Hinduizm	☐ İnanç
☐ İrade	☐ İslam	☐ İslam düşüncesi
☐ İstişare	☐ Kader	☐ Kaza
☐ Kurban	☐ Kültür	☐ Ömür
☐ Rızık	☐ Sadaka	☐ Savurganlık
☐ Sünnet	☐ Tasavvuf	☐ Tevekkül
☐ Umre	☐ Yahudilik	☐ Zekât

2.7. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDA DİN VE AHLAK TEMELLİ DEĞERLER

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda yukarıda belirtilen temel beceriler ve kavramların yanı sıra, değerlerin öğretimi de ön plana çıkmaktadır. Bunun nedeni ise insandaki tüm davranışların duygulardan kaynaklandığı gibi dinin de duygulardan kaynaklandığı gerçeğidir. (Tavukçuoğlu, 2002: 54) Yeni programda öğrenciler tarafından içselleştirilmesi öngörülen değerler şunlardır:

• Adalet	• Aile kurumuna ve birliğine önem verme
• Demokrasi bilinci	• Dürüstlük
• Alçak gönüllülük	• Bağımsızlık
• Bağışlama	• Barış

- Bilimsellik
- Cesaret
- Çalışkanlık
- Doğa sevgisi
- Doğruluk
- Duyarlılık
- Estetik
- Gazilik
- Güvenirlilik
- Hakikat sevgisi
- Hoşgörü
- İffet
- Kadirşinaslık
- Kardeşlik
- Millet sevgisi
- Misafirperverlik
- Namuslu olmak
- Ölçülülük
- Sabır
- Samimiyet
- Saygı
- Sorumluluk
- Şehitlik
- Temizlik
- Tutumluluk
- Vatanseverlik
- Yardımseverlik
- Türk Bayrağına ve İstiklal Marşı'na saygı
- Cömertlik
- Dayanışma
- Doğal çevreye duyarlılık
- Dostluk
- Emaneti korumak
- Fedakârlık
- Görgülü olmak
- Hakseverlik
- Hayâ
- İbadet yerlerine saygı
- İyi niyet
- Kanaat
- Merhamet
- Millî birlik şuuru
- Mürüvvet
- Nezaket
- Paylaşımçı olmak
- Sadelik
- Sağlıklı olmaya önem verme
- Sevgi
- Sözünde durmak
- Şükür
- Tarihsel mirasa duyarlılık
- Türk büyüklerine saygı
- Vefa

2.8. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMMINDA DİN VE AHLAK TEMELLİ KAZANIMLAR

Kazanımlar, öğrenme sürecinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde, öğrencilerin kanması kararlaştırılan tutum, bilgi, beceri ve değerlerdir. Öğrencilerin öğrenme alanındaki gelişme ve ilerlemeleri, kazanımların edinilmesine bağlıdır. Bu nedenle kazanımların gerçekleştirilebilmesi amacıyla her sınıf düzeyinde değişik etkinlikler yapılmakta, konunun içeriği ve öğrenci gelişim düzeyi dikkate alınmak suretiyle yardımcı parçalardan (okuma metinleri) yararlanılmaktadır. Bu anlamda okuma metinleri öğrencilerin istenilen kazanımları gerçekleştirebilmeleri açısından son derece önemlidir.

Bu bölümde, her sınıf düzeyinde ulaşılmak istenen kazanımlar verilmektedir. Kazanımlar verilirken 4. sınıftan başlamak suretiyle 8. sınıfa kadar olan kazanımlar sınıf sınıf ele alınıp yazılmıştır. Kazanımları belirtmek için kullanılan semboller her sınıf için belirli öğrenim alanlarını simgelemektedir. Kullanılan simge ve karşılık geldiği öğrenim alanları şunlardır:

- * : İnanç,
- : İbadet,
- ◆ : Hz Muhammed,
- ♥ : Kur'an ve Yorumu,
- ♠ : Ahlak,
- ♣ : Din ve Kültür.

2.8.1. Dördüncü Sınıf

* Dinî ifadelerin günlük konuşmalarımızda nerede ve nasıl kullanıldığını fark eder.

* Kelime-i tevhit ve kelime-i şahadetin anlamlarını açıklar.

* Çevremizde bulunan dinî sembollere örnekler verir.

* Din hakkında bilgi sahibi olmanın önemli olduğunu fark eder.

* Dinin ahlaklı olmayı gerektirdiğini fark eder.

* Din ve ahlak kavramlarını tanımlar.

* Güzel söz söyleme ve güzel davranış sergilemeye istekli olur.

- * Sübhaneke duasını ezbere okur ve anlamını söyler.
- İslam dininin temizliğe verdiği önemin farkında olur.
- İbadet ile temizlik arasında ilişki kurar.
- Beden ve giyim temizliğine özen gösterir.
- Çevreyi temiz tutmaya ve korumaya önem verir.
- Beden ve çevre temizliğinin sağlık açısından önemini açıklar.
- Manevi temizliğin ne olduğunu kavrar ve sözünde durmanın, dürüst ve güvenilir olma gibi davranışların manevi temizlik olduğunu fark eder.
 - ◆ Hz. Muhammed'in doğduğu çevrenin dinî, sosyal ve ekonomik özelliklerini örnekler vererek açıklar.
 - ◆ Hz. Muhammed'in aile büyüklerini tanıır.
 - ◆ Hz. Muhammed'in doğumu, çocukluk ve gençlik yılları hakkında bilgi sahibi olur.
 - ◆ Hz. Muhammed'in çocukluk ve gençlik yıllarındaki erdemli davranışlarından örnekler verir.
 - ◆ Hz. Muhammed'in çocukluk ve gençlik yıllarındaki davranışlarını kendi hayatı ile ilişkilendirir.
 - ◆ Kevser suresini ezbere okur ve anlamını söyler
 - ♥ Kuran'ın, Allah tarafından insanlara gönderilen son ve evrensel bir kitap olduğunu bilir.
 - ♥ Kuran'ın Hz. Muhammed'e indiriliş sürecini bilir.
 - ♥ Kuran'ın kitap hâline getirilmesi ve çoğaltılması ile ilgili süreci açıklar.
 - ♥ Kuran'ın iç düzenine ilişkin ayet, sure ve cüzün anlamlarını kavrayarak Kuran'dan bunlara ilişkin örnekler gösterir.
 - ♠ Sevmenin ve sevilmenin bir ihtiyaç olduğunu fark eder.
 - ♠ Sevginin Allah tarafından insanlara verilen bir nimet olduğunu kavrar.
 - ♠ Sevgi ifadesi olan davranışlara örnekler verir.
 - ♠ Allah'ın yarattıklarını sevdiğine dair örnekler verir.
 - ♠ Sevginin, dostluk ve kardeşlik bakımından önemini irdeler.
 - ♠ İslam'da sevgi ve barışın önemini örnekleri ile açıklar.

- ♠ Dostça ve kardeşçe yaşamaya özen gösterir.
- ♠ Sevginin, yaratılmışların hayatlarını sürdürmedeki önemini kavrar.
- ♣ Ailenin birey ve toplum için önemini açıklar.
- ♣ Anne ve babaların, çocuklarının iyiliğini istediğinin farkında olur.
- ♣ Kardeşleriyle iyi geçinmeye istekli olur.
- ♣ Ailedeki sevgi, saygı ve yardımlaşmanın aile mutluluğundaki önemini kavrar.
- ♣ Aile içinde kendi sorumluluklarını yerine getirmeye istekli olur.
- ♣ Aile bireylerinin birbirlerini anlamalarının önemini kavrar.
- ♣ Sorunlarını aile bireyleri ile birlikte çözme alışkanlığı kazanır.
- ♣ Kadınlara ve çocuklara yönelik olumsuz tutum ve davranışların etkilerini fark eder.
- ♣ İslam dininin aile hayatına ilişkin prensiplerini fark eder.

2.8.2. Beşinci Sınıf

- * İnsanın akıllı ve inanan bir varlık olduğunun farkında olur.
- * Evrendeki düzenden hareketle yaratıcının varlığını kavrar.
- * Allah'ın bizi ve her şeyi yarattığının farkında olur.
- * Allah'ın eşi ve benzeri olmadığını kavrar.
- * Allah'ın her şeyi işittiği, bildiği, gördüğü ve her an bizimle beraber olduğunun bilincine varır.
- * Allah'ın her şeye gücünün yettiğine evrenden örnekler verir.
- * Çalışmanın Allah tarafından karşılıksız bırakılmayacağı bilinci ile iyi işler yapmaya istekli olur.
- * Allah inancının hayatımızdaki yerini ve önemini fark eder.
- * İhlâs suresini ezbere okur ve anlamını söyler.
- İbadetin anlamını kavrar.
- İbadetle ilgili kavramları açıklar.
- Niçin ibadet edildiğini gerekçelendirir.

- Camiyi genel özellikleri ile tanıyarak birlik, beraberlik ve sosyalbarışı sağlamadaki önemini fark eder.
- Başlıca ibadetlerin hangileri olduğunu belirtir.
- Dua etmenin anlamını kavrar.
- Niçin ve nasıl dua edilmesi gerektiğini açıklar.
- Kuran'dan ve Hz. Muhammed'in sözlerinden dua örnekleri verir.
- Her güzel iş ve davranışın (salih amel) dinimizdeki önemini örneklerle açıklar.
- İbadetlerin davranışlar üzerindeki etkisini fark eder.
- Rabbena dualarını ezbere okur ve anlamını söyler.
- ◆ Hz. Muhammed'in Hz. Hatice ile evliliği ve bu evlilikten dünyaya gelen çocukları hakkında bilgi sahibi olur.
- ◆ Hz. Muhammed'in çocuklara değer verdiğini örneklendirir.
- ◆ Hz. Muhammed'in ailesi içindeki örnek davranışları hakkında bilgi sahibi olur.
- ◆ Hz. Muhammed'in ailesiyle ilgili örnek davranışlar hakkında bilgi sahibi olur.
- ◆ Salâvat dualarını ezbere okur ve anlamını söyler.
- ♥ Kıssa kavramını açıklar.
- ♥ Kuran'da kıssalara yer verilmesinin nedenlerini belirtir.
- ♥ Hz. İbrahim'in Allah'a inanç konusunda ne tür çabalar gösterdiğini fark eder.
- ♥ Hz. Yusuf'un yaşadığı zorluklara rağmen ahlaklı davranmayı seçmesinin nedenlerini tartışır.
- ♥ Hz. Eyyüp kıssasından hareketle sabrın güçlükler ve olumsuzlukları aşmadaki rolünü kavrar.
- ♥ Hz. Lokman'ın "öğütlerinden çıkarımlarda bulunur.
- ♥ Fil suresini ezbere okur ve anlamını söyler.
- ♠ Paylaşmanın insan için bir ihtiyaç ve erdem olduğunun farkında olur.
- ♠ Dinî ve millî bayramlar ile kandil gecelerinin, sevgi ve paylaşma açısından önemini fark eder.

♠ Sevinç ve üzüntülerin paylaşılmasında millî ve dinî bayramlarımızın önemini kavrar.

♠ Cuma gününün Müslümanlar için önemini kavrar.

♠ Ramazan ayının sevinç ve heyecanla karşılandığını fark eder.

♠ İnsanları iyilikle anmaya, zor durumda olanlara yardıma, hastaları ziyaret etmeye istekli olur.

♠ Toplumdaki engellilerin sorunlarına çözüm önerileri geliştirir.

♠ Tahiyat duasını ezbere okur ve anlamını söyler.

♣ Vatan ve millet kavramlarını tanımlayarak bu vatanda yaşayan herkesin bir millet olduğunun bilincinde olur.

♣ Her insanın neden vatan ve milletini sevmesi gerektiğini açıklar.

♣ Vatan ve milletine karşı kendisine düşen görevi yerine getirir.

♣ Bayrağa ve ulusal marşa saygı göstermenin nedenlerini açıklayarak Bayrağımıza ve İstiklal Marşı'mıza saygı gösterir.

♣ Gazilerimize saygı duyarak gereken değeri vermenin ve şehitlerimizi rahmet ve minnet duygusu ile anmanın bilincinde olur.

♣ Askerlik yapmanın neden vatan borcu olduğunu açıklar.

♣ Atatürk'ün askerliğin kutsallığını ortaya koyan sözlerinden örnekler verir.

♣ Atatürk'ün “Yurtta barış, dünyada barış” sözünün ne anlama geldiğini açıklar.

2.8.3. Altıncı Sınıf

* Peygamber, resul ve nebi kavramlarını açıklar.

* Peygamberlerin insanlardan seçilmesinin nedenlerini irdeler.

* Bütün peygamberlere gelen vahiylerin ortak yönlerini fark eder.

* Peygamberlerin sahip oldukları nitelikleri açıklar.

* Mucize kavramının ne anlama geldiğini açıklayarak bunun peygamberlere ait bir özellik olduğunun farkında olur.

* Kuran'da adı geçen peygamberleri bilir.

- * İlahî kitabın anlamını açıklar.
- * Allah'ın insanlara niçin vahiy gönderdiğini temellendirir.
- * İlahî kitap ve sahifelerin hangi peygamberlere gönderildiğini belirtir.
- * Asır suresini ezbere okur ve anlamını söyler.
- Namaz ibadetinin anlamını ve namazın niçin kılınması gerektiğini açıklar.
- Namazın hazırlık şartlarından olan abdestin, boy abdesti'nin (gusül) ve teyemmümün hangi durumlarda ve nasıl yapıldığını açıklar.
- Namaza hazırlık şartlarını belirtir.
- Namazın kılınış şartlarını açıklar.
- Ezan ve kametin namazla ilişkisinin farkında olur.
- Namazın kılınışını gösterir.
- Namazı bozan durumları bilir.
- Vakit, cuma, teravih, bayram ve cenaze namazlarının ne zaman ve nasıl kılındığını bilir.
- Namazın bireysel ve toplumsal katkılarının farkında olur.
- Namazın, kişinin duygu dünyası, davranışları, temizlik bilinci ve zamanı iyi kullanma alışkanlığı üzerindeki etkisini açıklar.
- Kunut dualarını ezbere okur ve anlamını söyler.
- ◆ Hz. Muhammed'e gelen ilk ayetlerin içeriğini belirtir.
- ◆ Hz. Muhammed'in İslam'a çağrısını neden yakın çevresinden başlayarak yaygınlaştırdığını açıklar.
- ◆ Medine'ye hicretin sebep ve sonuçlarını irdeler.
- ◆ Mescid-i Nebi'nin toplumsal işlevini örneklerle açıklar.
- ◆ Hz. Muhammed'in sosyal barışa ve eğitim-öğretime yönelik faaliyet ve düzenlemelerini örneklerle açıklar.
- ◆ Bedir, Uhud ve Hendek Savaşları hakkında neden-sonuç ilişkilerine dayalı olarak bilgi sahibi olur.
- ◆ Hz. Muhammed'in Hudeybiye Antlaşması'nda ve Mekke'nin fethinde sergilediği tavrı barış açısından değerlendirir.
- ◆ Veda Hutbesi'nde yer alan mesajların evrensel değerini kavrar.

- ◆ Hz. Muhammed'in vefatının sahabe üzerinde bıraktığı tesiri bilir.
- ◆ Nasr suresini ezbere okur ve anlamını söyler.
- ♥ Kuran'ın İslam dinindeki önemini kavrar.
- ♥ Kuran'ın yol göstericiliğinin ne anlama geldiğini ayetlerle fark eder.
- ♥ Kuran'ın iyiye ve güzele yönlendirip kötülüklerden sakındırdığını örneklerle açıklar.
- ♥ Kuran'ın hayatımızdaki yeri ve önemini fark eder.
- ♠ İslamiyet'in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışları belirterek ayet ve hadislerden örnekler verir.
- ♠ İslamiyet'in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışların bireysel ve toplumsal zararlarını irdeler.
- ♠ Kötü davranışlardan sakınmaya istekli olur.
- ♠ İslamiyet'insakınmamızı istediği davranışların bireyde görülme nedenlerini araştırarak bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinde bulunur.
- ♠ Sakınılması gereken davranışlar konusunda öz değerlendirmede bulunur
- ♠ Felak suresini ezbere okur ve anlamını söyler.
- ♣ Türklerin Müslüman olma süreci hakkında bilgi sahibi olur.
- ♣ Türkler arasında İslam'ın yayılmasında ve İslam anlayışının oluşmasında etkili olan şahsiyetleri tanır.
- ♣ Türklerin İslam medeniyetine ve bilime hizmetlerine örnekler verir.
- ♣ Türklerdeki peygamber ve ehlibeyt sevgisine örnekler verir.

2.8.4. Yedinci Sınıf

- * Varlıklar âlemini sınıflandırarak özelliklerini örneklerle açıklar.
- * Meleklerin özellikleri ve görevlerinin neler olduğunu belirtir.
- * Meleklerin iyiliğin ve güzelliğin sembolü olduğunun farkında olur.
- * Melek inancının, davranışları güzelleştirmedeki rolünü fark eder.
- * Ruh çağırma, falcılık, sihir ve büyü gibi batıl inançların toplum üzerindeki olumsuz etkilerini fark eder.

* Şeytanın kötülüğün simgesi olduğunu fark ederek onun kötülüğünden korunma hususunda Kuran'ın öğütlerinden örnekler verir.

* Ahiret, kıyamet, yeniden dirilme gibi kavramların anlamlarını açıklar.

* Hesap, mizan, cennet ve cehennem gibi kavramların anlamlarını açıklar.

* Ahiretin varlığını Kuran'dan örneklerle açıklar.

* Allah'ın adil, merhametli ve affedici olması ile ahiret inancı arasındaki ilişkiyi fark eder.

* Ahiret inancının bireyin hayatı anlamlandırmasına nasıl katkı sağladığının farkında olur.

* İnsanın dünya hayatında yaptıklarının karşılığı olduğunu günlük hayattan örneklerle açıklayarak iyi davranışlarda bulunmaya, kötü davranışlardan sakınmaya istekli olur.

* Nas suresini ezbere okur ve anlamını söyler.

• Ramazan ayının önemini ve bu ayı önemli yapan hususları açıklar.

• Orucu tanımlayarak niçin oruç tutulduğunu açıklar.

• Sahur, imsak, iftar, mukabele, teravih namazı ve fitrenin anlamlarını tanıır.

• Oruç tutan kimsenin dikkat etmesi gereken hususları örnekleri ile açıklar.

• Orucu bozan durumların neler olduğunu belirtir.

• Orucun birey ve toplum üzerindeki yararlarını çevresinden örnekler vererek açıklar.

• Oruç ibadetinin kişi iradesi ve davranışları üzerindeki etkisini açıklar.

• Ramazan ayına ve bayramına yönelik duygu ve düşüncelerini paylaşır.

• Maun suresini ezbere okur ve anlamını söyler.

◆ Hz. Muhammed'in bizler gibi bir insan olduğuna ayetlerden örnekler vererek açıklar.

◆ Hz. Muhammed'i diğer insanlardan ayıran en önemli özelliğın, Allah'tan vahiy alması olduğunu bilir.

◆ Hz. Muhammed'in peygamberlik yönüyle ilgili özelliklerine ayetlerden örnekler verir.

◆ Hz. Muhammed'in görevlerinden birisinin Kuran'ı açıklamak olduğunu söyler.

◆ Hz. Muhammed'in insanları baskı ve zor kullanmadan uyarma ve aydınlatma görevinin olduğunu fark eder.

◆ Hz. Muhammed'in insanlık için niçin bir rahmet olarak gönderildiğini fark eder.

◆ Hz. Muhammed'in tutumlarından hareketle kendi davranışlarını değerlendirir.

♥ Dini anlamada aklın önemini kavrar.

♥ Kuran'ın akli kullanmaya verdiği önemi örneklerle açıklar.

♥ Kuran'ın doğru bilgiyi teşvik ettiğine ayetlerden örnekler verir.

♥ Vahiy, akıl ve duyuların Kuran'a göre bilgi edinme yolları olduğunu fark eder.

♥ Taassubun anlamını ve zararlarını açıklar; doğru bilginin kişiyi taassuba düşmekten korumadaki önemini fark eder.

♠ İslam dininin yasakladığı kötü alışkanlıkları ayet ve hadislerden örneklerle açıklar.

♠ Kumar, alkollü içki ve uyuşturucunun bireysel ve toplumsal zararlarını örneklerle açıklar.

♠ Sigaranın birey ve toplum sağlığı açısından zararlarını araştırarak çevresinden örnekler verir.

♠ Kötü alışkanlık ve davranışların nasıl başladığını kavrar.

♠ Kötü alışkanlık ve davranışlardan kaçınmaya yönelik çözüm önerilerinde bulunur.

♠ Başkalarına zarar vermenin kul hakkını ihlal anlamına geleceği bilinciyle kul hakkı konusunda duyarlı olur.

♣ Kültürün anlamını ve kültürü oluşturan öğeleri belirtir.

♣ Din ile kültür arasındaki ilişkiyi kavrar.

♣ Dil, örf ve âdetler, musiki ve mimarideki dinî motiflere örnekler verir.

♣ Kültürel değerleri korumaya özen gösterir.

♣ Laikliğin ne anlama geldiğini söyleyerek bireyin özgür biçimde herhangi bir dini, inancı seçmede ve o inançla ilgili düşüncelerini ifade etmede laikliğin güvence olduğunu kavrar.

2.8.5. Sekizinci Sınıf

- * Kaza ve kader kavramlarını açıklar.
- * Allah'ın her şeyi bir ölçüye göre yarattığına örnekler verir.
- * Evrendeki fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasaları fark eder.
- * İnsanın akıl ve irade sahibi olması ile özgür ve sorumlu bir varlık olması arasındaki ilişkiyi açıklar.
- * İnsanın çalışmasının karşılığını alacağı bilinciyle hareket eder.
- * Her canlının bir sonu olduğunu farkına varır.
- * Allah'a güvenmenin (tevekkül) pasif bir bekleyiş olmadığını farkında olur.
- * Kaza ve kaderle ilgili toplumda yaygın olan yanlış anlayışların sebeplerini irdeler.
- * Ayete'l-Kürsi'yi ezbere okur ve anlamını söyler.
- Paylaşma ve yardımlaşmanın birey ve toplum için önemini kavrar.
- İslam'ın paylaşma ve yardımlaşmaya verdiği önemi araştırır.
- Paylaşma ve yardımlaşma ibadeti olarak zekât ve sadakanın kimler tarafından, kimlere, nelerden, nasıl verileceğini açıklar.
- Zekât ve sadakanın birey ve topluma katkılarını araştırır.
- İslam'ın ekonomik gelişmeyi ve insanların zekât ve sadaka verebilecek hale gelmesini özendirdiğinin farkında olur.
- Başkalarına yardım ettiğinde yaşadığı duyguları arkadaşları ile paylaşır.
- Ülkemizdeki sosyal yardımlaşma kurumları ve işlevleri hakkında bilgi sahibi olur.
- Hac ve umre ile ilgili mekân ve kavramların anlamlarını kavrar.
- Hac ibadetinin nasıl ve niçin yapıldığını açıklar.
- Haccın birey ve toplum üzerindeki etkilerini bilir.

- Hac ve umrenin Müslümanlar arası iletişim ve etkileşime nasıl katkı sağladığının farkında olur.

- Kurban ibadetinin anlamını, sosyal dayanışma ve yardımlaşma açısından önemini açıklar.

- ◆ Güzel davranışlara Hz. Muhammed'in hayatından örnekler verir.

- ◆ Hz. Muhammed'in örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini kavrar.

- ◆ Hz. Muhammed'in olaylar karşısındaki tutumlarından hareketle örnek davranışlarına yönelik çıkarımlarda bulunur.

- ◆ Hz. Muhammed'in hikmetli sözleriyle insanları iyiye ve güzele yönlendirdiğine örnekler verir.

- ◆ Hz. Muhammed'in doğa ve hayvan sevgisiyle ilgili davranışlarına örnekler vererek doğayı ve hayvanları koruma konusunda duyarlı olur.

- ♥ Din ve din anlayışı arasındaki farklılığı ayırt eder.

- ♥ Din anlayışındaki yorum farklılıklarını fark eder.

- ♥ İslam düşüncesindeki yorum biçimlerini sınıflandırır.

- ♥ Din anlayışındaki farklılıkların niçin birer zenginlik olduğunu açıklar.

- ♥ Din anlayışındaki yorumların vukufla olabileceğinin farkında olur.

- ♥ Dinde zorlama olmadığını ayet ve hadislerden örneklerle açıklar

- ♠ Bireyin güzel ahlaklı olmasında dinin rolünü fark eder.

- ♠ İslam'da esas kabul edilen ahlaki tutum ve davranışlara Kur'an'dan ve Hz. Muhammed'in hayatından örnekler verir.

- ♠ Ahlaklı olmanın birey ve toplum hayatındaki önemini kavrar.

- ♠ Ahlaki tutum ve davranışları yerine getirmeye istekli olur.

- ♠ Ahlaki olmayan tutum ve davranışlara yönelik çözüm önerilerinde bulunur

- ♣ Evrenselliğin ve evrensel değerlerin anlamını kavrar.

- ♣ Dinin evrensel bir olgu olduğunun farkına varır.

- ♣ Farklı dinlerin ortaya çıkış sebeplerini tartışır.

- ♣ Günümüzde yaşayan büyük dinleri temel özellikleriyle tanıır.

- ♣ İslam'ın büyük dinler arasındaki yerini kavrar.
- ♣ Dinlerin ve İslam'ın evrensel öğütlerine örnekler vererek bunların insanlık için önemini fark eder.
- ♣ Farklı din ve inançlara hoşgörölü olur.
- ♣ Misyonerlik faaliyetleri hakkında duyarlı olur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

OKUMA PARÇALARI VE ÖĞRENCİ KAZANIMLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Eğitim ve öğretimin amaçlarının başında öğrencilere sitendik davranışları kazandırmak gelmektedir. Kazanım, öğretim süreci sonunda elde edilen öğrenmelerdir. Bu nedenle bir eğitim ve öğretim faaliyetinin başarıya ulaşabilmesi için hedeflenen kazanımlara ulaşılması gerekmektedir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin de kendine has bir takım kazanımları vardır. Öğretim programlarında bu kazanımların neler olduğu açıkça belirtilmektedir. Ulaşılmak istenen kazanımlar için üniteler çeşitli etkinliklerle zenginleştirilmekte, dersin içeriği itibariyle ağırlıklı olarak soyut olan konu ve kavramlar somutlaştırma yoluyla kazandırılmaya çalışılmaktadır. Ders konularıyla ulaşılmak istenen kazanımları ve soyut olan kavram, konu ve olayları somutlaştırmak için kullanılan etkinliklerden biri okuma metinleridir.

Konu kazanımları için verilen okuma metinleri bazı kazanımlar için gündelik hayattan bir örnek, bazıları için bir hadis, bazı kazanımlar için de Kur'an kıssalarından oluşmaktadır. Ders ve konu kazanımları için okuma metinlerinin önemi büyüktür. Çünkü metinler pek çok özelliğiyle kazanımı gerçekleştirme noktasında oldukça yararlı olmaktadır. Özellikle de toplam 228 kazanımın olduğu ders programında okuma metinlerinin ulaştırması amaçlanan kazanım sayısının 37 olması, okuma metinlerinin ders kazanımları açısından önemini göstermek açısından dikkate değerdir.

Çalışmanın bu bölümünde 4. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeyinde ders kitaplarında yer alan ünite okuma metinlerinin kazanım açısından ele alınıp değerlendirilmesi yapılmaktadır. Bazı ünitelerde birden fazla bulunan metinlerinden biri veya birkaçı ünite kapsayıcılığı dikkate alınıp değerlendirilmektedir. Ünite içerisinde okuma metni bulunmaması durumunda ya bir etkinlik örneği değerlendirilerek, ya da ünite konularından biri üniteyi temsilen ele alınmaktadır.

Değerlendirme yapılırken metnin avantajları, dezavantajları, kazanıma ulaştırma noktasındaki yeterlilik veya yetersizliği, öğrenci seviyesine uygunluğu, dil ve anlatımının sadeliği veya bulanıklığı, metin kahramanının durumu, şekil zemin

ilişkisi, kullanılan resim ve değerlendirme soruları vb. özellikler dikkate alınmaktadır. Metnin eksik veya güzel tarafları belirtilerek yetersizse bu metin yerine hangi metnin olabileceği veya mevcut metinde ne tür düzeltmelerin yapılması gereği tavsiyesi yer almaktadır. Metinle ilgili değerlendirme ve tavsiyeler hemen metin değerlendirmesinin ardından yapıldığından, ayrıca çalışmanın sonuç kısmında detaylıca açıklanmamaktadır.

3.1. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DÖRDÜNCÜ SINIF MÜFREDATI

Bu bölümde dördüncü sınıf müfredatında yer alan okuma metinleri ve öğrenci görüşlerine dayalı değerlendirmesi yapılmaktadır.

3.1.1. BİRİNCİ ÜNİTE: DİN VE AHLAK HAKKINDA NELER BİLİYORUM?

Öğrencilerin bu ünite; besmele, sevap, helal, şükür vb. kavramların dinle ilişkisini ve anlamlarını kavrayabilmeleri, dini sembollerini tanıyabilmeleri, güzel söz söylemeyi ve güzel davranışlarda bulunmayı benimseyebilmeleri, subhaneke duası ve anlamını öğrenmeleri amaçlanmaktadır. İlköğretimde ilk defa Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersiyle karşılaşan öğrencilerin daha kolay öğrenmeleri ve derse olan ilgilerinin sağlanması amacıyla, ünite konuları günlük hayattan örnekler ve okuma metinleriyle zenginleştirilmektedir.

3.1.1.1. Okuma Metni:

BAHÇEDEKİ ALTIN KÜPÜ

Bir zamanlar köylünün biri, komşusundan bahçe satın aldı. Bahçede çalışırken içi altın dolu bir küp buldu. Küpü yanına alıp bahçeyi satan adama gitti:

_ Bu küpü senden aldığım bahçede buldum. İçindeki altınlar senindir. Onları al, dedi. Fakat komşusu altınları almadı:

_ Ben bahçeyi sana sattım. Altınlar bahçeden çıktığına göre senindir. Sana da helaldir, diye cevap verdi.

Köylü:

Hayır! Ben, altınları değil, bahçeyi satın aldım. Altınlar senin hakkın, dedi.

Anlaşamayan köylü ile komşusu, sorunun çözümü için yargıca başvurdular. Yargıç onları dinledikten sonra:

_ Çocuklarınız var mı, diye sordu. Bahçeyi satın alan adam bir oğlunun olduğunu, satan adam da kızının olduğunu söyledi.

Yargıç, onlara şu öneride bulundu:

“ O halde altınların bir bölümünü onlara bağışlayın, kalanını da yoksullara dağıtın.”

Köylüyle komşusu bu öneriyi uyguladılar. Böylece hem çocuklarını ve yoksulları sevindirdiler hem de sorunu halletmiş oldular. (Ünal ve Koç, 2009a: 24)

3.1.1.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar:

Din hakkında bilgi sahibi olmanın önemli olduğunu fark eder.(Ünal ve Koç, 2009b: 48)

3.1.1.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi

Dini öğrenmenin önemiyle ilgili seçilen okuma metni konuyla birlikte “Din hakkında bilgi sahibi olmanın önemli olduğunu fark eder” kazanımını gerçekleştirmek amacıyla verilmiştir.

Okuma metni helal ve haram kavramlarının verilmesinde ve kavratılmasında, istişare ve karşılıklı saygı bilincinin oluşmasında, bir bilene danışılması gerektiği hususunda, insanların helal ve harama bakışlarındaki hassasiyetlerinin vurgulanması açısından güzel ipuçları vermektedir. Sayılan bu değerlerin kazandırılmasında da faydalı bir metindir. Metin uzunluk kısalık yönünden de uygun olup öğrencilerin sıkılma problemleri olmamıştır. Kullanılan başlık ilgi çekicidir.

Okuma metniyle ilgili yapılan değerlendirme sonucunda metnin bir takım avantajlarının olmasının yanında belirtilen kazanıma ulaştırma konusunda yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır. Metin içerisinde üzerinde en çok durulan ve dikkat çeken kısımlar alıcı ve satıcı arasındaki ilişki ve en dikkat çekici tarafı da bahçede bulunan altın küpü olmuştur. Öğrenciler konunun bütünüyle ve sonucundan çok altın küpüyle ilgilenmişlerdir.

Yargıcın sorun çözücü olduğu zaten bilinen bir gerçektir. Yargıçtan sorun çözmesi beklenmektedir. Bu sorunu çözen yargıç sorun çözümü konusunda dini

bilgisine başvurmamıştır. Yargıcın dini bilgisiyle değil de görevi itibariyle çözdüğü bu olay, dini bilmenin önemiyle ilgili yeterli ve somut örnek oluşturmamaktadır. Burada yargıca başvuran iki köylü arasında geçen konuşmaya “ acaba böyle bir durumda peygamberimiz olsa nasıl bir çözüm yolu bulurdu’ şeklinde bir soruyla olayı çözmeye çalışmaları ya da böyle bir girişten sonra savcıya başvurmaları, metne dini bir özellik katabilirdi. Bunun yanında yargıcın sorunun çözümünde taraflara dinimizin böyle bir durumda hangi yollara başvurduğu bir ayet ve hadis hatırlatmasıyla çözüm yoluna gitmesi, dini bilginin sorun çözümünde işe yarar ve dini bilmenin faydalarına dikkat çekici tarafının vurgulanması açısından önemli bir yol olabilirdi.

3.1.2. İKİNCİ ÜNİTE: TEMİZ OLALIM

Bu ünite de temizlik, İslam dininin temizliğe verdiği önem, temizlik ve sağlık ilişkisi, maddi ve manevi temizlik konuları üzerinde durulmaktadır. Her bir konunun kendine ait kazanımları bulunmakta, bu kazanımlar okuma metni yerine konularak verilmektedir. Bütün konular için ünitenin tamamında bir tane okuma metni yer almaktadır. Verilen bu okuma metninde temizlikle ilgili genel bilgilerin yanında, meddi temizliğe, manevi temizliğe, temizliğin faydalarına, çevre temizliğine değinilmektedir. Metnin bu kapsamlı hali kazanımların gerçekleştirilmesi açısından önemli bir yer tutmaktadır.

3.1.2.1. Okuma Metni:

TEMİZLİK VE SAĞLIK

Temiz giyin, tertipli gez
Sana saygı duysun herkes
Kirliliği kimse sevmez
Nimet var mı sağlık kadar

Gurur, kibir, yalan dolan
Kalp kiridir buna inan
Temiz kalır uzak duran

Nimet var mı sağlık kadar
 Temiz vücut, temiz çevre
 Sakın izin verme kire
 Sağlık zengin ve fakire
 Nimet var mı sağlık kadar

Ahmet EFE (Ünal ve Koç, 2009a: 49)

3.1.2.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Beden ve çevre temizliğinin sağlık açısından önemini açıklar.

Manevi temizliğin ne olduğunu kavrar ve sözünde durmanın, dürüst ve güvenilir olma gibi davranışların manevi temizlik olduğunu fark eder. (Ünal ve Koç, 2009b: 71)

3.1.2.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Kazanımlar için verilen metin, konuların ana hatlarıyla ilgili bir özeti niteliğinde olması, temizlik ve toplum ilişkisine değinmesi, öğrencilerin iç ve dış temizlik kavramlarının ne olduğunu daha somut olarak anlamlarına yaptığı katkı açısından faydalı bulunmuştur. Metnin, ünitenin tek metni olmasına rağmen kazanımlara ulaştırılabilir nitelikte olduğu görülmüştür. Konuların aralarına serpiştirilen etkinlikler de hem kazanımlara ulaşmayı kolaylaştırmakta hem de okuma metninin verimini artırmaktadır.

Şiir sonunda yer alan değerlendirme sorularına verilen öğrenci cevapları metnin kazanımlara ulaştırılabilirliğine dair dönüt niteliğindedir. Örneğin bir öğrenci (y:10, k,):

“Öğretmenim sabah okula gelirken yola birinin tükürdüğünü gördüm. Çok kızdım. Hem çevreyi kirletiyor, hem de insanları rahatsız ediyor” diyerek, gördüklerini anlatmıştır. Bu cevap içerisinde iç ve dış temizlik sorulmuş, iç temizliğin insanların rahatsız edilmesi (iç kir: manevi kir), dış temizliğin ise çevrenin kirletilmesi olduğu cevabı alınmıştır. Bir diğer öğrenci ise (y:10, k):

“Öğretmenim sık sık banyo yapar temizlenirsek, vücudumuz daha sağlıklı olur. Çünkü derimiz de nefes almış” diyerek temizlik ve sağlık arasında ilişki kurmuştur. Diğer öğrencilerin pek çoğu da benzer ifadelerle günlük hayattan

örneklerle şiiri değerlendirmişler, bu sayede okuma metni günlük hayatla da bağ kurma yoluyla derse olan ilgi ve katılımı da artırmıştır.

Şiir şeklinde verilen okuma metni, verdiği mesaj bakımından anlaşılır ve seviyeye uygun bulunurken, fazla uzun olmayışı yönüyle de sıkıcı değildir. Şiir içinde geçen “kibir, kalp kiri” kavramlarının anlamları bazı öğrenciler tarafından bilinmezken, şiir sonunda anlamsal bütünlük ve soru cevap neticesinde öğrenilmiştir. Bu anlamda metin kavram öğretimi yönüyle de işe yarar görülmüştür.

3.1.3. ÜÇÜNCÜ ÜNİTE: HZ MUHAMMED'İ TANIMALIM

Öğrencilerin bu ünite, Hz Muhammed'in (s.a.v.) doğduğu çevreyi ve aile büyüklerini tanımaları, Hz Muhammed'in doğumu, çocukluk ve gençlik yılları ile bu yıllardaki örnek davranışları hakkında bilgi edinerek, onun davranışlarını kendi hayatıyla ilişkilendirebilmeleri, Kevser suresi ve anlamını öğrenebilmeleri beklenmektedir. Bu amaçla Hz Peygamberin hayatından kesitlerin sunulduğu ünite, okuma metni olarak da aşağıdaki metne yer verilerek kazanımların gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

3.1.3.1. Okuma Metni:

EBU SÜFYAN'IN İFADELERİ

Dönemin Bizans İmparatoru Heraklius, Peygamberimiz hakkında bilgi edinmek istemiş, ve askerlerine kentlerine alış veriş için gelen Mekkelilerden bir kaçını alıp sarayına getirmelerini emretmişti. Bunun üzerine araştırma yapan askerler, Mekke'den gelen bir ticaret kervanının o bölgede bulunduğunu öğrendiler. Kervanın başkanı o gün henüz Müslüman olmayan Ebu Süfyan idi. Askerler Ebu Süfyan ile arkadaşlarını imparatorun yanına getirdiler.

İmparator Heraklius tercüman aracılığıyla Ebu Süfyan'a sordu:

— Muhammed'in daha önce yalan söylediğini gördünüz veya duydunuz mu?

Ebu Süfyan cevap verdi.

— Asla!

— Sözünde durmadığı oldu mu?

— Hayır'

— Kendisi size neleri öğütlüyor?

— Allah'ın varlığına ve birliğine inanın, putlara tapmayın. Bir ve tek olan Allah'a ibadet edin. Doğruluktan ayrılmayın yakınlarınızı gözetin, diyor.

Bu konuşmadan sonra, Bizans İmparatoru Heraklius, Ebu Süfyana şunları söyledi:

- ... Muhammed'in yalan söylemediğini ifade edin. İnsanlara yalan söylemeyen Allah hakkında hiç yalan söylemez... Muhammed'in sözünde durduğunu söyledin, Peygamber vefasızlık göstermez, sözlerini yerine getirirler... Doğruluğu ve yardımlaşmayı öğütlediğini söyledin. Eğer Muhammed hakkındaki bu sözlerin doğru ise ben böyle bir peygamberin gelmesini bekliyordum...

Heraklius ve Ebu Süfyan arasında geçen bu konuşma, herkesin Hz Muhammed'e peygamberliğinden önce de güvendiğini göstermektedir.

Zeynüddin Ahmed Zebidi

(Ünal ve Koç, 2009a: 65)

3.1.3.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar:

Hz Muhammed'in çocukluk ve gençlik yıllarındaki erdemli davranışlarına örnekler verir.

Hz Muhammed'in çocukluk ve gençlik yıllarındaki erdemli davranışlarını kendi hayatı ile ilişkilendirir. (Ünal ve Koç, 2009b: 86)

3.1.3.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Üçüncü ünite okuma metni, ünite içerisinde yer alan tüm konuları kapsar niteliktedir. Peygamber efendimizin ahlaki özelliklerinin pek çoğuna toplu olarak değinilmekte, onun, ön planda olan özellikleri vurgulanmaktadır. Ancak metin bu olumlu tarafına rağmen, gerek içerisinde geçen kavram ve isimler, gerekse seviyeye uygunluk noktasındaki eksiklikleri nedeniyle kazanıma ulaştırma açısından boşluk doldurur nitelikte görülmemiştir.

Metin sonunda verilen değerlendirme sorularıyla öğrencilerin metne ilgileri ve derse katılımları sağlanmaya çalışılmış ancak Ebu Süfyan ve Heraklius isminin günlük hayatlarında pek duyulmamış olması ve zihinlerinde bir karşılığının bulunmaması nedeniyle öğrencilerin dikkatlerinin çekilmesi zorlaşmıştır. Nitekim metin okunduktan, hatta roller dağıtılarak dramatize edilerek etkinliklerin

yapılmasına rağmen, öğrencilerden metinle ilgili değerlendirme yapmaları amacıyla anlatmaları istendiğinde, çok fazla istekli olmadıkları, anlatanların da yüzeysel anlattığı görülmüştür. Örneğin metinde geçen isimler söylenmemiş bunun yerine, kral ve Mekkeli bir adam tabirleri kullanılmıştır. Karşılıklı diyalog şeklinde verilen metin, cümleler arası bağlantı ve çağrışımları itibarıyla öğrencilerin metni anlamalarını zorlaştırmıştır.

Peygamberimizle (sav) ilgili anlatılan özelliklerin, bir Hıristiyan kralla, İslam'ın yayılmasını engellemeye çalışan, peygamberimize en çok zorluğu çıkaran ve ona inanmayan bir müşrikin ağzından verilmesi, yaş seviyesi biraz daha yüksek öğrenciler için ilgi çekici olabilirdi. Nitekim bu metin, üst sınıflarda (7- 8. sınıflar) uygun konu sonlarında örnek olay olarak anlatıldığında daha faydalı olduğu görülmektedir.

3.1.4. DÖRDÜNCÜ ÜNİTE: KUR'AN VE YORUMU

Kur'an'ı Kerim'in tüm insanlara indirilmiş son ilahi kitap olduğu ve indiriliş sürecinin anlatıldığı, Kur'an'ın iç düzeniyle ilgili bilgilerin verildiği ünite içerisinde okuma metni bulunmamaktadır. Genellikle bilgi düzeyi kavramların ağırlıklı olması nedeniyle bu ünite de metne gerek görülmemiştir. Konular detaylıca işlenmiş, verilmek istenen kazanımların gerçekleştirilmesi ve bilgilerin kalıcılığının sağlanması için test tekniğiyle hazırlanmış sorulara yer verildiği görülmüştür. Diğer ünitelerden farklı olarak okuma metni yerine etkinlik örneğinin verilmesi bilgi düzeyi öğrenmelerin öğretilmesinde yararlı olmaktadır. Ancak her ünite de en az bir okuma metnine alışan öğrencilerde bu ünite de okuma metni olması yönünde bir beklenti oluşmuştur.

3.1.4.1. Okuma Metni:

Ünite içerisinde okuma metni yer almadığı için, resim, etkinlik ve konu anlatımı şeklinde tasarlanan ve kazanım için verilen bölüm bütün olarak ele alınarak okuma metni yerine değerlendirilecektir. (bkz.: Şekil - 1 ve 2)

3.1.4.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Kur'an'ın iç düzenine ilişkin ayet, sure ve cüzün anlamlarını kavrayarak Kur'an'dan bunlara ilişkin örnekler verir. (Ünal ve Koç, 2009b: 99)

3.1.4.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Konuların işlenmesi sürecinde diğer ünitelerde olduğu gibi bir veya birkaç okuma metninin olması, konuların kalıcılığı açısından faydalı olabilirdi. Örneğin “sure” başlığından sonra birkaç sure örneği verilmiş ve isimlerinin verilmiş sebebi kısaca açıklanmıştır. Bir örnek olması açısından, surelerden herhangi birinin isminin verilmesi bir okuma metniyle verilseydi daha yararlı olurdu. Bu sayede diğer surelerinde bu vb. şekilde isimlendirildiği daha rahat anlaşılabilirdi. “Yusuf Suresi” örneği bu anlamda surenin belirli ve ilgi çekici kısmı alınarak (özellikle Yusuf’un (as) gördüğü rüya ve kuyuya atılış bölümü öğrencilerin dikkatini çekebilirdi) okuma metni şeklinde konulsa daha yararlı olurdu. Çünkü bu vb Kur'an kıssaları öğrencilerin dikkatlerini çekmekte, konuyu okuyup anlama ve derse katılma noktalarında isteklerini artırmaktadır. Bu sayede hem bir kıssa öğrenilmiş olacak, hem derse aktif katılım sağlanarak etkin öğrenme gerçekleşecek ve hem de dördüncü ünite konularının bilgi ağırlıklı olmasının öğrencilerde meydana getireceği sıkılma durumu önlenmiş olacaktır.

Dördüncü konunun üçüncü başlığı altında cüz'ün ne olduğu anlatılmaktadır. Öğrencilerin hemen tamamının ramazan ayına ait bir alt bilgisi mevcuttur. Genellikle annelerinin cüz okuduğundan, evlerinde cüz toplantılarının olduğundan sıklıkla bahsetmektedirler. Bu da cüz kavramının öğretilmesini dolayısıyla kazanıma ulaşılmasını kolaylaştırıcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak dersi daha eğlenceli hale getirebilmek amacıyla cüz temalı bir ramazan hikâyesinin okuma metni olarak konulması daha yerinde olurdu.

Sonuç olarak denilebilir ki; ünite içerisinde bir okuma metninin bulunmaması dersin daha statik geçmesine, heyecan unsuruna yer verilmemesine, dramatize edilecek malzemenin olmayışına, öğrenci seviyesinin bilgi öğrenme düzeylerinin hikâye ve masal vb. gereçlerle daha yakından ilişkili olması nedeniyle öğrenmeye aktif katılımın sınırlı kalmasına neden olmuştur. Bununla birlikte konuların ve konu kavramlarının öğrencilerin günlük hayatlarında bir karşılığının olması, konularla

ilgili geçmiş öğrenmelerinin bulunması gibi etmenler kazanımın gerçekleşmesini sağlamış, illaki bir okuma metni olması gereğini ortadan kaldırmıştır.

3.1.5. BEŞİNCİ ÜNİTE: SEVGİ DOSTLUK VE KARDEŞLİK

Öğrencilerin bu üniteye; sevmenin ve sevilmenin insan için bir ihtiyaç olduğunu fark etmeleri, sevginin Allah tarafından verilmiş çok değerli bir nimet olduğunu kavramaları, Yüce Allah'ın yarattıklarını sevdiğini anlayabilmeleri, İslam dininde sevgi ve barışa verilen önemi kavrayarak, dostça ve kardeşçe yaşamayı önemsemeleri beklenmektedir.

3.1.5.1. Okuma Metni:

KARŞILIKSIZ SEVGİ

Peygamberimiz, bir arkadaşıyla konuşurken yanlarından bir adam geçti. Peygamberimizin arkadaşı adamı göstererek:

- Ey Allah'ın elçisi ben bu kişiyi seviyorum, dedi.

Peygamberimiz arkadaşına:

- Peki, onu sevdiğini kendisine söyledin mi, diye sordu.

Arkadaşı:

- Hayır! Söylemedim, deyince, peygamberimiz:

- Git, ona kendisini sevdiğini haber ver, buyurdu.

Arkadaşı adamın peşinden giderek ona yetişti:

- Seni (hiçbir karşılık gözetmeden) Allah için seviyorum, dedi.

Buna çok memnun olan adam:

- Kendisi adına beni sevdiğin Allah da seni sevsin, diye karşılık verdi.

İbrahim CANAN (Ünal ve Koç, 2009a: 91)

3.1.5.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Sevginin dostluk ve kardeşlik bakımından önemini irdeler.

İslam'da sevgi ve barışın önemini açıklar. (Ünal ve Koç, 2009b: 113)

3.1.5.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Metinle verilmek istenen kazanım “ Dostça ve kardeşçe yaşamaya özen gösterir” şeklinde olmasına rağmen metin içerik olarak daha çok sevgi temalıdır. Konu içerisinde İslam dininin dostça ve kardeşçe yaşamaya verdiği önem, toplum içerisinde meydana gelen kargaşalara karşı çıkılması, yardımlaşma ve dayanışma, selamlaşma vb konuları tavsiye ettiği üzerinde durulmaktadır. Konu, ayet ve hadislerle zenginleştirilmiş olup, peygamberimizin Mekke’den Medine’ye göçü sürecinde Medine’deki iki kavgalı kabileyi barıştırması, diğer din mensuplarıyla anlaşma yoluna gitmesi örnek olarak verilmiştir.

Konuların ardından okuma metni verilerek konularla verilmek istenen mesajın pekişmesinin sağlanması amaçlanmıştır. Ancak konu içeriğiyle okuma metninin içeriği birbirini tamamlar nitelikte olmayıp, okuma metninde barış, kardeşlik ve dostluk vurguları ön plana çıkarken okuma metninde karşılıksız sevgi teması ön plandadır.

Ünite konuları, kazanım ve okuma metni arasındaki uyumsuzluk, bütünlük ilkesine aykırıdır. Dolayısıyla verilen okuma metninin kazanıma ulaştırma noktasında yeterli olması bir yana konulmasının bile gereğinin olmadığı aşikârdır. Nitekim metin sonunda öğrencilere değerlendirme yapmaları amacıyla sorulara verilen cevaplar metnin kazanıma ulaştırma konusunda yetersiz olduğunu göstermektedir. Özellikle öğrencilerin, metin içerisinde üzerinde durulan “Allah için sevmek” kavramını tam olarak anlayamadıkları, sevgiyi daha kişisel ve karşılıklılık ilkesine bağlı olarak algıladıkları görülmüştür. Örneğin öğrencilerden bir kısmı; “ Allah için birini seveceğimize doğrudan Allah’ı sevsek daha mantıklı olmaz mı?” diye sormuşlardır. Durduk yere birinin Allah için bile neden sevineceği olayı tam olarak anlayamamıştır.

Okuma metninde geçen “sevdiğini, sevdiğine söyle” ifadesi kız ve erkek öğrenciler tarafından karşı cinse olan sevgi ilanı şeklinde anlaşılmaktadır. Bu durum öğrencilerin dilinden şöyle yansımıştır:

(y: 11, E) “Öğretmenim ben Allah için değil âşık olduğum için seviyorum.”

(y:11, K) “Öğretmenim birini sevdiğini kızlar söylemez, sadece erkekler söyler.”

(y: 11, E) “Öğretmenim ben sevsem bile söyleyemem, utanırım.”

(y:11, E) “Allah için sevdiğimizi bile söylesek inanmazlar gene yanlış anlarlar.”

Okuma metni içeriğinin yanlış algılanması ve konuyla doğrudan ilişkili olmayışı nedeniyle öğrencilerin dikkati çabucak dağılmakta, konularla verilmek istenen mesajların da hemen unutulmasına ve kaynamasına neden olmaktadır. Bu metin yerine konuyla direkt irtibatlı bir metnin seçilmesi daha yararlı olurdu. Öğrenciler resimlerle desteklenmiş hadis okuma metinlerini ilgiyle okumalarına rağmen, bu metnin konuyla irtibatının sağlanamaması ve anlamının kapalılığı ya da öğrenci seviyesine uygun olmayışı nedeniyle, metin kazanım açısından avantaj olmaktan çıkıp dezavantaja dönüşmüştür.

3.1.6. ALTINCI ÜNİTE: AİLE VE DİN

İslam dininin aile ve aile yaşantısına verdiği önemin, kardeşlerle iyi geçinmeye dair açıklamaların yer aldığı ünite içerisinde, İslam dininin aileye verdiği önem ayet ve hadislerle anlatılmakta, anne, baba ve kardeşlerle olan ilişkilerin nasıl olması hususlarında tavsiyelerde bulunmaktadır. Kazanımlar için ünite konularının yanında etkinlikler ve okuma metnine yer verilmektedir.

3.1.6.1. Okuma Metni:

AİLEMİZ

Kardeşlerim, annem, babam
Dedem, ninem biz her akşam
Bir çatıda toplanırız.
Orda herkes sevinç duyar,
Birbirini sever, sayar;
Kendisini bulmaz yalnız.

Dedemin yok hiç dişleri,
Anlatır hep geçmişleri,
Her sözünden ders alırız.
Ninem evin neşesidir,
Birçok güzel masal bilir,

Anlattıkça bayılırız.

Babam her gün işe gider,
Annem ona yardım eder,
Biz okulda çalışırız.
Akşam bizi bir görmeli!
Ne tatlıdır, ne neşeli,
Bir sofrada toplanmamız.

Ailenin temeli ev,
Aileni, evini sev.
Yeryüzünde kalma yalnız.

Râkım ÇALAPALA
(Ünal ve Koç, 2009a: 108)

3.1.6.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

İslam dininin aile hayatına ilişkin prensiplerini fark eder. (Ünal ve Koç, 2009b: 131)

3.1.6.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Kazanımlar için verilen okuma metni kazanımın gerçekleştirilmesi yönünde hem yeterli değil hem de kazanımla çok ilgili değildir. Metinle verilmek istenen kazanım “İslam dininin aile hayatına yönelik prensiplerini hatırlar” olmasına rağmen dinimizin aileye verdiği önemle ilgili verilerin olması gereken metinde daha çok genel, sosyal ve örfi konular üzerinde durulmakta, verilen mesaj sıradan herhangi bir geniş ailenin günlük yaşantısının vurgulandığı görülmektedir. Nitekim bu durum öğrencilerin de dikkatini çekmekte, “*Öğretmenim bu parçada dinimizden neden söz edilmiyor? Ben büyük babamla beraber namaz kılıyorum. Bazen onun takkesini ben takarım. Yemekten sonra bu aile neden dua etmedi?* tarzında ifadelerde bulunmuşlardır.

Metin içerisinde aile büyüklerine saygı temalarının ve bu saygının dinin bir buyruğu olduğu vurgusunun yapılması, bunun yanında dede, nine, anne ve baba karakterlerinin günlük ibadetlerine dair örneklere yer verilmesi daha yararlı olabilirdi. Aynı zamanda öğrencilerin kendi aile ortamlarının ibadet durumlarıyla ilgili duyguları harekete geçirilebilirdi. Çünkü konunun aile olması öğrencilerin yaşı nedeniyle direk ilgilerini çekmiş, bu vesileyle seçilen metin kazanımlar açısından daha da önem kazanmıştır. Öğrencilerin ailelerine düşkünlüğü bu konudaki hassasiyetlerinden dolayı İslam'ın aileye verdiği önemle ilgili kazanımın verilmesi açısından okuma metninden etkin bir şekilde yararlanılabildi.

İşlenen konunun ilgi çekici olması kazanımın verilmesi açısından bir avantajken, metin içerisinde dinsel öğelerin olmayışı bu avantajın yeterince işe yarar olamamasına neden olmuştur. Nitekim öğrencilerden aile temalı bir şiir yazmaları istendiğinde ibadet, tespih, teravih, iftar sofrası, bayram namazı kavramlarını sıklıkla kullandıkları görülmektedir.

3.2. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ BEŞİNCİ SINIF MÜFREDATI

Bu bölümde okuma metinleri her ünite için tek tek ele alınarak öğrenci görüşleri de dikkate alınmak suretiyle değerlendirilecektir.

3.2.1. BİRİNCİ ÜNİTE: ALLAH İNANCI

Bu ünite, inanç öğrenme alanıyla ilgili olarak, insan akıllı ve inanan bir varlıktır, evrende bir düzen vardır, Allah vardır ve birdir, her şeyi yaratan Allah'tır, Allah her şeyi işitir, bilir ve görür, Allah'ın her şeye gücü yeter, Allah bizimle beraberdir, çalışırım Allah'ın yardımına güvenirim ve başarırım, İhlâs suresi ve anlamı, konuları yer almaktadır. Beşinci sınıf öğrencileri için soyut kavramların fazlalığı kazanımlar için bir dezavantaj olarak görünmektedir. Ünite boyunca bu sorunu aşmak için, çeşitli etkinlik, görsel unsurlar ve okuma metinlerine yer verilmiştir. Bu durum soyut kavramların anlaşılmasını kolaylaştırır bir özellik arz etmektedir.

3.2.1.1. Okuma Metni:

HALİM NE OLURDU?

Nasrettin hoca bir gün köyden şehre giderken yorulmuş, tarlanın kenarındaki ceviz ağacının altında dinleneyim, demiş. Şöyle bir etrafına bakıp ağacın altına uzanmış ve derin düşüncelere dalmış.

— Ey Allah'ım! Gücüne sual olmaz amma incecik kabak sapında kocaman kabak var, koskocaman ağaçta küçücük ceviz var, bu nasıl iş deyip, uykuya dalmış ki tam bu sırada ağaçtan bir ceviz, Hoca'nın kafasına düşüvermiş. Hoca acı ve şaşkınlık içinde uyanmış, sağına soluna baktıktan sonra cevizin ağaçtan düştüğünü anlamış. Bunun üzerine şöyle demiş:

— Ya Rabbi! Sen en iyisini bilirsin. Şimdi bu ağaçtan başıma düşen ceviz değil de kabak olsaydı benim halim ne olurdu? (Şahinbaş, 2009a: 12)

3.2.1.2. Kazanımlar:

Evrendeki düzenden hareketle Allah'ın (yaratıcının) varlığını kavrar. (Şahinbaş, 2009b: 34)

3.2.1.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Beşinci sınıf birinci üniteye yer alan “Halim Ne Olurdu” okuma metniyle ulaşılmak istenen kazanım bilişsel alanın kavrama basamağında bir hedef cümlesidir. Allah'ın varlığı konusu öğrenciler tarafından kolay anlaşılabilen bir durum olması yanında yaş düzeylerinin getirdiği bir sonuç olarak Allah'ı bir şekle sokmak ve o şekille algılama, tanımaya çalışma eğilimi görülmektedir. Bu nedenle somut bu tür kavram kazanımlarının verilmesi amacıyla hikâyeye yönteminin ve hikâyeye tarzı okuma metinlerinin işe koşulması oldukça yararlı olmaktadır. Bu yolla soyut kavramlar somutlaştırılmakta, öğrenme gerçekleşmektedir.

Ünite kazanımıyla ilgili konularla bir açıklama yapılmadan önce ayetle dikkat çekilmekte, hemen ardından okuma metni verilerek soyut bir kazanımın verilmesinde somutlaştırma ilkesi kullanılmaktadır. Allah'ın varlığını buldurmaya ilgili kazanım için seçilen okuma metni öğrencilerin ilgilerini çekmiş, okuma isteği ve derse katılım bu ilgi oranında artmıştır. Gülmece unsurundan yararlanılması, olay kahramanının tanıdık olması, anlamayı kolaylaştırmıştır.

Okuma metinlerinin, zemin, şekil ve görsel öğeler itibariyle uyumlu, birbirini tamamlar nitelikte olması önem arz etmektedir. Konuyla ilgili bir resim, görünümü tamamlayıp şekil uyumunu getirirken, konu ve içerikle ilgili olmayan resim veya geri fon, okuma isteğini azaltmakta, bu da anlamayı zorlaştırmaktadır. Seçilen okuma metninde resim ilgi çekicidir. Nasrettin Hoca'nın bilinen, biniş şekli konulmuş, sevimli yüz hatları ilgi çekici bulunmuştur. Ancak resmin içerikle bağlantılı olduğu söylenemez. Her ne kadar resim ilgi çekici de olsa konu bütünlüğü açısından eksiktir. Daha önceki kitaplarda yer aldığı şekliyle konu resminin kullanılması daha yararlı olabilirdi. Eşeğe ters binen bir hoca resmi değil de büyük bir ağaç altında yatan hoca resmi hem aynı ilgi çekicilik düzeyini yakalar hem de konu içeriğiyle bağlantılı olurdu.

Dikkat çekmesi açısından okuma metni bölümünde yer alan eşek motifi, aynı karede ağaç altında yatan hocanın yakınındaki bir ağaca bağlanmış haliyle verilebilirdi. Öğrencilerin kabak ceviz kıyaslaması yapabilmeleri için yerde tarla görünümünün üzerinde kabak resmine yer verilmesi isabetli olurdu.

Sonuç olarak denilebilir ki; okuma metni kazanım açısından faydalı bulunmuş, ancak şekil zemin ve konu ilişkisi kısmında eksikliğini olduğu görülmüştür. Uzunluk kısalık konusunda da kısa oluşu, mesajının açık ve anlaşılır olması ilginin dağılmasını önlediği gibi anlamayı ve kazanıma ulaşmayı kolaylaştırmıştır. Değerlendirme sorularıyla da öğrenciler sürecin içine dâhil edilmiş, beyin fırtınası yapılarak öğrenmenin gerçekleşmesi ve kalıcı olması sağlanmıştır.

3.2.2. İKİNCİ ÜNİTE: İBADET KONUSUNDA BİLGİLENELİM

Bu ünite diğer birçok üniteden farklı olarak, herhangi bir açıklama metni verilmeden doğrudan etkinlik verilmek suretiyle başlamaktadır. Bu durum, öğrencilerin ibadet kavramına uzak olmayıp, günlük hayatta uyguladıklarından, geçmiş öğrenmelerini harekete geçirir niteliktedir.

Ünite boyunca, ibadetin tanımı, niçin yapıldığı, ibadetle ilgili kavramlar, başlıca ibadetler, cami tanıtımı, dua ve önemi, Salih amel ve ibadet ahlak ilişkisinden bahsedilmektedir. Ünite kazanımları için ayet ve hadisler sıklıkla kullanılmıştır. Bunun yanında okuma metinleriyle de belirlenen hedeflere ulaşılması beklenmektedir.

3.2.2.1. Okuma Metni:

İYİLİĞİN BEDELİ

Hz Peygamber anlatıyor:

Bir yolcu, yoluna devam ederken çok susamıştı. Bir kuyuya rastladı. Kuyuya inip su içti. Kuyudan dışarı çıktığında, bir köpeğin susuzluktan dil sarkmış bir vaziyette kıvrandığını ve toprağı yaladığını gördü.

Yolcu:

“Bu köpeğin hali benim biraz önceki halim gibi o da çok susamış bir vaziyette.” diye söylendi. Kuyuya indi ve ayakkabısına su doldurarak köpeğe su verdi. Allahütealâ da bu kişinin bu davranışını katında makbul saydı, günahlarını affetti ve ona mağfiret eyledi.

...

Resulullah bu olayı anlattıktan sonra kendisini dinleyen sahabelerden bazıları sordu. “Ey Allah’ın resulü! Hayvanlara yaptığımız iyilikte de bize bir sevap ve karşılık var mıdır?” Hz Peygamber aleyhisselam şöyle buyurdu:

“Her canlıya ve can taşıyan her hayvana yapılan iyilikte bir sevap, bir karşılık vardır.” (Şahinbaş, 2009a: 56)

3.2.2.2 Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Her güzel iş ve davranışın (Salih amel) dinimizdeki önemini örneklerle açıklar. (Şahinbaş, 2009b: 48)

3.2.2.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Salih amel; her türlü iyi ve güzel davranıştır. Okuma metni Hz Peygamberden bir hadis örneğidir. Önceki bazı okuma parçalarının değerlendirilmesi yapılırken belirtildiği gibi, hadis okuma metinleri hem anlaşılması kolay, hem üslup hem de metin içeriğinin akıcılık ve kısa, mesajların net ve yapıcı bir tarzda oluşu gibi nedenlerle çok faydalı görülmektedir. Hz Peygamberin sözleri öğrencilerin istekle okudukları ve kolay kolay unutmadıkları okuma metinleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir sınıfta geçen okuma metni veya konu içi hadis örnekleri sonraki

derslerde kolayca hatırlanmakta ve derslerde öğrenciler tarafından dile getirilmektedir.

Hadis okuma metinleri sayılan özelliklerinden dolayı öğrenciler tarafından ilgiyle izlenmekte, ölçme durumlarında unutulmadığı ve genellikle tam olarak hatırlandığı görülmektedir. Hatta üst sınıflarda olanlar geçmiş sınıflarda öğrenilen hadis okuma metinleri ve hadisler, sorulara verilen cevaplarda kullanılmaktadır. Örneğin hayvanlara gösterilmesi gereken merhamet konularında bu okuma metni dile getirilmektedir. Ünite kazanımlarından bir kısmını vermek amacıyla seçilen bu okuma metni, uzunluk kısalık, öğrenci seviyesine uygunluk, içeriğinin dikkat çekici olması yönleriyle uygundur.

Bu olumlu yanlarına rağmen, metin için bütünleyici olması gereken zemin fonunun olmaması anlatılan konuyu destekleme noktasında bir eksiklik olarak görünmektedir. Metinle ilgili diğer bir olumsuzluk ve eksiklik denilebilecek nokta ise yapılan bu tür iyiliklerin bütün günahları affettireceği bilincinin oluşmasıdır. Bu durum öğrencilerin; diğer ibadet ve dini emirlerin gereksizliğini düşünmelerine neden olabilmektedir.

Konunun görsel olarak da sunumunu mümkün kılacak, kuyu ve yanında bir adam, bir de susamış görünümü verilmiş köpek resmi bulunması halinde metin, daha ilgi çekici hale getirilebilirdi. Bu sayede bilgisel olarak çekici olan konu, görsel olarak da ilgi çekici hale getirilerek, öğrenci zihninde daha iyi yer etmesi, öğrenilenlerin alıcı hale gelmesi sağlanabilirdi.

3.2.3. ÜÇÜNCÜ ÜNİTE: HZ MUHAMMED VE AİLE HAYATI

Ünite Hz Muhammed'in (s.a.v.) aile hayatını ana hatlarıyla ele almaktadır. Peygamberimizin ahlaki özelliklerinin de işlendiği konuların yanında bu özellikler okuma metni ve etkinliklerle de desteklenmektedir.

3.2.3.1. Okuma Metni:

.....

Peygamberimiz bir bayram günü sokakta çocukların neşe içinde oynadıklarını gördü. Ancak içlerinden biri ağlıyor, üzüntülü bir şekilde kenarda duruyordu. Diğer çocuklar gülüp oynarken onun mutsuz ve hüzünlü bir şekilde oturması Hz

Peygamberin dikkatini çekti. Peygamberimiz çocuğun yanına giderek ona “ Neden sen de diğerleriyle birlikte oynamıyorsun, niçin üzüntülüsün, bir sıkıntın mı var?” dedi. Çocuk şöyle cevap verdi: “ Babam Peygamberle katıldığı bir savaşta şehit oldu. Annem ise başka biriyle evlendi. Yiyecek, içecek bir şeyim ve sığınacak yerim yok. Anneli babalı çocukların böyle yeni elbise giyip oynamalarına imrendiğim için ağlıyorum.” Allah’ın elçisi çocuğun bu sözlerinden çok etkilendi, duygulandı ve ona “ Benim, baban, Ayşe’nin annen, Hasan ve Hüseyin’in de kardeşlerin olmasını ister misin?” dedi. Çocuk sevinerek “ Neden istemeyeyim, tabî ki isterim” cevabını verdi. Peygamberimiz çocuğu alıp evine götürdü, güzelce giydirip karnını doyardı. Çocuk sevinçle arkadaşlarının yanına döndü ve onlarla birlikte oyuna daldı.

Selim GÖNDÜZALP

(Şahinbaş, 2009a: 80)

3.2.3.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Hız Muhammed’in ailesiyle ilgili örnek davranışlar hakkında bilgi sahibi olur.
(Şahinbaş, 2009b: 66)

3.2.3.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Başlığı verilmeyerek öğrencilere uygun bir başlık buldurulması istenen okuma metni, böylece daha başlangıçta ilgi çekici hale getirilerek, öğrencilerin daha dikkatli okumaları amaçlanmıştır. Bunun yanında Peygamber’imizin hayatından alınan örnek olay kendi başına ilgi çekici bulunmuştur. Olayın kahramanının bir çocuk olması, sevinçlerin doyasıya yaşanması gereken bayramlarda bir çocuğun yapayalnız ve üzüntülü olması öğrencilerin dikkatini çekerek duygusal tepki vermelerini ve empati kurmalarını sağlamıştır.

Metinde yer alan çocukla sınıfta yer alan öğrenciler arasında dolaylı da olsa bir bağ kurulmuş, öğrenciler yaşanan bu olayı günümüze taşıyarak bir takım merhamet ifadelerinde bulunmuşlardır. Örneğin bir öğrenci;

(y:11, k) “*Keşke şimdi burada olsaydı da biz de yanımıza alsaydık*” bir diğeri;

(y: 11, k) “*Öğretmenim Peygamberimiz böyle yapmakla kim bilir ne kadar sevap kazanmıştır, değil mi?*” demiş, diğer pek çok kız öğrenci de, metinde geçen

çocuğun cinsiyetinin açıklanmamasına rağmen, çocuğa sahip çıkmış, onun üzüntüsüne ortak olduklarını gösteren ifadeler kullanmışlardır.

Verilen okuma metni konu kazanımlarına ulaştırması açısından değerlendirildiğinde, gerek içeriği, gerek anlatım tarzı ve seviyeye uygunluğu, gerek kısa olup sıkımayışı ve gerekse sevap kazandırması yönleriyle öğrencide ilgi uyandırması yönlerinde olumlu ve yeterli olduğu görülmektedir. Nitekim verilen kazanımla öğrenci tepkileri arasında olumlu ve yoğun bir ilişki olduğu görülmüştür.

Ancak metinde geçen çocuk kahramanın cinsiyetinin belirtilmemiş olması bütün öğrencilerin aynı oranda metne ilgi duymalarını engellemiştir. Genellikle metinde geçen çocuğa kız öğrenciler daha çok sahip çıkıp bu duyguları paylaşma düzeyindeyken, erkek öğrencilerin daha az ilgilendiği, ilgilenenlerin de sahip çıkma ve koruyuculuk yönlerinin ağır bastığı görülmüştür. Nitekim kız öğrencilerin eve götürme, yanlarına alma söylemleri yoğunlukta, erkek öğrencilerden ihtiyaçlarını biz karşılarız, elbiselerini de biz alırsak, söylemleri yoğun olmuştur. Bu anlamda metinde bir bulanıklık olduğu, bu bulanıklığında oyun oynayan çocuklar ve kenarda bekleyen bir erkek veya kız öğrenci resminin yer alması yoluyla giderilebileceği söylenebilir. Bu vesileyle metin şekil-zemin ve konu bütünlüğü noktasında da daha iyi bir seviyeye getirilebilirdi.

Okuma metninin olumsuzluğu olarak söylenebilecek diğer bir husus da Hasan ve Hüseyin isimleriyle ilgilidir. Dördüncü sınıf konularından olan ve ‘Hz Muhammed’in Yakın Çevresini Tanıyalım’ konu içerisinde Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’in peygamberimizin torunları olarak öğrenen öğrencilerin;

“ Benim, babam, Ayşe’nin annem, Hasan ve Hüseyin’in de kardeşlerin olmasını ister misin?” cümlesini pek anlayamadıkları görülmüştür. Bunun sonucunda öğrencilerden pek çoğu;

“Öğretmenim, Hz Hasan ve Hz Hüseyin peygamberimizin torunları değil mi, bu çocukla nasıl kardeş olacaklar ki?” şeklinde sorular sormuşlardır.

3.2.4. DÖRDÜNCÜ ÜNİTE: KUR’AN’DA KISSALAR

Kıssa, Kur’an-ı Kerimin eğitim yollarından biridir. Kıssalar, geçmiş topluluklar hakkında bilgi vermenin yanında ibret alınması amacıyla anlatılan Kur’an hikâyeleridir. Kıssalar öğrenci duygularını eğitime yollarından biridir. (Bayraktar,

1997: 75; Bayraklı, 2002: 210; Yavuz, 1987: 44) İnsanların pek çok konuda dikkatini çeken, ibret almaları istenerek, kıssalarda geçen yanlışlara düşmemelerini tavsiye eden Kur'an kıssalarından biri de Hz Yusuf'un hayatının ve kardeşleriyle olan ilişkilerinin, iffet imtihanının anlatıldığı kıssadır.

3.2.4.1. Okuma Metni:

HZ. YUSUF

Yüce Allah, ergenlik çağına gelince Hz Yusuf'a ilim ve hikmet verdi, rüyaların nasıl yorumlanacağını öğretti ve peygamberlikle görevlendirdi. Yusuf peygamber güzel ahlaklı ve yakışıklı biriydi. Herkesin dikkatini çeker, çevresinde hayranlık uyandırır. Vezirin karısı Züleyha da ona ilgi duymuştu. Züleyha ona karşı olan duygularını anlattı. Yusuf bu duygulara karşılık veremeyeceğini belirterek ondan uzaklaştı. Bu nedenle Züleyha Yusuf'a iftira edip hapse attırdı. Uzun yıllar hapiste kalan Yusuf, orada insanları hakka davet etti. Onların gördükleri rüyaları yorumladı ve bunlar aynen yorumladığı gibi gerçekleşti.

Mısır hükümdarı bir gece rüyasında, yedi zayıf ineğin yedi besili ineği yediğini, ayrıca yedi yeşil başak ile yedi kuru başak görmüştü. Bu rüyanı yorumu hakkında etrafındakilerden bilgi istedi. Bunun üzerine Hz Yusuf'la zindanda beraber kalmış, daha sonra kurtulmuş olan bir adam bu rüyanın yorumunu yapabilecek birini tanıdığını söyledi. Adam zindana giderek rüyayı Hz Yusuf'a anlattı yorumunu yapmasını istedi. Hz Yusuf bu rüyayı yedi yıl bolluk ve bereket, arkasındaki yedi yıl kıtlık olacağı şeklinde yorumladı.

Vezir, Hz Yusuf'u hapisten çıkarıp Mısır'a maliye bakanı yaptı. Hz Yusuf ülke ekonomisini düzene koydu. Bolluk yıllarında tahıllar ve yiyecekler biriktirildi. Kıtlık yılları gelince bu tahıl ve yiyecekler kullanıldı. Mısır halkı Hz Yusuf'un bu uygulamasından oldukça memnundu. Çevre köylerden komşu ülkelerden de yardım istemeye gelenler vardı. Yardım istemek amacıyla bir defasında Hz Yusuf'un kardeşleri de gelmişti. Yusuf onları tanıdı. Fakat Hz Yusuf'un kardeşleri onu tanıyamadı. Hz Yusuf onlara ihtiyaçları kadar tahıl vererek gönderdi. Bir daha geldiklerinde diğer kardeşlerini de beraberinde getirmelerini söyledi. Onlardan herhangi bir ücret de almadı. Bir müddet sonra tahılları biten Hz Yusuf'un kardeşleri yeniden geldiler ve Hz Yusuf'un huzuruna çıktılar. Yusuf kardeşlerinin yüklerini

hazırlayıp göndereceği zaman su kabını kardeşi Bünyamin'in yükünün içine koydurdu. Yapılan arama sonunda kaybolan su kabının Bünyamin'in yükünün içinden çıkmasıyla kardeşlerinin Mısır'da kalmasını sağladı. Yusuf Bünyamin'i yanına çağırarak kendisinin, onun kardeşi olduğunu, üzülmemesini söyledi. Diğer kardeşlerine de Bünyamin'in hırsızlık yapması nedeniyle alıkondüğünü, babalarına iletmelerini söyledi. Yakup, oğullarından Yusuf ve kardeşi Bünyamin'i arayıp bulmalarını istedi. Onlar Yusuf'un yanına erzak için tekrar geldiklerinde; Yusuf kardeşlerine; “ Siz Yusuf ve kardeşine yapılanları biliyor musunuz?” dedi. Kendisinin Yusuf olduğunu söyledi. Kardeşleri Hz Yusuf'a karşı hata yaptıklarını hatırlayarak ondan özür dilediler. Babalarının üzüntüden gözlerinin görmediğini öğrenen Hz Yusuf, üzerindeki gömleği çıkararak babasına gönderdi.

Hz Yusuf bütün aileyi Mısırda toplamak üzere, kardeşlerini babasının da yaşadığı Kenan iline gönderdi. Oğlu Yusuf'un öldü zannıyla üzüntüsünden ve ağlamaktan gözleri kapanan Hz Yakup, gelen haberlere çok sevindi ve oğlunun gömleğini gözlerine sürünce gözleri açılıp sağlığına kavuştu. Daha sonra hep birlikte Mısır'a Hz Yusuf'un yanına geldiler ve mutlu bir şekilde hayatlarına devam ettiler. (Şahinbaş, 2009a: 91)

3.2.4.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Hz Yusuf'un yaşadığı zorluklara rağmen ahlaklı davranmayı seçmesinin nedenlerini araştırır. (Şahinbaş, 2009b: 74)

3.2.4.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Kıssa ve hikâyeler öğrenciler tarafından çok sevilen, usulüne uygun anlatıldığında ilgiyle dinlenen, derslerin verimli ve katılımın yüksek olmasını sağlayan araçlardır. Diğer pek çok kıssada olduğu gibi Hz Yusuf'un kıssası da öğrencilerin dikkatini fazlasıyla çekmiş, derse olan ilgi ve katılımı artırmıştır.

Yusuf suresinde anlatılan kıssa, özetlenerek dördüncü ünitenin okuma metinlerinden biri olarak seçilmiştir. “Sevgi ve Merhamet Örneği; Hz Yusuf” konusunun pekiştirilmesi için verilmiştir. Bu yönüyle kıssa, hem konuyu bütünler nitelikte oluşu hem konusunun ve olayın dikkat çekici ve sürükleyici olması, heyecan duygusuna yer vermesi ve hem de kıssa kahramanının ilgi çekici olup, medyadan bir

takım filmler yoluyla kahraman hakkında bir ön bilginin olması gibi etkenlerle, kazanım açısından doğru bir seçim olduğu görülmektedir.

Her durumda dürüst davranılması gerektiği, dürüst ve ahlaki davranışların bir gün mutlaka bir karşılığının olduğunun anlaşılması, zor durumlarda dahi doğruluktan ayrılmayıp iffetli davranılması gerektiği mesajı bakımından da bu kıssa oldukça yararlı görülmektedir. Okuma metni sonunda verilen değerlendirme sorularıyla konu pekiştirilmekte, öğrencilerin pek çoğu kazanıma uygun ve kazanımın gerçekleştirildiği intibainın alınacağı cevaplar vermektedir. Bu da metnin kazanım açısından yeterliliğine bir işarettir.

Kıssaların genel manada derse ve kazanıma ulaştırmaya olan katkıları bir gerçektir. Hz Yusuf kıssası da diğer kıssalarda olduğu gibi kazanımın gerçekleştirilmesi açısından çok faydalı bulunmuştur. Ancak kıssanın bütün avantajlarına rağmen uzunluk kısalık özelliğinin ayarlanamaması, kritik noktalarında gerekli ilavelerin yapılmaması ve öğrenci gelişim düzey özelliklerinin dikkate alınmaması gibi nedenler kıssanın bir takım dezavantajlarının olmasına neden olmuştur. Kıssa özetlenmesi nedeniyle bir bütün olarak konuyu ifade edememektedir. Bu eksiklikler öğrenciler tarafından da fark edilmiş ve dile getirilmiştir. Örneğin; üçüncü paragrafın son cümlesinde, kardeşlerinin Yusuf'a yaptıkları hatalardan bahsedilmekte, ama bu hatanın ne olduğu kıssanın hiçbir yerinde verilmemektedir. İkinci paragraf ve üçüncü paragraf arasında anlam bütünlüğü bulunmayıp paragraflar arasında bir bulanıklık ve kopukluk vardır. Hz Yusuf'un zindandayken kralın rüyasını yorumladıktan sonra bu yorumun nasıl sonuçlandığı hakkında bilgi verilmeden hemen Hz Yusuf'un zindandan çıkarıldığı anlatılmıştır. Hâlbuki Yusuf (as)'un yaptığı yorumdaki ilk yedi yıllık kısım yorumunun gerçekleşmeye başlaması üzerine zindandan çıkarıldığına söylenmesi aradaki bağlantının kurulması ve kopukluğun önüne geçilmesi açısından uygun olabilirdi. Ayrıca Hz Yusuf'un zindandan çıkmadan önce kraldan kendisini temize çıkararak üzerindeki iftira kirinden arınmak için ileri sürdüğü şarta yer verilmesi daha yararlı olurdu. Bu sayede hem Yusuf'un aslında iftiraya uğradığı hem de iftiradan kurtulmak için hangi yolu kullandığı bilincinin oluşması açısından isabetli bir açıklama olurdu. Çünkü metnin bu halinde Hz Yusuf, temize çıkarılmamakta üzerindeki iftira lekesiyle bırakılmaktadır.

Öğrencilerin de dikkatini çeken bir diğer önemli nokta da birinci paragrafta geçen ve henüz ergenlik döneminde olduğu belirtilen Hz Yusuf'a Züleyha'nın ilgi duyması ve Yusuf'tan karşılık beklemesi ve bu karşılığın ne olduğu tam anlaşılammıştır. Bu isteğin ne olduğunu kısmen anlayan öğrenciler de küçük bir çocuk olarak algıladıkları Yusuf'tan beklenen ilgi nedeniyle ve iftira olayı nedeniyle Züleyha'ya karşı bir antipati oluşmuştur.

Bunun yerine birinci paragraftaki ergenlik dönemindeyken rüyaların yorumunun öğretilmesi bilgisinin verilmesinden sonra, aradan biraz zaman geçtiği ve Yusuf'un artık bir genç olduğu bilgisinin verilmesi yerinde olurdu. Bu sayede Züleyha'ya duyulan antipati sadece iftira olayıyla sınırlı kalabilirdi. Kıssa sonunda erkek öğrencilerin kendilerini Yusuf (as)'la özdeşleştirirken Züleyha'ya karşı herhangi bir ilgi ve destek çıkılmadığı görülmüştür.

Netice itibariyle bir takım eksiklikleri olsa da okuma metni olarak seçilen kıssa doğru bir tercih olup, kazanım açısından faydalı olduğu, dersin etkin bir şekilde tamamlanmasına katkıda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

3.2.5. BEŞİNCİ ÜNİTE: SEVİNÇ VE ÜZÜNTÜLERİMİZİ PAYLAŞALIM

Bu ünite, paylaşmanın öneminden, bayramların sevinçli günler olduğundan, ulusal ve dini bayramlardan, üzüntülerin de paylaşılması gereğinden ve Tahiyat duasından bahsedilmektedir. “Paylaşmak Niçin Önemlidir?” konu başlığı altında, paylaşmanın öneminden, paylaşmanın bir erdem olduğundan bahsedilmekte, konuyu pekiştirmek ve belirtilen kazanımın gerçekleştirilmesi amacıyla da başlıksız bir okuma metnine yer verilmektedir. Paylaşmanın önemiyle ilgili verilen metin, ünitenin hemen başında birinci konunun başlığından sonra gelmektedir.

3.2.5.1. Okuma Metni:

.....

Okulun duvarlarında ve panolarında boş yer kalmamıştı. Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma kolu geçen hafta komşu şehirde yaşanan deprem felaketinde duyarlılığı artırmak için bütün okulu afişlerle donatmıştı. Öğrenciler bu afette evleri yıkılan, yakınlarını kaybeden, yaralanan, aç ve susuz kalan insanlara yardım etmek

için çalışıyorlardı. Sık sık ‘‘Herkes yardım edecek güçtedir’’ sloganı duyuluyordu. Hüseyin bu sözün doğru olmadığını düşünüyordu. Ona göre ihtiyacı olanlara yardım edebilmek için zengin olmak gerekirdi. Babası öldükten sonra ailesinin maddi durumu bozulan Hüseyin’in yardım kampanyasına verecek parası yoktu.

Kampanya üç gün sürmüştü. Sonunda toplanan eşyalar kamyonlara taşınmak üzere hazırlanıyordu. Hüseyin çekinerek elindeki paketle kamyonun yanına yaklaştı. Okul kapısında Osman’la karşılaştı. Osman Hüseyin’in sınıf arkadaşıydı. Onun da maddi durumu iyi değildi. Günlük temizliğe giden annesiyle birlikte yaşıyordu. Kamyona eşyaları taşıırken hayli yorulmuştu. Osman, Hüseyin’i görünce elindeki paketi sordu: ‘‘ Ne gönderiyorsun deprem bölgesine?’’ Hüseyin cevap verdi: ‘‘ Bu benim çocukluk yorganım. Annem ben doğunca diktirmiş. Kullanmak hiç nasip olmamış. Onun hatırası diye saklıyordum. Deprem bölgesinde çadırlarda kalan çocuklar kim bilir ne kadar üşüyorlardır, değil mi Osman? Artık bu yorgan ihtiyacı olan birisini ısıtacak. Aslında oraya büyük yardımlar gitmeli. Böyle benim ki gibi önemsiz şeyler değil.’’

Osman arkadaşına şöyle karşılık verdi: ‘‘Hiç de önemsiz olduğunu düşünmüyorum. Yardımın büyüğü küçüğü yoktur. Yapılan her şey yerini ve karşılığını bulur. Benim verecek bir yorganım bile yok ama yardım edemeyeceğimi düşünmedim. Öyle düşünseydim eşyaları paketleyen, kamyona taşıyan bir kişi eksik olacak; bu yüzden kamyon belki de yola daha geç çıkacaktı. Ben, deprem bölgesine emeğim ve dualarımla yardım ediyorum.’’ (Şahinbaş, 2009a: 100)

3.2.5.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Paylaşmanın insan için bir ihtiyaç ve erdem olduğunun farkında olur. (Şahinbaş, 2009b: 79)

3.2.5.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Toplumsal bir ihtiyaç ve erdem olan sevgi, paylaşmak, sevinç, hüznün ve doğal bir olay olan deprem kavramının dramatik bir şekilde ele alınması, olayın kahramanlarının öğrenciler olması, metinde anlatılan olaya duyarlılığı artırmış, öğrencileri, verilen mesajlara daha açık hale getirerek kendilerini olay kahramanı öğrencilerin yerine koymalarını sağlamıştır. Örneğin; deprem bölgesine yorganını

gönderen öğrencinin bu davranışı sınıftaki öğrencileri olumlu etkilemiş ve aynı durumda olsalar kendilerinin de aynı davranışı sergileyeceklerini belirtmişlerdir.

Dersin işlendiği öğrencilerin yaşadığı bölge, bir deprem bölgesidir. Afyonkarahisar, Dinar, Başmakçı çevresinde, yakın geçmişte büyük bir deprem yaşanmış olması, Dinar ilçesinde –Başmakçı ilçesine 22 km uzaklıkta- yaşanan depremde Başmakçı ilçesine gidenlerin olması ve kendi ilçelerine gelen yardıma ihtiyacı olan depremedelere yardım edildiğini büyüklerinden öğrenen öğrencilerin konuya daha hassas yaklaştıkları görülmüştür. Bununla birlikte yardım edebilecek eşyası olmayanların da başka şekillerde yardım edebilecekleri bilincinin oluşması ve nihayetinde zorluklar karşısında herkesin yapabileceği bir şeylerin olduğu mesajının verilmesi, okuma metnini kazanıma ulaştırma noktasında faydalı kılmaktadır.

Metnin başlığının verilmemesi öğrencilerin metne olan ilgisini artırmış, okuma sırasında daha dikkatli olmalarını sağlamıştır. Öğrencilerin bulunduğu başlıklar da kendi duygu, beklenti ve geçmiş yaşantılarının etkisiyle çeşitli olmuştur. Bu başlıklardan bazıları şunlardır: “*Deprem ve İnsan*”, “*Yardımseverlik*”, “*Küçük Şeyler*”, “*Ben de Varım*”, “*Yardımın Önemi*”, “*İyiliğin Karşılığı*” vb dir. Öğrenciler tarafından bulunan başlıklar kazanımın metin sayesinde gerçekleştirilebilir olduğu ve metnin bu anlamda yeterli olduğu sonucunu doğurmuştur. Metin sonunda verilen sorular da metnin daha iyi irdelenip değerlendirilmesine fırsat verir niteliktedir.

3.2.6. ALTINCI ÜNİTE: VATANIMIZ VE MİLLETİMİZİ SEVİYORUZ

Bu ünite de konular işlenirken, millet olma, birlik ve beraberlik, vatanın bütünlüğü, vatan ve millet için çalışmanın önemi vurgulanarak; milli birlik ve beraberliğimizi güçlendirici, sevgi, saygı, dostluk bağlarını pekiştirici, vatan, millet, bayrak, şehitlik, gazilik gibi milli değerlerin öğrenciler tarafından benimsemeleri beklenmektedir. Bu amaçla, çeşitli etkinlik ve okuma metinleriyle ünite zenginleştirilmektedir.

3.2.6.1. Okuma Metni:

BAYRAK

Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü...

Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü,
Işık ışık, dalga dalga bayrağım,
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım

Sana benim gözümle bakmayanın,
Mezarını kazacağım,
Seni selamlamadan uçan kuşun,
Yuvasını bozacağım.

Dalgalandığın yerde ne korku ne keder,
Gölgende bana da bana da yer ver.
Sabah olmasın, günler doğmasın ne çıkar:
Yurda ay yıldızının ışığı yeter.

Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün,
Kızılığında ısındık.
Dağlardan çöllere düşürdüğü gün,
Gölgene sığındık.

Ey şimdi süzgün rüzgarla dalgalı;
Barışın güvercini, savaşın kartalı...
Yüksek yerlerde açan çiçeğim;
Senin altında doğdum,
Senin altında öleceğim.

Tarihim, şerefim, şiiim, her şeyim,
Yeryüzünde yer beğen...
Nereye dikilme istersen,
Söyle seni oraya dikeyim.

Arif Nihat ASYA

(Şahinbaş, 2009a: 132)

3.2.6.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Bayrağa ve ulusal marşa saygı göstermenin nedenlerini açıklayarak bayrağımıza ve İstiklal Marş'ımıza saygı gösterir. (Şahinbaş, 2009b: 95)

3.2.6.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Bayrak şiiri, pek çok kutlama ve programda okunan duygu ve coşku oluşturan bir şiirdir. Bayrak sevgisi kazanımının gerçekleştirilmesi konusunda, şiirin öğrenciler üzerinde bıraktığı duygulardan yola çıkarak isabetli olduğunu söylemek mümkündür.

Okuma metni olarak seçilen şiir, anlamsal bütünlüğü, işlediği konu (içerik), kelime seçimi ve üslup yönüyle son derece beğenilen, aynı zamanda öğrencilerden pek çoğu tarafından da ezberlenmiş olan ve okunma isteği fazlaca olan bir şiirdir. Şiir her mısrasında ayrı bir duygunun anlatılması ve içinde barındırdığı coşkunluk gibi özellikleriyle de kazanıma ulaştırabilirlik açısından olumludur.

Görsel öğelerle süslenmiş olması, bayrak temasının işlendiği metne, mavi gök ve ay yıldızlı bayrak resminin eklenmesi metni tamamlarken, görsel olarak da bir ahenk oluşturmakta, bu da verilmek istenen mesajın alıcıya ulaşmasını kolaylaştırmaktadır. Şiir içindeki bazı unsurlar kız ve erkek öğrencilerin ayrı ayrı dikkatini çekmiştir. Örneğin metin içinde yer alan kuş, kartal gibi kelimeler erkek öğrencilerin dikkatini çekerken, gelinlik motifinin yer alması kız öğrencilerin dikkatini çekmiş, şiiri daha etkileyici, öğrencileri de okumaya daha hevesli hale getirmiştir. Bu da dersin atmosferini olumlu manada etkilemiştir.

Okuma metni olarak verilen bayrak şiirinin kazanımlar açısından pek çok olumlu yanının bulunması yanında ikinci kıtada yer alan ifadeler olumsuz duyguların ve saldırganlığın oluşmasına neden olabilecek niteliktedir. Kişisel özgürlükler ve demokrasi bilincinin yerleşmesi hususlarında da bir eksiklik olarak söylenebilir. Netice itibarıyla metin kazanıma ulaştırma bakımından faydalı ve amaca ulaştırır niteliktedir.

3.3. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ALTINCI SINIF MÜFREDATI

Çalışmanın bu kısmında altıncı sınıf okuma metinleri, öğrenci görüşleri de dikkate alınmak suretiyle değerlendirilmesi yapılmaktadır.

3.3.1. BİRİNCİ ÜNİTE: PEYGAMBERLERE VE İLAHİ KİTAPLARA İNANÇ

Bu ünite, peygamberlere iman, peygamberlerin neden insanlardan seçildiği, peygamberlerin nitelikleri, peygamberlere gelen mesajların ortak özellikleri, ilahi kitaplar ve ilahi itapların hangi peygamberlere indiği, konuları yer almaktadır. Ayetlerin sıklıkla etkinlikler şeklinde verildiği ünite, okuma parçaları olarak da şiirler verilmiştir.

Peygamberlere ve İlahi Kitaplara inanç ünitesinin konularında kutsal kitaplardan, hangi peygamberlere geldiğinden bahsedilmekte, suhurlarla ve peygamberlerle ilgili bilgiler verilmektedir. Her konu altında bir bölüm olarak etkinliklere yer verilerek, konu kazanımlarının gerçekleştirilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

Kutsal kitaplarla ilgili ayrı ayrı bölümler halinde, her kutsal kitaptan örnek açıklamalara yer verilmiştir. Bu etkinlikler kullanılan resim ve seçilen renk çeşitliliği gibi özellikleriyle öğrencilerde bir okuma isteği uyandırmaktadır.

3.3.1.1. Okuma Metni:

ÇAĞIRAYIM MEVLAM SENİ

Dağlar ile taşlar ile
 Çağırayım Mevla'm seni
 Seherlerde kuşlar ile
 Çağırayım Mevla'm seni

Gökyüzünde İsa ile
 Tur dağında Musa ile
 Elindeki asa ile
 Çağırayım Mevla'm seni

Derdi büyük Eyüp ile
 Gözü yaşlı Yakup ile
 Ol Muhammed mahbub ile
 Çağırayım Mevla'm seni

Yunus EMRE

(Şahinbaş, 2009a: 18)

3.3.1.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Kur'an da adı geçen peygamberleri bilir. (Şahinbaş, 2009b: 35)

3.3.1.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Kuran'da adı geçen peygamberlerle ilgili olarak da "Kur'anda Adı Geçen Peygamberler" başlıklı konu ve etkinlik örneği olarak Yunus Emre'den "Çağırayım Mevla'm Seni" şiiri yer almaktadır. Okuma metninden önce verilen konu içerisinde, Kur'an'da adı geçen peygamberlerin kim olduğundan, bazı toplumlara gönderilen peygamberlerin hayat hikâyelerinin anlatıldığından, Allah'ın niçin peygamber gönderdiğinden bahsedilmektedir. Allah'ın her topluma bir peygamber gönderdiği, bunlardan bazılarının Kur'an'da adının geçip bazılarının geçmediğinden ve bunlardan sadece Kur'an'da adı geçenlerin bilinebileceğinden bahsedilmektedir. Bu durum ayetle şu şekilde ifade edilmektedir:

"Ant olsun senden önce de peygamberler gönderdik. Onlardan sana kıssalarını anlattığımız kimseler de var, durumlarını sana bildirmedığımız kimseler de... (mü'min, 78) Konunun son paragrafında da peygamber isimleri yer almaktadır.

Ünite kazanımlarından biri olan ve okuma metniyle de verilmek istenen "Kur'an da adı geçen peygamberleri bilir" kazanımının gerçekleştirilebilmesi ve kalıcılığının sağlanması amacıyla "Çağırayım Mevla'm Seni" şiiri seçilmiştir. Metnin Yunus Emre'nin bir şiiri olması ve bu durumun öğrencileri tarafından bilinmesinin bir takım avantajları bulunmaktadır. Bunlar şiirin öğrencilere kattıkları ve şiirin kazanım açısından avantajları olmak üzere iki kısımdır. Öğrenciler bu şiirle kendi kültür ve edebiyatlarından, Türkçenin asırlar önceki kullanımındaki sadelikten

ve Yunus Emre şiirleri vasıtasıyla “ilahi” kavramının öğrenilmesinde de katkıları bulunmaktadır.

Şiir dilinin sade ve anlaşılır olması, öğrencilerin seviyesine uygun oluşu ve şiirde geçen kelimelerin genellikle öğrencilerin günlük hayatlarında bir karşılığının olması gibi etkenler şiiri kazanım açısından faydalı kılmaktadır. Çünkü şiirde geçen kelimelerin, doğayı ve doğal anlatması hem öğrenciler için bir teneffüs hem de tabii duygularının okşanması ve fitratın harekete geçirilmesi bakımından olumlu bulunmuştur.

Okuma metninde adı geçen ve kısmen işlenen peygamberler, sadece isim olarak ele alınmayıp çeşitli ve kendilerine has özellikleriyle ele alınmaları, öğrenmeyi kolaylaştırdığı gibi dersin ilerleyen bölümlerinde sorulan sorulara kazanımlara uygun cevaplar verilmesine olanak tanımaktadır. Şiirin kısa oluşu ve ilahi olarak söylenişini öğrencilerin bilmesi veya dinlemiş olması, şiirde geçen peygamberlerin kolaylıkla öğrenilmesine, öğrenilenlerin kalıcı olmasına vesile olmuştur.

Sayılan bütün bu olumlu yanlarına rağmen, okuma metninin bir takım olumsuzlukları da vardır. Şiirde belirli bazı peygamberlerden bahsedilmekte bahsi geçen peygamberler ön plana çıkmaktadır. Bu durum öğrencilerde, şiirde adı geçen peygamberlerin daha özel, diğerlerinin daha sıradan olduğu gibi bir olumsuz kanaatinin oluşmasına neden olmaktadır.

Netice olarak, okuma metni olarak seçilen şiirin kazanım açısından olumlu ve yeterli olduğu kanaatine varılmış, bütün peygamberlerin özel ve önemli olduğu bilgisinin de ilave edilmesiyle, metnin yeterli olacağı sonucuna varılmıştır.

3.3.2. İKİNCİ ÜNİTE: NAMAZ İBADETİ

Namaz ibadetinin etraflıca ele alındığı bu ünite, namaz nedir ve niçin kılınır, namazın şartları, namaz çeşitleri ve namazı bozan durumlarla ilgili konular yer almaktadır. Günlük namazlar, teravih namazı, Cuma ve bayram namazlarının da anlatıldığı ünite, önce konular verilmekte, ardından konu kazanımları etkinlik veya okuma metinleriyle pekiştirilme yoluna gidilmektedir.

3.3.2.1. Okuma Metni:

NAMAZ

Ben de namaz kılmayı,
Özlemekteyim bazen.
Teravihe gideriz,
Yaklaşıyor ramazan.

Namaz kılmak ne güzel,
O büyük toplulukla.
Bir arkadaş oluruz,
Huzurla, mutlulukla.

Ahmet mahir PEKŞEN

(Şahinbaş, 2009a: 56)

3.3.2.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Teravîh namazının ne zaman ve nasıl kılındığını bilir. (Şahinbaş, 2009b: 55)

3.3.2.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Ramazan ve oruç konusu öğrencilerin dikkatlerini çeken konular olup, bu dersler katılımın yüksek olduğu derslerdir. Öğrencilerin hemen hepsinin Ramazan ve oruçla ilgili bir hatırası, yaşadığı ilginç bir olay bulunmakta, öğrencilerin yaşadıkları bu olayları anlatma konusunda oldukça istekli oldukları görülmektedir. En azından bir teravîh deneyimi, bir sahur sofrası akıllarında yer almaktadır.

Ramazan ayı ünitesinin konularından biri de teravîh ve bayram namazlarıdır. Teravîh namazının ne zaman ve nasıl kılınacağına dair verilen konuda, önce teravîh ve ramazanla ilgili bilgi verilmiş, ardından kazanımlar için “Namaz” başlıklı okuma metni yer almıştır. Konu anlatılırken, ilmihal bilgisi şeklinde anlatılmış, öğrencilerin geçmiş öğrenmeleri de harekete geçirilecek nitelikte bir yol izlenmiştir. Bu haliyle konu kavramsal çerçeve açısından yeterli görülmekte, ancak bir takım eksiklikleri bulunmaktadır. Teravîh namazının nasıl kılınacağına dair yapılan açıklamada ikinci namazına benzerliğinden söz edilmektedir. Ancak önceki yıllarda ikinci namazının nasıl kılınacağını öğrenmeyen veya öğrendiği halde unutan öğrenciler için bu bilgi

yeterli olmamaktadır. Okuma metni de içerik itibariyle namazın nasıl kılınacağıyla ilgili olmayıp, namaz ve teravih namazına dair duygusal bir yansıtma niteliği taşımaktadır. Bu yönüyle teravih namazının nasıl ve ne zaman kılınacağına dair seçilen okuma metni namazın ne zaman kılınacağına dair ipucu verirken nasıl kılınacağı kazanımına yönelik yeterli görülmemektedir.

Okuma metni olarak seçilen şiirin birinci dördlüğünün ilk iki mısrası, öğrencilerin dikkatini çekerek itiraz da etmelerine sebep olacak niteliktedir. Örneğin bir öğrenci (y: 13, 6. sınıf):

“Hocam namaz kılmayı özlemeyiz, zaten sürekli kılmamız gerekiyor, hem özlemişse Ramazan ayını beklemesi gerekmiyor, eve varınca kılıverir.” Bir diğeri:

(y: 13, E):*“namaz kılmak için teravih ya da Ramazan ayını beklemek gerekmiyor.”* diyerek fikirlerini beyan etmişlerdir.

Birinci kıtanın son iki mısrası da konunun işlenmesi açısından uygun değildir. Öğrencilerin yine bu bölüme Ramazan geçeli ne kadar oldu, “yaklaşıyor Ramazan” demişler diyerek bu cümleyi yadırgamışlardır. Verilen şiirin ilk dördlüğü hem konu bütünlüğü hem kazanıma ulaştırabilirlik açısından hem de şiirde kullanılan zamanla dersin işleniş zamanı kıyaslandığında, zaman açısından uygun değildir. Bunun yerine okulun açılma ve Ramazan ayının öne gelmesi dikkate alınarak Ramazan ayının uğurlanmasıyla ilgili bir şiir veya bir öğrencinin ağzından Ramazan ayının nasıl daha verimli değerlendirildiği ve Ramazan ayından neler hissettiği duygularının işlendiği bir okuma metninin seçilmesi daha yararlı olabilirdi. Bu sayede sınıftaki öğrencilere da bir çıkış kaynağı ve bir fikir verilerek onların da hatıralarından daha etkin yararlanma yoluna gidilebilirdi. Şiirin ikinci kıtasında ise Ramazan ve teravih konuları işlenmeyip, namazın güzelliğine vurgu yapılmıştır. Dolayısıyla metin kazanımla çok ilgili değildir. Netice itibariyle seçilen okuma metni kazanım açısından uygun bulunmamıştır.

3.3. 3. ÜÇÜNCÜ ÜNİTE: SON PEYGAMBER HZ MUHAMMED

Hz Peygamberin hayatının peygamberlikten başlanmak suretiyle ele alındığı ünite, Hz Muhammed’in (s.a.v.) çağrısı, ilk vahiy, yakın çevreye çağrı, çağrının yaygınlaşması, hicret olayı, Medine dönemi, eğitim ve öğretim etkinlikleri, toplumsal barışın sağlanması, veda hutbesi, Hz peygamberin vefatı ve konularından

oluşmaktadır. Okuma metni olarak da “Hicret” konusuyla ilgili bir metin verilmektedir.

3.3.3.1. Okuma Metni:

AY DOĞDU ÜZERİMİZE

Ay doğdu üzerimize,
Veda Tepesi’nden.
Şükür gerekti bizlere,
Allah’a davetinden.

Sen güneşsin, sen aysın,
Sen nur üstüne nursun,
Sen Süreyya yıldızısın,
Ey Sevgili ey Resul

Ey bize gönderilen elçi,
Yüce bir davetle geldin.
Sen bu şehre şeref verdin,
Ey sevgili, ey Resul.

(Şahinbaş, 2009a: 72)

3.3.3.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Medine’ye hicretin sebep ve sonuçlarını irdeler. (Şahinbaş, 2009b: 62)

3.3.3.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Hicret; Hz Peygamber (sav) ve Müslümanların, Mekke’den Medine’ye yaptıkları göçtür. “Hicret Olayı” konu başlığıyla ele alınan konu içerisinde hicretin nedenleri ve hicret için yapılan hazırlıklar, çevreye yapılan tebliğ faaliyetleri ve bu faaliyetleri sırasında Medine’den gelen bir grubun Müslüman olmasıyla hicretin Medine’ye yapılabileceği, Medinelilerin de peygamberimiz ve arkadaşlarını davetleri anlatılmaktadır.

Konuyla ulaşılmak istenen kazanım için verilen konu ve anlatım şekli kazanım için yeterli olmaktadır. Çünkü konu bu haliyle herhangi bir etkinlik veya okuma metnine ihtiyaç bırakmayacak nitelikte ve kapsamdadır. Ancak, öğrenci gelişim seviyesi, dersin monoton ve sadece anlatım yoluyla sunulmaması gereği, kalıcılık ve dikkat çekme açılarından bir okuma metnine yer verilmiş olması isabetlidir.

Okuma metni olarak seçilen şiir, heyecan unsurlarını barındırarak, dikkat çekici bulunmuştur. Şiiri, hicretin Medine’de sonlanmasıyla birlikte Hz peygamberi bekleyen kalabalık arasında çocukların okuyor olması şiirin tek ve koro halinde okunması hevesini kamçulamıştır. Ayrıca öğrenciler şiirin hem Arapça halini hem de Türkçe halini ilahi formatında defalarca dinlemiş, kimisi de ezberleyerek sınıfta söylemiştir. Bu sayede derse katılım da aynı oranda artmıştır. Bunların haricinde sayılabilecek pek çok olumlu yönü bulunan okuma metni şiir, verilen kazanım noktasında yeterli olmayıp, kazanımı gerçekleştirebilir olmaktan uzaktır. Çünkü kazanım hicretin sebep ve sonuçlarının irdelenmesi iken, verilen şiirde sadece ilk mısrasında ve üçüncü kıtada Hz peygamberin Medine’ye girişine değinmektedir. Şiirin diğer kısım ve kıtalarında da daha çok peygamberimizin daveti ve kişisel özelliklerine değinilmektedir. Şiir bu özellikleriyle kazanıma ulaştırması bakımından yeterli değildir.

Ayrıca şiir, yukarıda sayılan özelliklerine ilave olarak, hicret olayını detaylı anlatmamasının yanında, öğrenciler tarafından çokça bilinmesi, ilahi formatında duyma, dinleme ve söyleme imkânlarının olması yönleriyle dikkat çekici bulunmuştur. Öğrencilerin, metin olarak verilen şiiri koro halinde veya tek başlarına söylemeye olan isteklilikleri, bir noktadan itibaren zararlı olmaya başlamış, dersin düzeninin bozulmasına neden olmuştur. Öğrencilerin konunun özünden uzaklaşarak, bu ilahinin ardından başka ezgi ve ilahileri söyleme yoluna gitmişler, bu durum da dersin kazanımlarının gerçekleştirilmesi hedefinden sapmaya neden olmuştur.

Konu kazanımlarını gerçekleştirmek için verilen bu şiir tek olarak değil de “Hicret Olayı” adlı okuma metniyle verilmiş olsaydı, hem kazanımın gerçekleştirilmesi bakımından hem de dikkatlerin dağılmasının önlenerek öğrenilenlerin kalıcı olması bakımından daha faydalı olabilirdi. Çünkü bahsedilen metinde olay daha ayrıntılı ve dikkat çekici bir şekilde anlatılmaktadır. Metinden

sonra ikinci okuma metni olarak bu şiir verilse konu bütünlüğü de sağlanmış olurdu. Okuma metni sadece şiir olarak değil de aşağıdaki şekilde verilse daha faydalı olabilirdi

HİCRET

Beklenen an geldi. Büyük insan birazdan ufuktan görünecek. Herkes sabırsızlıkla bekliyor. Coşkulu bir kalabalık toplanmış, kimi şiirler okuyor kimi oyunlar oynuyor, bazı çocuklar ağaçlara tırmanmış onu ilk gören ve bekleyenlere ilk müjdeleyen olmak istiyor.

Sen de bekleyenlerdensin. İçinde büyük bir sevinç duyuyorsun. Acaba diyorsun nasıl biri? Merhameti, şefkati, güler yüzü, onu çok merak ediyorsun. Ve kendi kendine, acaba gelince benim saçımı da okşar mı, kim bilir belki bizim evde kalır. Hemen geri dönecek mi acaba? Bu düşünceler içindeyken sen, zamanın nasıl geçtiğini anlayamamışsın ve etrafında büyükler arasında bir telaş başlamış.

— Yoksa gelmeyecek mi ya da Mekkeliler yakaladı ve bir zarar mı verdi, etrafındaki bazı büyüklerin,

— Eğer Mekkeliler O'na bir zarar vermişse bizde artık durmaz onlara zarar veririz dediğini duyuyorsun.

Bu karmaşık ve üzücü konuşmalar arasında birden ortalığı sarsan, havayı yırtan, az önceki sessizliği bozan ve üzüntüyü neşeye çeviren bir ses duyuyorsun:

— Geliyorlar! Geliyorlar! (Güler, 2007: 126)

Bu, ağaçlara tırmanmış arkadaşlarının sesi. Arkadaşların senin yanına geliyor ve hep bir ağızdan:

AY DOĞDU ÜZERİMİZE

Ay doğdu üzerimize	Sen güneşsin sen aysın	Ey bizden seçilen elçi
Veda tepelerinden	Sen nur üstüne nursun	Yüce bir davetle geldin
Şükür gerekti bizlere	Sen Süreyya yıldızısın	Sen bu şehre şeref verdin
Allah'a davetinden	Ey sevgili ey Resul	Ey Sevgili hoş geldin

İlahisini söylüyorsunuz. İşte peygamberimiz bütün güzelliğiyle, güler yüzüyle yanına geliyor ve önce senin saçlarını okşuyor. Sen de O'na bakıp, Hoş geldin, ya

Resulullah, diyorsun ve birbirinize gülümsüyorsunuz. Ardından aşağıdaki sorulara yer verilerek konunun pekiştirilmesi sağlanabilirdi.

- Müslümanlar neden hicret etmiştir?
- Peygamberimizin hicreti sırasında Medine halkı neler yapmıştır?
- Medine halkını endişelendiren olay nedir?
- Peygamberimiz kimin evine misafir olmuş, bu seçimi nasıl yapmıştır?
- Hicretten sonra Peygamber'imizin ilk uygulaması ne olmuştur?
- Ensar ve Muhacir kimdir, açıklayınız.
- Eyüp El-Ensari kimdir, şimdi nerededir?
- Kardeşlik anlaşması neden yapılmıştır?
- Hicretin İslam açısından önemi nedir?
- Peygamberimize hicret esnasında kim eşlik etmiştir?
- Peygamberimiz, müşriklerin, kendisine bıraktığı emanetlerle ilgili ne yapmıştır?
- Peygamberimizi öldürme amacına ulaşamayan Mekkeli müşriklerin tepkisi ne olmuştur?

3.3.4. DÖRDÜNCÜ ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM'İN TEMEL EĞİTİCİ NİTELİKLERİ

Ünite konularının işlenmesi süresince, Kur'an'ın İslam dininin temel kaynağı oluşu, bu özelliğin ayetlerden yararlanılarak verilmesi gereği üzerinde durulmaktadır. Ünite kazanımları için de İslam dininin temel kaynağı: Kur'an, Kur'an'ın açıklayıcı ve yol göstericiliği ve Kur'an'ın iyiliğe yönlendirerek kötülüklerden alıkoyduğu konuları yer almaktadır. Ayrıca okuma metni olarak verilen bir şiirin yanında ayet etkinlikleriyle de kazanımın verilmesi yoluna gidilmektedir.

3.3.4.1. Okuma Metni:

.....

Elimde Kur'an,
Dilimde Kur'an,
Benimle her an,
Yüce kitabım.

Rabbim'in sözü,
Her şeyin özü,
Uyarır bizi,
Yüce kitabım.

Der ki Hakk'a tap,
Görevini yap,
İlahi hitap,
Yüce kitabım.

Müjdeler verir,
Çok sevindirir,
Hakkı gösterir,
Yüce kitabım.

Seni okuyan,
Sesini duyan,
Mutlu her zaman,
Yüce kitabım.

Sendedir hayat,
Ruhumu parlat,
Beni aydınlat,
Yüce kitabım.

Sen başlara taç,
Ruhlara ilaç,
Biz sana muhtaç,
Yüce kitabım.

M. Yaşar KANDEMİR

(Şahinbaş, 2009a: 86)

3.3.4.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Kur'an-ın İslam dinindeki önemini kavrar. (Şahinbaş, 2009b: 71)

3.3.4.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Kur'an'ın İslam dinindeki önemini kavratmaya yönelik seçilen şiirde, Kur'an'ın ne gibi işlevleri olduğu, her an yanımızda olması gerektiği, Allah'ın sözü olması, bir takım kuralları insanlara hatırlatması, içerisinde güzel haber ve müjdelerin yer alması, insanı mutlu eden bir hayat kaynağı olduğu ve kutsallığı nedeniyle saygı gösterilmesi gerektiği hususlarında hatırlatmalar yapılmaktadır. Öğrencilere şiiri değerlendirmeleri amacıyla sorulan sorular ve alınan cevaplar, Kur'an'ın sayılan özelliklerinin fark edilmesini ve konuya dikkatlerin çekilmesini sağlamaktadır.

Kazanıma ulaşılabilmesi için konunun okunup işlenmesi, soru ve cevaplarla pekiştirilmesi, gerekmektedir. Bunun yanında Kur'an'ın önemini kavranmasıyla ilgili somut örnekler verilmelidir. Şiirde genellikle soyut kavramlar üzerinde durulmakta, bu da kazanımın gerçekleştirilebilmesini zorlaştırmaktadır. “İslam Dininin Temel Kaynağı Kur'an” başlığıyla verilen konunun ikinci paragrafı Kur'an'ın önemiyle ilgili bilgiler bakımından oldukça faydalı olup, verilen kazanıma ulaşılması açısından okuma parçasından daha kapsamlıdır. Örneğin ikinci paragrafın birinci cümlesi “Kur'an İslam dininin temel başvuru kaynağıdır. Dinimizin öğüt, buyruk ve yasaklarını Kur'an'dan öğreniriz.” cümleleri tek başlarına kazanıma ulaştırma bakımından verilen okuma metninden daha kapsamlı ve hedefe ulaştırabilir niteliktedir.

Okuma metni olarak verilen şiir yerine Kur'an'a korkudan dolayı saygı duyan öğrencilerin bu ön yargılarını giderici bir okuma metni konması daha uygun olurdu. Öğrenciler, Kur'an'a aileden görme, korku saygısı göstermekte, hatta çarpılırim korkusuyla Kur'an'a el sürememektedirler. Kur'an'ın saygı duyulması gereken bir kitap olduğunu farkındadırlar. Ama Kur'an'a duyulan bu saygı bilinçli bir alt yapıdan değil korkudan kaynaklanmaktadır. Ailelerden görülen Kur'an çarpır şeklindeki yanlış algı, Kur'an'ın evlerde hep yükseklerde duran, ama fazla okunmayan, dolayısıyla hayatla bağlantısı kesilen bir kitap olarak algılanması, sadece kutsal gecelerde okunuyor olup diğer zamanlar kılıfından çıkarılmaması gibi

nedenler öğrencilerin Kur'an'dan uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Her ne kadar Kur'an'ın dinimizin temel kaynağı olduğunu bilseler de yine de bu korku yenilememektedir. Örneğin, ünite kazanımları çerçevesinde sınıfa getirilen Kur'an-ı Kerim, öğrencilere incelemeleri amacıyla verildiğinde; “hocam biz dokunmasak, abdestim yok ama olsa da dokunmam, çarpmasından korkarım” vb ifadeler kullanmaktadırlar.

Bu olumsuz geçmiş öğrenmelerin düzeltilmesi için en azından bu ünite için seçilen okuma metninin veya müstakil bir konu başlığı altında Kur'an'ın çarpmayacağına vurgulandığı içerikte seçilmesi yararlı olurdu. Kur'an'ın çarpmayacağına dair verilen konu ünitenin ilk konusu olmalıdır. Böyle yapılarak henüz ünitenin başında doğru bilgilerin sağlam temeller üzerine oturtulması sağlanmış olur.

3.3.5. BEŞİNCİ ÜNİTE: İSLAM'IN SAKINILMASINI İSTEDİĞİ DAVRANIŞLAR

İslam'ın sakınılmasını istediği davranışlar başlığındaki ünite, yalan söylemek ve hırsızlık yapmak, gıybet ve iftira, kıskançlık, alay etmek, kibirlenmek, başkalarının kusurlarını aramak, kötü zanda bulunmak, anne baba ve büyüklere saygısızlık ve kötü davranışlar karşısından duyarsız kalmayalım, konularından oluşmaktadır. Bu konular içerisinde okuma metni olarak kibir konusunun ardından verilen ve kibirle ilişkilendirilen metin ele alınmaktadır.

Kibir, başkalarını küçümsemek, kendini beğenmek ve üstün tutmak gibi anlamlara gelmektedir. Bazen insanlar mal, mülk, zenginlik, kişisel özellik ve ya başarı gibi etkenlerle kendilerini büyük görebilirler. Kimi durumlarda kişi, kendini büyük görmesine neden olan bu özellikleri abartarak diğer insanları hor ve hakir görme eğiliminde bulunabilir. Kendilerinin ayrıcalıklı olduğunu, diğer insanların basit ve sıradan olduğu yanılığısına kapılarak, küçümsedikleri kimselerden uzak durur, onlarla ilişkilerini kesebilirler. Ünite konusu içerisinde genel hatlarıyla kibirle ilgili bu açıklamalara yer verilmekte, kibrin Allah'ın sevmediği bir davranış olduğu ayet örnekleriyle anlatılmaktadır. Peygamber efendimizin örnek hayatına da değinilerek, onun da kibri men ettiği ve kibirden uzak yaşadığı vurgulanmaktadır.

Konu kazanımları açısından böyle bir açıklama yapılması, konunun ana hatlarıyla verilip, ayet ve hadislerle desteklenmesi, peygamberimizin örnek yaşayışıyla pekiştirilmesi yararlı olmaktadır. Örneğin konuyla verilmek istenen üç kazanımdan biri olan “ kibrin bireyde görülme nedenlerinin bilir” kazanımı için konunun birinci paragrafında (s.107), genişçe açıklama yapılmış, “kibrin kötü bir davranış olduğu hakkında ayet ve hadislerden örnekler verir” kazanımı için de konu içerisinde geçen ayet ve hadislerden yararlanılarak kazanıma ulaşılabilmektedir. Yine üçüncü kazanım olan “kibrin toplumsal ve bireysel zararlarını irdeler” kazanımı için konu içerisinde yapılan açıklamalar yeterli görülmektedir.

3.3.5.1. Okuma Metni:

.....

Rüzgâr kendini çok beğenir ve bütün arkadaşlarına, kendisinin onlardan daha güçlü olduğunu söyler dururmuş. Arkadaşların ona çok sinirlenirlermiş ama hiçbiri, rüzgârla arasının bozulmasını istemediği için duygularını beli etmezmiş. Bir gün güneş dayanmamış, “Madem o kadar güçlüsün, gücünü göster, biz de görelim ne kadar güçlü olduğunu,” demiş. Rüzgâr;

“Tamam, sana ne karda güçlü olduğumu göstereceğim,” demiş.

Biraz sonra üşümek için ceketine sımsıkı sarılmış, yolda yürüyen bir adam görmüşler. Rüzgâr, “ Bak şimdi, şu gördüğün adamın ceketini nasıl çıkaracağım? Ama senin bunu yapmaya gücün yetmez,” demiş. Ardından sert bir şekilde esmeye başlamış rüzgâr. Ama adamın ceketini çıkaramamış. Daha da şiddetli esmiş ama nafile. Adam ceketini çıkarmak yerine ona daha sıkı sarılıyormuş. Rüzgar tüm gücünü kullanmış ama adamın ceketini çıkarmayı bir türlü başaramamış. Sonunda güneş;

“ Bırak da istersen bir kez ben deneyeyim. Belki ben adamın ceketini çıkarmayı başarabilirim,” demiş.

Güneş bulutların arasından yavaş yavaş çıkıp gülümsemeye başlamış. O gülümsedikçe ortalık daha da ısınıyormuş. Sonunda adam terlediğini hissetmiş, ceketini çıkarıp eline almış ve yoluna devam etmiş. Rüzgar utancından ne diyeceğini, ne yapacağını şaşırılmış. Rüzgarın halini gören şöyle demiş:

“Gördün mü arkadaşım, sertlik hiçbir işe yaramıyor!...”

Rüzgar dersini almış. Bundan sonra asla kendini beğenerek başkalarını küçük görmeyecek ve hiçbir işini sertlikle halletmeyecekmiş.

Hatice DEMİRBAĞ

(Şahinbaş, 2009a: 106)

3.3.5.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

İslamiyet'in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışların bireysel ve toplumsal zararlarını irdeler.

Bunlardan sakınmaya istekli olur. (Şahinbaş, 2009b: 81)

3.3.5.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Dilinin sadeliği, kısa olup sıkıması, hikâye tarzında olup heyecan unsurlarını barındırması, hikâye kahramanlarının doğayla ilgili olması gibi özellikleri de metnin avantajları olarak sayılabilir.

Okuma metni konulara ilave olarak verilmiş olup, kibir kazanımları noktasında ünite konularından eksik olduğu görülmektedir. Çünkü ünite konularında direk kibirden bahsedip, detaylı izahlar yapılırken, okuma metniyle ulaşılacak istenen kazanım “İslamiyet'in sakınmamızı istediği bazı kötü davranışların bireysel ve toplumsal zararlarını irdeler, bunlardan sakınmaya istekli olur” olmasına rağmen metinle ne kibir ne de kazanım arasında doğrudan bir ilişki kurulamamıştır. Metinde içerik olarak kibir değil, güler yüzlü olma ve güzel konuşmanın (tatlı dil) üzerinde durulduğu açıktır. Yalnızca okuma metninin birinci paragrafında rüzgâr figürünün büyüklendiğinden bahsedilmekte, hikâyenin devamında kibir vurgusu ve rüzgârın kibrine karşı nelerin yapıldığı ve bu yolla kibrin zararlarının ne olduğu üzerinde durulmamış olup, güler yüz ve tatlı dilin ne kadar etkili olduğu teması ağırlık kazanmıştır. Metnin içeriğinin kibir temalı olmayışı öğrencilerin de dikkatini çekmiş, bir öğrenci; (y: 13,K)

“ Öğretmenim bu hikâye büyüklenmekten çok güzel sözle ikna etmeyi anlatmıyor mu?” diye sorarken, bir diğeri, anlatılanların etkisiyle: (y:13, E) “Öğretmenim demek ki rüzgâr bizim düşmanımız, güneş de dostumuzmuş” demiştir. Bir diğeri de bu söze arkadaşına göre daha olgunca tavır takınarak, “Bu sadece ders almamız için anlatılan bir hikâye, hâlbuki ikisi de bizim dostumuzdur. Çünkü biri

ısıtırken diğeri de sıcaklarda serinletmektedir” diyerek cevap vermiştir. Bu tartışmalar ve öğrenci fikirleri de birlikte değerlendirildiğinde aslından okuma metninin kazanım açısından yetersiz olduğu görülebilmektedir.

Metin, verilmek istenen kazanım açısından yetersiz olsa da başka kazanımlara ulaşmak için kullanılsa daha faydalı olabilirdi.

3.3.6. ALTINCI ÜNİTE: İSLAMİYET VE TÜRKLER

Türklerin Müslüman oluşu, Türkler arasında İslamiyet’in yayılmasında etkili olan bazı şahıslar, Türklerin İslam medeniyetine katkıları ve Türklerde peygamber ve Ehli Beyt sevgisi başlıklı konulardan oluşan son ünite, konular içerisinde tarihsel bilgiler vermenin yanında, öğrenmenin gerçekleşerek, öğrenilenlerin kalıcılığı için etkinliklere yer verilmektedir.

Ahmet Yesevi alt başlığıyla verilen ünite konusu, Ahmet Yesevi’nin hayatı, dünya görüşü, yaşadığı coğrafyayla ilgili bilgilerden oluşmaktadır. Konu içerisinde, Türkler arasında İslamiyet’in yayılmasını sağlayan önemli şahıslardan birinin de Ahmet Yesevi olduğu belirtilmektedir.

3.3.6.1. Okuma Metni:

AHMET YESEVİ’DEN

Durmadan huzurunda Allah desem,
Ağlayarak zikredip, “Rabbim!” desem,
Kulu olup kulluğuna boyun sunsam,
Bu iş ile yarab seni bulur muyum?

Yunus gibi deniz içinde balık olsam,
Yusuf gibi kuyu içinde vatan tutsam,
Yakup gibi Yusuf için çok ağlasam,
Bu iş ile yarab seni bulur muyum?

Abdurrahman GÜZEL

(Şahinbaş, 2009a:117)

3.3.6.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Türkler arasında İslam'ın yayılmasında ve İslam anlayışının oluşmasında etkili olan şahsiyetleri tanır. (Şahinbaş, 2009b: 87)

3.3.6.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Okuma metni kazanımı, konu içerisinde yer alan bilgilerle verilebilecek niteliktedir. Dolayısıyla verilmek istenen kazanım açısından, konu içerisinde verilen bilgilerin yeterli olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte konudan önce Ahmet Yesevi'nin şiirlerinden biri verilmiş olup, ön bilgi verme anlamında faydalı bulunmuştur. Şiir öğrenciler üzerinde olumlu etki yapmış, derse olan katılım ve ilgilerini artırmıştır. Özellikle okuma metni olarak verilen şiirin ikinci kıtası, öğrencilerin daha çok hoşuna gitmiştir. Çünkü eski öğrenmeler sayesinde şiirin anlaşılması kolaylaşmıştır. Şiir içinde geçen peygamberler ve o peygamberlerin bilinen özelliklerine yer verilmesi şiire olan ilgiyi ayrıca artırmıştır. Şiirde Ahmet Yesevi'nin peygamberlere bakışı ve yaklaşımı hakkında da bilgi verilmektedir. Verilen metnin bir diğer avantaj sayılabilecek tarafı da Ahmet Yesevi isminin sahiplenilmesine olanak vermesidir.

3.4. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ YEDİNCİ SINIF MÜFREDATI

Çalışmanın bu kısmında yedinci sınıf okuma metinleri öğrenci görüşleri de dikkate alınmak suretiyle değerlendirilmektedir.

3.4.1. BİRİNCİ ÜNİTE: MELEK VE AHİRET İNANCI

Öldükten sonra tekrar dirilme, cennet, cehennem, kabir hayatı, ahiret, kıyamet, sırat köprüsü, mizan konu ve kavramları çocukların en çok ilgilerini çeken bunun yanında öğrenme noktasında en çok zorlandıkları konuların başında gelmektedir. İlgi çekici olması, bilinmeyen bir alan olmasının yanında gizile olan merak duygusundan kaynaklanmaktadır. Bunun yanında aile içerisinde bir sevdiğini kaybeden çocuk, onların nerede ve ne durumda olduğunu merak etmekte, yakınlarıyla tekrar görüşüp görüşmeyeceğini anlamaya çalışmaktadır. Bu ve benzeri nedenlerle din dersi konuları içerisinde ahiret konusu en çok dikkat çeken konuların başında gelmektedir. Ahiret konularının anlaşılmasında zorlanma sebeplerine

gelince, bir yanda çocukların ailelerine olan bağılılıkları ve onlardan ayrılma fikrinin uyanabilmesine sebep olabilecek ahiret konusunun oluşturduğu duygu diğer yanda ahiret hayatının aynen dünya hayatı gibi algılanması zorluk nedenleri olarak söylenebilir. Çocukların yaşlarının küçüklüğü ve ölüm kavramlarının çok uzak görülmesi bu konularda zorlanmalarının bir diğer nedenidir. Örneğin ahiret ve yeniden dirilme konusunda çocuklar ‘’ henüz çok erken, ölüm bize uzak’’ vb. ifadeler kullanmaktadır. Yedinci sınıf birinci ünite içerisinde, ‘‘ahiret’’, ‘‘cennet’’, ‘‘cehennem’’, ‘‘yeniden dirilme’’, ‘‘sonsuz hayat’’ vb. kavramlara yer verilmekte, bu soyut kavramlar somutlaştırılmak suretiyle, öğrencilerde bir kazanıma dönüştürülmeye çalışılmaktadır.

3.4.1.1. Okuma Metni:

BİR FİLM GERİYE DOĞRU OYNATILINCA

Ahmet’in doğum gününde babası ona küçük bir sinema makinesi ve birkaç film hediye etmişti. Ahmet, hafta sonlarında ev ödevlerini bitirdikten ve oyun oynadıktan sonra bu filmleri seyrederek dinleniyordu.

Bir pazar günü Ahmet, arkadaşlarını eve davet ederek onlara bir macera filmi seyrettirdi. Filmin bir sahnesinde ıssız bir adada yaşayan insanlardan biri, öykünün konusu gereğince arkadaşlarıyla yolda giderken hastalanıp ölüyordu. Arkadaşları dinî bir törenle onu gömüyorlar ve dua ederek mezarından uzaklaşıyorlardı. Geride tek bir mezar görünüyordu.

Ahmet tam bu sırada sinema makinesini durdurdu. Sonra geriye doğru çalıştırarak filmi geriye almaya başladı.

Çocuklar acıklı sahnenin üzüntüsü içindeyken birden hayretle gülmeye başladılar. Çünkü öykü tersine oynamaya başlamıştı. Uzaklaşan insanlar gerisin geriye tekrar mezarın başına geliyorlar, toprak açılıyor, ölü dışarı çıkıyor, adam nasıl öldüyse öylesine diriliyor ve arkadaşlarıyla konuşarak filmin başındaki gibi yürümeye başlıyordu. Sanki hiç ölmemiş gibi...

Çocuklar gülmeye devam ediyorlardı. Ahmet, filmi durdurarak dedi ki:

‘‘Şimdi hep beraber gülüyoruz ama aslında ben filmin bu sahnesini, bir konu üzerinde düşünmeniz için geriye aldım. Geçen gün din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde ‘‘Ölümden Sonra Dirilmek’’ konusunu öğrenmiştik ya... Dersten sonra da

birbirimize, insan öldükten sonra bir daha nasıl dirilir, diye sormuştuk. İşte tıpkı bu filmdeki gibi... Kıyamet günü gelip de ahiret yaşamı başladığında insanlığın yaşam serüveni geriye alınan bir film gibi devam edecek... Her şeyi yaratmış ve dünya sahnesinde bir rol vermiş olan yaratıcımız Yüce Alaah'ın emriyle herkes mezardan işte böyle kalkacak, sonra dünyada yaptıklarının hesabını verecek...

Arkadaşları, Ahmet'in bu konuşmasını dikkatle ve düşünerek dinlediler. Ona hak verdiler. Ahmet'e teşekkür ettiler. "Şimdi öldükten sonra dirilmek konusunu daha iyi anladık. Öldükten sonra dirileceğimize inanıyoruz ve yüce Allah'ın huzuruna ak yüzle çıkmak için dünya yaşamımızı, ona ibadet ederek iyi işler yaparak geçireceği," dediler. **Gökhan EVLİYAOĞLU**

(Demirtaş ve Özdemir, 2009a: 26, 27)

3.4.1.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Ahiretin varlığını Kuran'dan örneklerle açıklar. (Demirtaş ve Özdemir, 2009b: 26)

3.4.1.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Soyut bir kavram olan ahiretin okuma metniyle somutlaştırılması anlaşılabilirliği kolaylaştırılmakta, zihinde kavramın öğrenilmesi konusunda altyapı oluşturmaktadır. "Ahirete İman, Kıyamet ve Yeniden Dirilme" konuları içerisinde geçen ayetlerde kullanılan temsili ifade ve örnekler öğrenciler tarafından rahatlıkla anlaşılmakta kazanıma ulaşılması bakımından yararlı olmaktadır. Verilen ayetler çevredeki görülebilecek olaylardan seçilmiş olduğu için, ifadelerin kolay ve anlaşılır olması ve herkesin rahatça anlayabileceği türden olması nedeniyle de konu kazanımlarının gerçekleştirilmesi açısından yeterli olmaktadır.

Ayetlerin çarpıcılığı ve ifade edilişlerindeki ilginç vurgu, öğrenci dikkatinin dağılmasını da önlemektedir. Örneğin konu içinde verilen aşağıdaki ayetler kazanımın gerçekleştirilmesinde çok faydalı ve yeterli olmaktadır.

'Sur'a üflenince Allah'ın diledikleri müstesna olmak üzere göklerde ve yerde ne varsa hepsi ölecektir. Sonra O'na bir daha üflenince bir de ne göresin, onlar ayağa kalkmış bakıyorlar.' Zümer Suresi, 61. ayet)

Ayette, her canlının bir sonunun olduğu içinde yaşanan evrenin de sonunun geleceği, Allah'ın diledikleri dışında ne varsa hepsinin öleceği, sur'a ikinci üfürüşte bütün ölümlerin tekrar dirileceği açıkça ifade edilmektedir. Çocukların kıyametle ilgili zaman meraklarına dair ve toplumda yaygın olan batı inançlardan olan kıyametin zamanın belli olduğu algısının yanlışlığına değinilen ayette, merak konusu olan pek çok sorunun cevabı verilmektedir.

“Sana kıyametin ne zaman gelip çatacağını soruyorlar. Deki: onun ilmi ancak Rabbimin katındadır. Onun vaktini ondan başkası açıklayamaz. O göklere de yer de ağır gelmiştir. O size ansızın gelecektir.”(A'raf Suresi, 187. ayet)

Ahiretin varlığına Kuran'dan örnekler vererek açıklar' kazanımına ulaşmak için konu içerisinde verilen ayetler yeterli görünmektedir. Konu içinde geçen ayetlerde tabiata dikkat çekilmekte, bitkilerin önce yeşilken, sonra sararması ilkbahar ve sonbahardaki halleri örnek olarak verilmektedir. Kuru topraktan çeşit çeşit bitkilerin bitmesi, ağaçların yetişmesi, meyve vermesi ve doğaya canlılık vermesiyle yeniden diriliş arasında benzerlik kurularak soyut olan kavramların somutlaştırılması sağlanmıştır. Bu ayetlerden biri şöyledir:

“Gökten bereketli bir su indirdik, onunla bahçeler ve biçilecek taneler bitirdik. Kullara rızık olması için birbirine girmiş, küme küme tomurcukları olan uzun boylu hurma ağaçları yetiştirdik. Ve o su ile ölü toprağa can verdik. İşte hayata yeniden çıkışta böyledir.” (Kaf 9–11) işte bu ve benzeri ayetlerle kişilerin yeniden dirilme olayını kavraması için insanın yakın çevresinden somut örnekler verilmektedir.

Diğer bazı ayetlerde de:

“Senin yeryüzünü kupkuru görmen de Allah'ın ayetlerindedir. Biz onun üzerine suyu indirdiğimiz zaman, harekete geçip kabarır. Ona can veren elbette ölümleri de diriltir. O, her şeye kadirdir.”(Fussilet , 39)

“Rüzgârları gönderip de bulutu harekete geçiren Allah'tır. Biz onu ölü bir bölgeye göndeririz de ölümünden sonra toprağa onunla hayat veririz. Ölümlerin yeniden dirilmesi de böyle olacaktır.” (Fatır, 9)

Yukarıdaki ayetler yeniden dirilme açısından değerlendirildiği zaman yeniden dirilmenin nasıl olacağı ve kıyamet, ahiretin başlangıcı sorularının cevapları rahatlıkla bulunacaktır. Dolayısıyla aslında konu kazanımlarına ulaşma noktasında

bu konu için verilen ayetler yeterli olmakta, okuma metnine gerek kalmamaktadır. Öğrencilerde ayetleri okuduktan sonra meydana gelen öğrenme durumu, okuma metninin okunmasından sonra yerini karmaşaya bırakabilmektedir. Metinde geçen geriye sarma olayı, ahireti dünyanın tekrarı gibi düşünen öğrencilerin yanlış öğrenmelerini pekiştirmekte, ayette verilen somut örneklerin öğreticiliği unutulmaktadır. Öğrencilere yeniden dirilme nasıl olacaktır, değerlendirme soruları sorulduğunda ayetlerde geçen somut örneklerden yola çıkarak cevap vermekte, okuma metni etkinlik ve örneğinden yararlanmamaktadırlar.

3.4.1.4. Okuma Metni:

MELEĞİN SESİ

Halil, zeki ve dikkatli bir çocuktur. Gördüğü bir olayın veya aklından geçen bir düşüncenin nedenlerini araştırır, çoğu zamanda yararlı ve güzel sonuçlara varır.

Halil, bir gün babasına dedi ki:

— Babacığım annemin bizim için çalışıp yorulduğunu görünce bazen çok üzülüyorum. O zaman ona yardım etmek geliyor içimden. Ben de anneme yardım ediyorum. Bezen de onun bana çok gereksinimi olduğunu bildiğim halde, dışarı çıkıp oynama istiyorum ve öyle yapıyorum. Annemi çok sevdiğim halde niçin böyle yaptığımı bilmiyorum.

Babası, Halil'in böyle sorularına alıştı. Duygularını saklamadan kendisiyle açıkça konuştuğu için de oğlunu çok beğenirdi.

— Bu hal yalnızca sende değil herkeste vardır oğlu, dedi babası.

Halil:

— Gerçekten mi baba? Doğrusu buna çok sevindim. Yalnızca ben böyleyim, diye kendimi suçluyordum. Fakat bunu nedeninin öğrenmek istiyorum. Bunlar birbirini tersi düşünceler değil mi?

Babası:

— Öyledir elbette. İnsan, gözüyle göremediği birbirinin tersi iki varlığın devamlı etkisi altında olduğu için böyle farklı düşünür. Bu varlıklardan biri melek diğeri şeytandır, dedi.

Halil:

— Melek bize ne yapar, babacığım, diye sordu.

Babası:

— Melek bize iyi davranışları gösterir. İyi ol, der. Bizim kötü bir şey yapmamızı istemez. Bir kötülük yaparsak melek buna üzülür, dedi.

Halil:

— Ya şeytan ne yapar, diye babasına sordu.

Babası:

— O bizi hep kötü davranışlara yönlendirir. Allah'ın isteklerine karşı gelmemizi ister. Büyüklerimize karşı geldiğimiz; annemizin babamızın sözünü dinlemediğimiz zaman sevinir; mutlu olur, diye yanıtladı Halil'i.

Halil:

— İyi ama babacığım; ben bir iyilik veya kötülük yapmak istediğim zaman içimde “Şunu yap!”, “Bunu yapma!” diye bir ses duymuyorum ki!

Babası:

— Meleğin ve şeytanın sesi, bizim sesimize benzemez oğlum. Onlar bizim düşüncelerimizi yönlendirmeye çalışırlar. Senin verdiğin örnek üzerinde düşünelim: “Anneciğim çok yoruluyor. Yardımcısı da yok ki biraz dinlensin. Kendini bizim için tüketiyor. Ona biraz yardım edeyim!” diye düşündüğün zaman; bil ki bu düşünce meleğin sesidir. Eğer anneni bu durumda gördüğün halde kendi kendine; “Sonra yardım ederim, canım. Hele biraz dışarı çıkıp hava alayım. Oynamak benim de hakkım!” diyorsan; anla ki şeytan seni yönlendirmeye çalışıyor. Bazen şeytan daha ağır basar ve seni hiç istemediğin şekilde davranmaya yöneltebilir. Meleğin ve şeytanın sesini tanıman için sana bir ipucu daha vereyim: Allah'ın ve peygamberimizin bizden istediği yapmak için bir arzu duyuyorsak, bil ki bu arzu meleğin etkisiyle içimize doğuyor. Aksi yönde bir istek duyuyorsak bu da şeytanın yönlendirmesiyle meydana geliyor ve şeytan bizi dinden, yani iyi ve güzel şeylerden uzaklaştırmak istiyor.

Halil:

— Meleği ve şeytanı niçin göremiyoruz, baba dedi.

— Onların yapıları bizden farklı olduğu için göremeyiz, diye yanıtladı oğlunu.

Halil, babasına teşekkür etti.

M. Yaşar KANDEMİR (Demirtaş ve Özdemir, 2009a: 22,23)

3.4.1.5. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar:

Şeytanın kötülüğün simgesi olduğunu fark eder. (Demirtaş ve Özdemir, 2009b: 28)

3.4.1.6. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Yedinci sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi birinci ünitenin ikinci okuma metni olan “Meleğin Sesi” adlı metin de ele alınıp kazanım açısından değerlendirmesi yapılmaktadır. Her iki metin de bir takım eksiklik ve kazanım noktasında amaca ulaştırılmama durumuyla karşı karşıyadır. Ele alınan ikinci metin de geneli itibariyle kazanım noktasında yeterli görülmemektedir.

Okuma metni, şeytanın kötülüğün simgesi olduğu ana fikri değil, şeytanın kötülük yaptırmaya yönlendirici olduğu fikrinin oluşmasına neden olmaktadır. Kazanımda verilen cümle ve içeriğindeki kelimelerle metnin içeriği birbiriyle örtüşmemektedir. Ayrıca metinde yer alan bazı ifadeler öğrenciler tarafından yanlış anlaşılabilir ya da tam anlaşılabilir değildir. Örneğin, insanın gözüyle görmediği iki varlığın etkisinde kalması ifadesi, Münker ve Nekir’le, sağımızdaki ve solumuzdaki iki varlık ifadesi de Kiramen Kâtibinle, karıştırılarak, sağdaki varlığın melek, soldaki varlığın şeytan olduğu sonucuna varmaktadırlar. Dolayısıyla, sağ omuzda yer alan melek, melek olarak kabul edilirken, sol omuzda yer alan melek, şeytan olarak düşünülmektedir.

“İnsan gözüyle göremediği iki varlığın devamlı etkisi altında olduğu için...” ifadesi öğrencilerin kafasını karıştıran başka bir cümledir. Öğrencilerde, sürekli gözleniyormuş hissinin oluşmasına ki bu sol omuzda var olan meleğin şeytan zannedilen sureti tarafından izlenme olarak algılanmakta, neden olmakta ve tedirginlik oluşturmaktadır. Burada bizi etkisi altına alan varlıkların maddi bir zararlarının olmayacağı ifadesinin yer alması uygun olurdu.

Metin kahramanı çocuk ve babası arasında geçen melek ve şeytanın verdiği seslere örnek diyalogunda çocuğun ifadeleri daha olumlu bulunurken babanın söyledikleri olumlu ve sağlıklı ifadeler olarak görülmemektedir. Çünkü çocuğun annesine yardım etmeyle ilgili sözleri anlaşılabilir olurken, babanın söylediği, dışarı çıkmak, oyun oynamanın bir hak olduğu ve hava almak ifadelerinin şeytanın

yönlendirmesiyle oluşan istekler olduğu ifadeleri hem doğru ve yerinde değil hem de öğrencilerin bu ifadelere bir takım itirazlarının olmasına neden olmaktadır. Örneğin;

“ *Oyunlarımız şeytan işimi?*”

“ *Hiç oynamamalı mıyız o zaman?*”

“ *Oynarken şeytanlarla mı oynuyoruz?*”

“ *Çok fazla oyun oynadık, öyleyse çok günah mı işlemiş olduk?*” vb sorular öğrencilerin sorduğu sorulardan bazılarıdır. Burada babanın ifadelerindeki örnek, oyun değil de haylazlık veya yaramazlık sayılan bir davranış olsaydı, örneğin “komşunun meyve ağaçlarını taşlamak, sokaktan geçen araçlara zarar vermek ” vb hem bu kötü davranışların oyun olarak algılanmasının önüne geçilmiş hem de şeytanın fısıldadığı vesvese denilen içsel olumsuz düşüncelere daha somut bir örnek verilmiş olurdu. Bunun dışında diğer bir ifade olan “oynamak benim de hakkım, şeytanın yönlendirmesiyle olmaz diyorsan, anla ki şeytan seni yönlendiriyordur” cümlesi yerine babanın ifadesi şöyle olabilirdi: “Her oyun şeytandan değildir, oyun elbette hakkındır, ama annenin senin yardımına çok fazla ihtiyacı olur da illaki de oyuna gidersen, bu durumda şeytanın fikirlerini dinlemiş olursun.”

Okuma metnindeki bir diğer eksiklik denilebilecek yer de yine çocuk ve babası arasında geçen soru cevap kısmıdır. Burada kızın, meleği ve şeytanı niçin göremiyoruz sorusuna baba, onların yapılarının bizden farklı olduğu için görülemediğini söylemesi, öğrencilerin soyut ifade olan cevabı anlayamamalarına neden olmuştur. Soyut olan bir kavramın yine soyut bir ifadeyle açıklanıyor olması kazanım açısından olumsuz bulunmuştur.

İlk ünitenin birinci konusu olan “Varlıklar Âlemi” başlıklı konuda varlıkların görünen ve görünmeyen diye ikiye ayrıldığı belirtilmekte, bir varlığın görülüyor olması onun olmadığı anlamına gelmeyeceği, söylenerek olumlu bir öğrenme gerçekleştirilmektedir. Okuma metninde de böyle bir ifadenin kullanılması yararlı olabileceken onların görülmemeye nedenlerinin yapılarının farklılığına bağlanılarak soyut bir anlatım yapılması öğrenmeyi zorlaştırmaktadır.

“Şeytandan korunma konusunda Kur’an ayetlerinden örnekler verir” kazanıma ulaştırması için seçilen okuma metni bu kazanım için de yeterli görülmemektedir. Çünkü metin içerisinde ne bu kazanıma yönelik ne de başka konularla ilgili bir ayete yer verilmektedir. Hâlbuki okuma metninde uygun bir

paragraftan sonra şeytan ve kötülüklerinin anlatıldığı ve bu kötülüklerden korunma konusunda birkaç ayet verilebilirdi. Örneğin: Nahl suresinin 98 – 100. ayetleri verilebilirdi. Bunun dışında öğrencilerin daha önceden bildikleri sureler olan Felak ve Nas surelerinin meallerine yer verilmesi hem bilgilendirme açısından hem de kazanım açısından daha uygun olurdu.

Kahraman konusunda olumlu bulunan metin, başlık noktasında yeterli değildir. Metnin başlığı içeriği itibarıyla metni temsil etmemektedir. Bunun yerine ya başlık verilmeyerek öğrencilere uygun başlık buldurulabilirdi veya aşağıdaki başlıklardan – öğrenciler tarafından tavsiye edilmiştir - biri tercih edilebilirdi. “Melek ve Şeytan”, “İyi ve Kötü Düşünce”, “İçimdeki Ses”.

Sayılan bu olumsuzluklarına rağmen metnin olumlu yanları da yok değildir. “Allah’ın ve peygamberimizin yapmamızı istediği şeyleri yapmak için içimizde bir arzu ve istek duyarsak bu meleğin sesi ve yönlendirmesidir.” cümlesinin bu haliyle açık bir şekilde ifade edilmiş olması kısaca “helal” kavramıyla özetlenmemiş olması yararlı olmuştur. Çünkü 4. sınıf birinci ünitesinde “helal, haram, günah, sevap” kavramları her ne kadar işlenmiş olsa da öğrenciler yine de bu kavramları birbiri yerine kullanabilmektedir. Soyut olan helal yerine daha somut olarak ifadesini bulan Allah ve peygamberimizin istediği şeyler, ifadesi daha isabetli olmuştur.

Sonuç olarak denilebilir ki, okuma metni kazanıma ulaştırma noktasında yetersiz olup, kurgu olarak etkili bir metin olabileceken, yanlış anlamalara sebep olabilecek ifadelerin yer alması ve eksik bilgilerin bulunması, bu bilgilerin de yanlış şekilde verilmesi gibi sebepler metni olumsuz kılmaktadır. Okuma metni üzerinde küçük değişiklikler yapılması halinde, “Meleklerle İman” konusundan hemen sonra verilmesi, konu kazanımı açısından daha isabetli olabilir.

3.4.2. İKİNCİ ÜNİTE: RAMAZAN AYI VE ORUÇ İBADETİ

“Sahur, İmsak ve İftar”, “Mukabele”, Teravîh namazı” ve “Fitre” başlıklı konularının yer aldığı ikinci ünite, bu ünite kazanımlarından üçüncüsünü gerçekleştirir niteliktedir.

Sahur İmsak ve İftar konusunda, bu kavramların anlamları bir hikâye içerisinde geçmiş bilgileri de harekete geçirmek suretiyle verilmekte, öğrencilerin

ailelerinden gördükleri yaşantılarından yola çıkılarak öğrenmeleri amaçlanmaktadır. Konu sonunda da mani örnekleri yer almaktadır.

3.4.2.1. Okuma Metni:

RAMAZAN GELİYOR HOŞ GELİYOR

Minareleri süsleyen mahyalar, o gece yıldızlardan farksızdı. Her taraf ışıl ışıldı.”Hoş Geldin On Bir Ayın Sultanı” yazısı gökyüzünü aydınlatıyordu. Ramazan, kutlu bir misafir gibi evimize, mahallemize, yüreğimize misafir olmuştu. İçimde sevinç yumağı vardı. Ramazanın gelişine sevinen sadece ben değildim elbette. Cemile teyzeden arkadaşlarıma, Ömer ustadan Ayşegül ablaya kadar herkes ramazanın güzelliğini yaşıyordu. Annem ve babam, iftar için davet listesini çoktan hazırlamışlardı. Ramazanın coşkusundan kardeşim de nasibini alıyordu. Takvim yaprağından ramazan manisi ezberleyen Burak, ikide bir:

“Ramazanım merhaba!

Bizlere verdin sefa,

Rabbimize hamdolsun,

Her nefeste bin defa.”diyordu.

İftar vakti iyici yaklaşmıştı. Pencereden insanlara bakıyordum. Dükkânların kepenkleri birer birer indiriliyordu. Gündüz vakti arabaların vızır vızır işleyişi, çocukların oyun sesleri yerine sessizliğe bırakmıştı. Etrafta neredeyse kimsecikler yoktu. Sadece hızlı adımlarla evlerine gitmeye çalışan bir kaç kişi vardı sokakta. pide almak için kuyruğa girenler sıcacık pideleri alıp evlerine gitmişlerdi. Babam da buharı göğe yükselen ramazan pideleriyle kapıdan içeri girmişti. Ezan ha okundu ha okunacaktı. Kulağımız ezan sesine ayarlıydı. Hepimiz sofraya oturmuş ezanı bekliyorduk. Önümüzde sofraya dolusu nimetler vardı ama akşam ezanı okunmadan hiçbirine dokunamıyorduk. Ailecek iftara dakikalar kala sofraya oturup dua ettik.

Allah, kimseyi aç bırakmasın, diye geçirdim içimden. Ezan sesi minareden bütün evlere yayılınca besmeleyle açtık orucumuzu. Annemin hazırladığı güzel yiyecekleri yedik.

Teravih namazına kadar Burak’la bilgi yarışması kartlarından kart çekerek oyun oynadık. Hem eğlendik hem öğrendik. Vaktin nasıl geçtiğini anlamadık.

Teravîh vakti yaklaşmıştı. Babam, haydi Burak camiye gidiyoruz, dedi. Burak, babamın elinden tutarak teravîh namazına gitti. Bize de dua edin, dedik arkalarından el sallarken.

Bütün ayları, bütün mevsimleri çok severim ama ramazan ayını bir başka severim. Çünkü gönüller Allah'a, kapılar ise herkese açıktır. Babam dün, hiç kimsesi olmayan yaşlı bir amcaıyı iftara getirdi. Amca uzun zamandır sıcak bir şeyler yememiş. Bir başına öteki mahallede, tek katlı derme çatma evde oturuyormuş. Bize nasıl dua etti bir bilseniz!

Ramazan hiç bitmese diye geçiriyorum içimden. Minareler ışıklı, insanlar hep böyle cömert olsa!

MELEK ALTUN

(Demirtaş ve Özdemir, 2009a: 46)

3.4.2.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Sahur, imsak, iftar, mukabele, teravîh namazı ve fitrenin anlamlarını tanır. (Demirtaş ve Özdemir, 2009b: 46)

3.4.2.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Kazanımlar için seçilen konu hikâye tarzında olup, üç arkadaşın aralarında geçen ramazan konuşmalarından oluşmaktadır. Üç arkadaştan her biri ayrı özellikleriyle dikkat çekmektedir. Bunlardan biri konuyu iyi bilen, bir başkası, bildiklerini karıştıran, bir diğeri de konu hakkında bilgi sahibi olmayan üç karakter olarak verilmektedir.

Konu olarak seçilen hikâyede kavramların verilme usulü olumlu bulunmuş ve uygun görülmüştür. Konu ilgi çekiciliğinin yanında kısa oluşuyla da öğrencileri sıkılmamakta, günlük hayatla olan ilgisi, öğrenciler tarafından kendi okul dışı oyunlarıyla ilişkilendirilmeye uygun olmakta, bu durum da derse katılımı artırıp öğrenmeyi olumlu yönde etkilemektedir.

Kazanımlara dair ikinci konu mukabele'dir. Konu içersinde mukabelenin ve hatim'in tanımı yapılmış, ramazan ayında evlerde ve camilerde yapılan Kur'an okumalarına dikkat çekilerek günlük hayatla bağlantı kurulmuştur. Teravîh Namazı, konusunda da teravîh namazıyla ilgili verilerek, bir çocuğın ağzından "İlk Teravîh Namazım" adlı okuma metnine yer verilmiştir. Fitre konusunda ise, fitre kavramının

fikhi tanım yapıp, zamanı ve ne kadar verilmesiyle ilgili bilgilere yer verilmiş, fitnenin niçin verilmesi gerektiğiyle ilgili açıklamalar yapılmıştır.

Ünite kazanımlarını gerçekleştirmeye yönelik verilen konular ve konuların içeriklerine bakıldığında kazanımları gerçekleştirebilir oldukları görülmektedir. Öğrencilere sorulan sorulara karşılık alınan cevaplar bunu göstermektedir. Dolayısıyla kazanımlar için ayrıca bir okuma metnine gerek olduğu söylenemez. Ancak yine de ünite içerisinde kazanımlara yönelik faydalı olduğu düşünülen bir okuma metni yer almaktadır.

“Ramazan Geliyor, Hoş Geliyor” başlıklı metin genel itibariyle, anlatılan olay içeriğinin yaşanılır olup, günlük hayatla ilişkilendirilebilir olması, kısa oluşu, her aşamasının öğrencilerin çoğu tarafından yaşanmış olması gibi etkenlerle ilgi çekici ve faydalı olmuştur. Metin içerisinde Ramazan ayının pek çok ayrıntısı tasvir edilmiş, ramazanın güzelliklerine dair örnekler verilmiştir. Metnin maniye süslenmesi, manide kullanılan üslubun – Ramazan merhaba yerine, Ramazan’ım merhaba denilmesi – öğrencilerin Ramazan’a ve oruca karşı sahiplenme duygularının oluşmasını da sağlamıştır. Böylece Ramazan ayının manevi iklimi de canlandırılmıştır.

Okuma metni içerisinde ezanın okunmasını beklemek, aslında orucun bir terbiye vasıtası olduğu, bazı şeylerin sırf Allah rızası için yapılması gerektiği fikrinin oluşması açısından yararlı olmuştur. Örneğin metin içerisindeki “sofra başında olmamıza rağmen, ezan okunmadan hiçbirimiz dokunamıyorduk” ifadesi bunun Allah’ın koyduğu oruç kurallarıyla ilgili olduğu anlayışının yerleşmesi açısından faydalı olduğuna dair bir ipucudur. Ayrıca okuma metninde ramazan ayının faydalı etkinliklerle süslenmesi gereğine dair örnekler verilerek bu ayın nasıl geçirilmesi gereği bilinci oluşturulmaktadır.

Metin içerisinde vurgulanan ve faydalı olduğu düşünülen bir diğer nokta ise ramazan ayında yapılan davetlerdir. Bu davetlerin komşuluk ilişkileri için ne denli önemli olduğu söylenirken, bu davetlerle ilgili olarak öğrencilerden eleştiri ve olumsuz ifadeler denilebilecek itirazlar gelmiştir. Örneğin bir tanesi; (y: 13, k) “*Hocam bizim evde de Ramazan ayında davetler olur, ama bu parçada anlatıldığı gibi fakirler ya da evsizler değil, genelde anne ve babamın arkadaşları, akrabaları çağrılır, hepsinin maddi durumu da iyi, bu şekilde iftar olur mu?*” diye sormaktadır.

Bu tür soruların sorulmuş olması aslında metnin seçiminin doğruluğu ve kazanımı gerçekleştirmeye yönelik faydasının olduğu sonucuna varılmasını sağlamaktadır.

Okuma metni için olumsuzluk ve ya esiklik denilebilecek yer ise, teravihe giden çocuğun evin erkek çocuğu olarak verilmesidir. Kızların gitmesine dair bir bilginin olmaması kız öğrencilerin ağızından şöyle bir itirazı gündeme getirmiştir. *“Hocam kızlar teravihe gitmez mi, ama bizimkiler (annem, teyzem, ninem) ve ben gidiyoruz.”*

Sonuç olarak gerek edinilen izlenimler gerekse öğrencilerden alınan dönütler dikkate alındığında denilebilir ki, okuma metni kazanımı oluşturma ve günlük hayattan verdiği örneklerle ilgi çekici olması yönleriyle olumlu görülerek, konuların derli toplu bir özeti niteliğinde olması bakımından faydalı bulunmuştur.

3.4.3. ÜÇÜNCÜ ÜNİTE: BİR İNSAN VE PEYGAMBER OLARAK HZ MUHAMMED

Hz Muhammed’in (s.a.v) hayatının tarihsel bir süreç olarak değil de kişisel özellikleri ve görevleri çerçevesinde işlenen üçüncü ünite, O’nun insani yönüne, peygamberlik yönü ve bu yönüne ilişkin görevlerine, insanlığa bir rahmet oluşuna, Kur’anı açıklayıcı oluşuna dair açıklamalar yer almaktadır. Bununla birlikte, Hz Muhammed’le (s.a.v) ilgili öğrencilerin çevrelerinden edindikleri yanlış bilgi ve inançların düzeltilmesi, O’nun son peygamber olduğunun vurgulanıp, davranışlarının yerel ve evrensel boyutu üzerinde durularak, O’nu nasıl örnek almamız gerektiği tavsiyelerine yer verilmektedir.

3.4.3.1. Okuma Metni:

HZ. MUHAMMED’İ ÖRNEK ALMAK

Kur’an-ı Kerim’de, Sevgili Peygamberimizin insanlığa, âlemlere rahmet olarak gönderildiği belirtiliyor. Bu ifade, Peygamberimizin hayatın her alanındaki örnekliğinin evrensel olduğunu gösteriyor. Çünkü o, sadece ilke düzeyinde teorik bazı şeyler söylememiş, insanlığın yararına olan güzel ahlak esaslarını Kur’an ışığında ortaya koymuş, örnek davranış modeli olarak yaşamış, bunu pratiğe aktaran, uygulayan bir nesil yetiştirmiştir. O, hem akıllara hem gönüllere hitap etmiş hem de sosyal alanda insanlar arası ilişkilerin düzenli yürümesini sağlayan uygulamaya

elverişli kurallar ortaya koymuştur. Başka bir ifadeyle Hz. Peygamber, Kur'an'ın öngördüğü İslam'ı, herkesçe kolayca anlaşılabilir ve örnek alınabilecek bir üslupla yaşamış, yaymış; yaşayacak ve yayacak örnek nesiller yetiştirmiştir. Böylece birey, aile ve toplum ahlakının en doğru, en duyarlı örneklerini vermiştir. Birey için olgunlaşmanın, aile için mutluluğun, toplum için huzur ve refahın yollarını göstermiştir.

Evrensel örnekliği itibarıyla Hz. Peygamber bizim için rahmettir. Onun Ahlakını içselleştirerek örnek bir model oluşturan Ashab-ı Kiram da onları örnek alarak insanlık ufkunda yükselen üstün şahsiyetler de bizim için birer rahmettirler. Bu rahmet vesilesiyle bizler, İslam ahlakını doğru biçimde nasıl algılayacağımızı anlarız. Bunları nasıl özümseyeceğimizi, günümüz şartlarına nasıl örneklendireceğimizi bilir, sonraki nesillere nasıl bir ahlaki kişilik armağan edeceğimizi daha kolay kavrarız.

O halde biz, her zaman Kur'an-ı Kerim'i doğru anlamaya ve hayatımıza ondan ilkeler aktarmaya ne kadar muhtaçsak, Hz. Peygamberi de her zaman yeniden anlamaya, onun hayatından, kişiliğinden manevi esintiler aktarmaya da o kadar muhtacız. Çünkü o, Kur'an-ı en iyi anlayan, Kur'an ahlakını en doğru yaşayan ve yaşadığı toplumu İslam ahlakı ile imar eden, şenlendirendir.

Eğer biz, Peygamber Efendimizin ve örnek neslinin üstün bir düzeyde temsil ettiği Kur'an ahlakını yeni yöntemlerle günümüze taşıya bilir ve günümüz şartlarında davranış boyutu kazandıra bilirsek biz de sonraki nesillere bir ışık tuta biliriz. (Demirtaş ve Özdemir, 2009a: 70)

3.4.3.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar:

Hz Muhammed'in (sav) tutumlarından hareketle kendi davranışlarını değerlendirir. (Demirtaş ve Özdemir, 2009b: 68)

3.4.3.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Hz Muhammed (sav)'i örnek almak ve onun örnek hayatından yola çıkarak öğrencinin kendi davranışlarının değerlendirmek amacıyla verilen konu ve okuma metni daha çok, akademik yaklaşımlı ve bilgi düzeyindedir. Konunun Hz Peygamberin hayatına yönelik bilgi birikimi oluşturabilir nitelikte olduğu, okuma

metninin de bu bilgi düzeyini geliştirici olduğu gerçektir. Bu anlamda konu ve okuma metni birbirini tamamlar niteliktedir.

Ancak hem ünite konusu hem de okuma metni, başından sonuna kadar peygamberimizin çeşitli özelliklerine yer vermekte, bu özelliklerin öğrenilip hayata uygulanmasına dair tavsiyelerde bulunmaktadır. Metin ve konu daha çok soyut bilgi ve tavsiyelerden oluşmaktadır. Bu yönüyle somut örneklerle yer verilmeyişi nedeniyle okuma metni ve konunun belli bir sistem ve tonda başlayıp aynı tonda bitmesi, konuya ve metne öğrencilerin konsantre olmalarını olumsuz etkilemekte, bu durum derse motive oluşlarını zorlaştırmaktadır.

Görsel unsurların kullanılmayarak, bilgi yoğunluğuyla verilen konu ve okuma metni, somut bir örneğin de olmayışı nedeniyle kazanıma ulaştırma noktasında yetersiz görülmektedir. Okuma metninin makale tarzında bir metin oluşunun yanında uzun ve anlaşılması güç cümlelerin varlığı ki bir bazı paragraflar bir cümleden oluşuyor, soyut kavramların varlığı, metnin anlaşılabilmesi için belli bir dini bilgi altyapısının gereği gibi nedenlerden dolayı öğrencilerin metne olan ilgisinin az olduğu, hatta bazılarının hiç ilgilenmediği görülmüştür. Örneğin metnin değerlendirilmesi için; “*Metinde verilmek istenen mesaj nedir?*” sorusuna, hemen cevap verilememekte, öğrencilerin soruyu cevaplamak için tekrar metni okudukları hatta birkaç kere tekrar ettikleri görülmektedir. Metin üzerinde yapılan çalışma sonunda da metin kazanımına yönelik bir dönüt alınamamakta, bunun yerine metinde peygamberimizin hayatına dair pek çok bilgi verildiği için çok çeşitli cevaplarla karşılaşılmaktadır.

Hâlbuki peygamberimizin örnek hayatına dair yapılan bilgi içerikli bir açıklamadan sonra, yaşadığı somut bir olayın verilmesi daha yararlı olabilirdi. Çünkü öğrencilerin gelişim düzeyleri de dikkate alındığında bu yöntemin daha yararlı olduğunu görmek zor değildir. Zaten öğrenciler de herhangi bir olayla ilgili soyut izahlardan çok somut örnekleri öncelikle hatırlamaktadırlar. Örneğin peygamberimizin hayvanlara da merhametli oluşuyla ilgili kişisel bir özelliği olarak, bir savaşa giderken ordusuyla geçtiği yol güzergâhında bir köpek ve yavrularını görünce, zarar görmemeleri için ordu geçinceye kadar iki askerini nöbetçi olarak bırakması anlatıldığında, öğrencilerin akıllarında daha çok kalmaktadır.

Peygamberimizin örnek ahlakına dair bir soru sorulduğunda da öncelikle bu olayın hatırlanarak bu örnek çerçevesinde cevaplar verildiği görülmektedir.

Sonuç olarak okuma metni, öğrencilerin seviyesine uygun olmayışı, somut örneklerin olmayışı, uzun ve anlaşılması güç cümlelerin varlığı gibi nedenlerle kazanıma ulaştırma noktasında yetersiz görülmüştür. Bunun yerine peygamberimizin hayatından herhangi bir özelliğine dair hikaye tarzında bir metnin verilmesi daha yararlı olabilirdi.

3.4.4. DÖRDÜNCÜ ÜNİTE: KUR'AN'DA AKIL VE BİLGİ

Dördüncü ünite, Kur'an'ın akla ve bilime verdiği önem, bilgi edinme yollarının neler olduğuyla ilgili açıklamalar, taassup ve bağınazlığın sebep ve sonuçlarının açıklandığı konulardan oluşmaktadır. Kavramsal tanımların yanında, Atatürk'ün akıl ve bilimle ilgili sözlerine yer verilmektedir. Ayrıca, İslam'ın kuru bilgi ve yüzeysel davranışlardan ibaret olmayıp, sürekli bir canlılık ve hareket isteyen bir din olduğu vurgularının yapılması tavsiyesi de ünite girişinde yapılmaktadır. Öğrencilerin de bilimsel bilgileri dikkate alarak öğrenmeyi bir beceri olarak kazanmalarını sağlayacak etkinliklere yer verilmektedir.

3.4.4.1. Okuma Metni:

ATATÜRK VE DİN

Atatürk'ün sağlığında onun çevresinde olan ve çeşitli devlet görevlerinde bulunan Münir Hayri Egeli, başından geçen bir olayı şöyle anlatır:

“Atatürk bağınazlığa karşıydı. Bir gün Atatürk'ün arkadaşlarından biri:

— Efendim Münir Hayri namaz kılar, dedi.

En yakın dostumun beni Atatürk'e bu biçimde tanıttığını duyan ve beni sevmeyen kişilerin yüzlerindeki sevinç ifadesini gördüm. Şimdi, Atatürk 'ün yanından kovulacağımı düşünen bu kişiler gülüştüler. Atatürk'le aramızda şu konuşma geçti:

— Sahi mi?

— Evet Paşam.

— Niçin namaz kılıyorsun?

— Hiç! Yalnızca içimde namaz kılınca bir huzur hissediyorum. Atatürk az önce gülenlere döndü:

— Bir gemide kalsanız ve denize batma tehlikeniz olsanız, hiçbir ümidiniz kalmasa ne diye haykırırsınız? Herhalde yetiş Gazi demeysiniz, Allah dersiniz. Bundan doğal ne olabilir?

Sonra bana dönerek şöyle dedi:

— Dünyadaki işlerine zarar getirmemek koşuluyla namazını kıl, heykel de yap, resim de...”

Görülüyor ki Atatürk, dine değil dinin kötüye kullanılmasına karşıydı. O, İslam dininin evrenselliğini dünya işleriyle ilgisinde değil; iman ve ahlak ilkelerinde, insanlığı kucaklayışında buluyordu. Ona göre dinin yeri kişinin vicdanıydı. (Demirtaş ve Özdemir, 2009a: 86)

3.4.4.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar:

Taassubun anlamını ve zararlarını açıklar, doğru bilginin kişiyi taassuba düşmekten korumadaki önemini fark eder. (Demirtaş ve Özdemir, 2009b: 82)

3.4.4.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Taassup kavramı ünite konusu içerisinde detaylı bir şekilde anlatılmış, taassubun tanımına, zararlarına, sebep ve sonuçlarına değinilmiştir. İslam dininin taassuba bakışı, bilgiye verdiği önem ve bilginin taassubu önlemedeki rolü üzerinde durulmuştur. Konunun ilerleyen bölümlerinde Atatürk'ten alıntılarla Atatürk'ün taassuba, hurafe ve batıl inançlara bakışına ve dinimizin bu konudaki tutumuna dair sözlerine yer verilmiştir.

Uzunca bir konu oluşu öğrencilerin dikkatlerinin dağılmasına neden olarak, dersin kazanım çerçevesinden uzaklaşmasına neden olmuştur. Bunun yanında konu içerisinde ayetlere yer verilmesi, tanımlamaların yapılması, konuyla ilgili ön bilgi oluşturulması bakımından yararlı olduğu söylenebilir.

Atatürk'ün fikirleri çerçevesinde anlatılan konunun ardından verilen ve kazanıma ulaştırması beklenen okuma metninin kazanımla doğrudan alakalı olmadığı

görülmekte, belki Atatürk'ün dini görüşü veya kişisel ibadet anlayışına örnek olabilecek bir metin görüntüsü vermektedir.

Okuma metninin kazanım açısından yeterli olmayışına rağmen bir takım özelliklerinden dolayı avantaj sayılabilecek yönlerinin bulunduğu görülmektedir. Hikâye tarzında oluşu, kısalığı, Atatürk'ün hayatından bir kesitin sunulması ve diyalog şeklinde oluşu derse olan katılımı da sağladığı için olumlu sayılabilecek özellikleridir. Ancak metinlerin konuluş amacı kazanımlar olduğu için metnin bu avantajlarının kazanıma katkı sağladığı söylenemez. Atatürk'ün ibadetler konusundaki düşüncelerinin hoşgörü ekseninde oluşunun bilinmesi açısından da faydalı görülen metin, Atatürk'ün çevresindeki insanların ibadet edenlere bakışı açısından olumsuz bir algının oluşmasına neden olmuştur. Atatürk'ün etrafındaki insanlardan dolayı Atatürk de bazı öğrenciler tarafından dine karşıymış gibi algılanmış, bu konuda açıklama yapılması gereği hissedilmiştir. Örneğin; namaz kılan birinin Atatürk'e şikâyet ediliyor olması ve bunun Atatürk'ün en yakınındaki insanlar tarafından yapılıyor olması öğrencilerin şu soruları sormalarına neden olmuştur:

** Atatürk dine karşıymıydı, ibadet edenlere engel mi oluyordu da şikâyet kendisine yapıldı? Hâlbuki konu içerisinde anlatılanlar böyle değildi.*

** Atatürk'ün etrafındakiler dine karşı mıydı, neden namaz konusunda şikâyet edilen birine gülüyorlar?*

** Namazı neden şikâyet konusu yapıyorlar?*

** Atatürk namaz kılmaz mıydı?*

** Namaz kılan birinin şikâyet edilmesine neden seviniyorlar?*

** Atatürk namazın niçin kıldığını bilmiyor muydu da sordu?*

** Namaz ve resim-heykel yapmanın ne ilgisi var da Atatürk böyle bir açıklamada bulundu?*

Sorular bu ve benzeri şekilde devam etmiştir. Gerek sorulan sorular, gerekse değerlendirme sorularına verilen cevaplar dikkate alındığında okuma metninin metinle ulaşılmak istenen kazanıma ulaştırıcı olmadığı sonucuna varılmaktadır. Bu okuma metni verilen kazanım için değil de “Atatürk'ün ibadete ve ibadet edene bakışı” vb. kazanımlar için faydalı olabilirdi.

3.4.5. BEŞİNCİ ÜNİTE: İSLAM DİNİNE GÖRE KÖTÜ ALIŞKANLIKLAR

Bu ünitenin içeriği, İslam dininin bireyin sakınmasını istediği kötü alışkanlıklardan olan alkollü içki içmek, uyuşturucu kullanmak, kumar oynamak ve bu tür alışkanlıkların nasıl başladığı, bunlardan nasıl korunulacağı ve kul hakkı konularından oluşmaktadır. Bu konuların işlenmesinde öğrencilerin çevresinden ve somut yaşantılarından yararlanılarak, ünite kazanımlarının gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır. Ünite içerisinde verilen okuma metni de kazanımlar açısından somut bir örnek olarak yer almaktadır.

3.4.5.1. Okuma Metni:

İMDAT BABAM SİGARA İÇİYOR

Güneş tepelerin ardındaki evine çekildikten sonra ay, güler yüzüyle dünya çocuklarına “Merhaba” diyordu. Bu sırada insanlar evlerine dönüyor, biran önce günün yorgunluğunu atmak ve dinlenmek istiyorlardı. Recep Bey de yorgun insanlardan birisiydi. Arabasından inip küçük bahçesini geçerek eve vardı.

Pencerede babasının yolunu gözleyen küçük prensesi Zeynep, onu görünce sevinçle kapıya koştu. “Baba baba!” diyerek Recep Bey’in boynuna atıldı. Babası zoraki bir gülümseme ile “Merhaba tatlım, nasılsın?” diyebildi. Sonra da onu kucağından indirdi. “Şimdi yorgunum dinlenmek istiyorum,” dedi. Recep Bey, televizyonun karşısına geçmiş kanalları geziyordu. Yanında kızı da boynu bükük bir şekilde duruyordu. Bir kanalda sigarayla ilgili reklâm filmi oynuyordu. Bu film, Zeynep’in dikkatini çekmişti:

— Baba bak, sigaranın zararlarını anlatıyorlar, dedi. Recep bey kızının bu ilgisine şaşırmişti:

— Eee ne olmuş sigaranın zararlarını anlatıyorlarsa. Sana ne! Yoksa nen de mi sigara içiyorsun? Zeynep:

— Babacığım, ben üç şeyden dolayı sigaradan çok korkuyorum. Çünkü sigaranın zararlarını konu alan filmi izleyince bundan çok etkilendim. Recep Bey şaşırmişti. Heyecanla ama biraz da alaycı bir tavırla sordu:

— Neymiş bakalım bu korktuğun şeyler? Söyle de biz de bilelim. Ona göre önlem alalım, dedi. Zeynep, babasının bu sözleri üzerine korktuğu şeyleri sıralamaya başladı:

— Birincisi babacığım, ben senden daha fazla sigara içiyorum. Zeynep'in bu itirafı Recep Bey'i çok şaşırttı. Öfkeli bir merakla:

— Nasıl benden daha fazla sigara içiyorsun? Sen sigara mı içiyorsun? Babasının bu şaşkın bakışları altında Zeynep, hafiften gülümsemişti. Sözlerine şöyle devam etti:

— Babacığım, sen benim yanımda sigara içiyorsun. Böylece ben de istemeden sigaranın dumanından etkileniyorum. Küçük ciğerlerim hep senden şikâyet ediyor. Çünkü evde içtiğin sigaralar hem havayı kirletiyor, hem de küçük ciğerlerime zarar veriyor. İşte birinci korkum; bu küçük yaşta sigara içmediğim halde senden çok içmiş gibi zarar görmem. Bundan daha kötüsü de babacığım, küçük kardeşimin hiçbir şeyden haberi yokken zehirlenmeye mahkûm olması, dedi. Recep Bey Zeynep'in bu sözleri üzerine derin derin düşünmeye başladı. Önce kızacak gibi oldu ama Zeynep'in sözleri duygularını etkilemişti. Bunun için kendi içinde bir çelişki yaşamasına karşın kızını dinlemeye karar verdi. Zeynep konuşmaya devam etti.

— İkincisi babacığım, senin için korkuyorum. Babası:

— Nasıl yani kızım, benim için neden korkuyorsun?

Zeynep babasının bu şaşkınlığı karşısında ona garip garip baktı:

— Sevgili babacığım, ben senin kadar hayat deneyimine sahip değilim. Ama özellikle televizyonda seyrettiğim eğitim programları beni çok etkiledi. Hele şimdi söyleyeceğim korkum sizin için daha önemli olmalı. Çünkü sigaranın Zararlarıyla ilgili filmlerde öyle korkunç örnekler gösterdiler ki, inanın çok korktum. Ayakları kesilen, damarları tıkanan, nefes darlığı çeken, insanları seyrettim. Onları izlerken hep aklıma sen geliyordun. Bir gün bundan dolayı babacığımın da ayağı kesilirse ne yaparım diye hep endişe ediyordum. İşte şimdi bu korkumu dile getirme fırsatım oldu. Ne olur babacığım, bu kötü arkadaştan kurtul! Hem kendine hem de bize zarar veriyorsun. İşte ikinci korkum de buydu. Recep Bey kızının söylediklerini düşünmeye başladı. Elini kızının omzuna atarak kendine doğru çekti, alnından öptü.

— Aferin sevgili kızım, söylediğin konular gerçekten de çok doğru. Uyarın için çok teşekkür ederim. Hele şu son korkunu da söyle. Çünkü üçüncü korkunu da merak ettim. Şimdi onu dinliyorum, dedi. Zeynep:

— Canım babacığım seni çok seviyorum. Şimdi son korkumu da söyleyim; babacığım sen kendi zehrini kendi elinle ve kendi paranla alıyorsun. Bununla birlikte benim harçlığımı ve ailemizin kazancını seni zehirleyecek sigaraya vermen beni üzüyor. Babacığım, küçük bir hesap yaptım. Sigaraya verdiği parayı benim eğitimime ayırsan inan çok daha iyi şartlarda okuyabilme imkânına sahip olacağım. Günde bir paket sigara içiyorsun. Bir paket sigaraya da 5 YTL veriyorsun, bu da ayda 150 YTL yapıyor. 150 ile 12’yi çarptığımızda 1800 YTL yapıyor. Bu para hem bizim birçok ihtiyacımızı giderir hem de seni birçok sıkıntıdan kurtarır. İşte nerdeyse altı aylık kiramıza denk geliyor. Bunun için babacığım bazen haykırmak istiyorum; “*İmdaat babam sigara içiyor!*” diye. Recep Bey Zeynep’in bu sözleri üzerine çok şaşırıldı:

— Demek ki biz bu zehre ne kadar da para veriyormuşuz da haberimiz yokmuş! Aferin kızım sana. Hem benim hem kardeşinin hem de ailemizin sağlığını ve gelirini koruduğun için sana teşekkür ederim. İşte sana söz veriyorum. Sigara paketini içindekilerle birlikte çöpe atıyorum. Bundan sonra annenin, senin ve kardeşinin sigara dumanından boğulmasına izin vermeyeceğim. Tut elimden sevgili kızım. Haydi, şimdi zehirsiz ve temiz bir aile ortamında yaşamaya, dedi.

Zeynep’in imdat sözü babasını çok etkilemişti. O günden sonra Recep Bey on yıllık arkadaşı sigarayla bir daha barışmamak üzere küstü. Hem sağlığı hem de kazancı kendine büyük birer kazanç olarak kaldı. Zeynep’in harçlığına da zam yaptı.

S. Ahmet UZUN

(Demirtaş ve Özdemir, 2009a: 94, 95)

3.4.5.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Sigaranın birey ve toplum sağlığı açısından zararlarını araştırarak çevresinden örnekler verir. (Demirtaş ve Özdemir, 2009b: 90)

3.4.5.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Sigaranın zararlarına dikkat çekmek amacıyla verilen okuma metni amacına ulaşmış, öğrencilerin de olaya dikkatlerini çekerek ilgilerini artırmıştır. Metinde, sigaranın zararların neler olduğu, aile içinde ve çevrede meydana getirdiği tahribatlar ve sigaranın zararlarına dair bilgi verme yollarının neler olduğu, bir babayla çocuğu arasındaki diyalogun nasıl olması gerektiği, küçük kızla babası arasında geçen konuşma şeklinde verilmektedir.

Okuma metni, kahramanının öğrencilerin yaşlarına uygun olması, işlenen konunun günlük hayatta bir karşılığının olması, metin içerisinde merak unsurlarına yer verilmesi, öğrencilerin kendi aile ortamlarında benzer olayların yaşanması, önemli bir mesaj veriyor olması, kolay anlaşılabilir ve akıcı bir üslubun kullanılması gibi özelliklerinden dolayı metinle verilmek istenen kazanım konusunda faydalı bulunmuştur. Metni okuduktan veya dinledikten sonra, öğrenciler derse aktif bir şekilde katılarak, konuyla ilgili görüş bildirmişlerdir. Metinde anlatılan olayların benzerlerinin kendi evlerinde de yaşandığından hareketle sigaranın zararları konusunda görüşlerini açıklamışlardır. Bazı öğrenciler de metindeki kızın anlattıklarından yola çıkarak babasını sigaradan vazgeçirmeye çalışacağını belirtmişlerdir. Fakat öğrencilerden bazıları da bu konuda babalarına bir şey söyleyemeyeceklerini belirtmiş, babalarının kendilerine böyle bir durumda kızacağını belirtmiştir.

Seçilen metnin sigara ve zararlarına dikkat çekme noktasında yukarıda anlatılanlardan başka faydaları da olmuştur. Örneğin sigaranın sadece içenlere zarar vermeyeceği, aynı zamanda sigara içenlerin yanında bulunanların da bundan zarar göreceği ve bunun pasif içicilik olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bazı öğrencilerin pasif içicilik ve zararlarından habersiz olduğu görülmüştür. Bu anlamda okuma metninin faydaları olmuştur. Pasif içicilik konusu “kul hakkı” kavramını da gündeme getirmiş, öğrenciler pasif içiciliğin bir kul hakkı ihlali olduğu ve sigara içenlerin bu şekilde kul hakkı yedikleri sonucuna varmışlardır.

Pek çok olumlu yönü bulunan metnin olumsuz veya dezavantaj denilebilecek tarafı ise metnin baş tarafı ile son kısımları arasındaki kurgu hatasıdır. Çünkü metnin baş taraflarında baba ile kızı arasındaki diyalog daha samimi ve birinci şahıs şeklinde bir dil kullanılırken, parçanın ikinci sayfa kısmının ikinci paragrafında “siz” şeklinde

resmi bir dil kullanılmıştır. Bu durum baba – çocuk arasındaki resmi dil nedeniyle uzaklık hissi oluşturmuş, öğrencilerin metnin bu kısımlarına dair eleştirileri olmuştur. Öğrencilerden pek çoğu kendi evlerinde babalarına siz diye hitap etmediklerini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak metin, kazanıma ulaştırması ve verdiği mesajlar bakımından olumlu bulunmuş olup, gerek içerik gerekse içeriğin sunumu konusunda yeterli ve faydalı görülmüştür.

3.4.6. ALTINCI ÜNİTE: KÜLTÜRÜMÜZ VE DİN

Ünite boyunca, İslam dininin, kültürümüz, dilimiz, sanatımız, örf ve adetlerimiz üzerindeki etkisi ele alınmakta, kültür ve kültürün öğelerine somut örneklerle değinilmektedir. Kazanımlar için de etkinliklere, şiir ve resimlere yer verilerek, en sonda da laiklik kavramı üzerinde durulmaktadır. Okuma metni olarak seçilen Yunus Emre şiiri de “Musikimizdeki Dini Motifler” konusuna somut örnek olarak verilerek, kazanımın gerçekleşmesinin sağlanması amaçlanmaktadır.

3.4.6.1. Okuma Metni:

İLÂHİ

Ben yürürüm yane yane,
Aşk boyadı beni kane,
Ne akilem ne divane,
Gel gör beni aşk neyledi.

Gâh eserim yeller gibi,
Gâh tozarım yollar gibi,
Gâh akarım seller gibi,
Gel gör beni aşk neyledi.

Ya elim al kaldır beni,
Ya valsına erdir beni,
Çok ağlattın güldür beni,
Gel gör beni aşk neyledi.

Ben yürürüm ilden ile,
 Şeyh anarım dilden dile,
 Gurbette halim kim bile,
 Gel gör beni aşk neyledi.

Miskin yunus biçareyim,
 Baştan ayağa yareyim,
 Dost ilinden avareyim,
 Gel gör beni aşk neyledi.

Yunus EMRE

(Demirtaş ve Özdemir, 2009a: 117)

3.4.6.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar:

Musikimizdeki dini motiflere örnekler verir. (Demirtaş ve Özdemir, 2009b: 106)

3.4.6.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

İlahilerin, hikâyelerde olduğu gibi derse olan ilgi ve motivasyonu artırıcı etkileri bakımından çok faydalı olmaktadır. Konunun daha iyi anlaşılacak kalıcı olmasını sağlaması bakımından da son derece önemlidir.

Yunus Emre şiirleri, öğrencilerin en çok sevdiği, ilahi olarak söylemekten son derece keyif adlıları şiirlerdir. Sözlerinin yalın ve kolay anlaşılır olması, rahatlıkla ezberlenebilmesi, akıcı bir üsluba sahip olması ve şiirlerin genelinde anlam bütünlüğünün bulunması, pek çok Yunus Emre şiirinin ilahi şeklinde söylenmiş olması ve bunun öğrenciler tarafından çeşitli yayın organlarında dinlenmiş olması gibi nedenlerle ilahiler dikkat çekici ve kazanıma ulaştırıcı metinler olarak değerlendirilmektedir.

Kazanımla ilgili olarak, öğrencilerden hemen tamamı pek çok şarkı, türkü, yerli veya yabancı (özellikle rap) müzik türü ve ilahi bilmektedir. Dolayısıyla bunları karşılaştırma yapmak suretiyle hangisinin olumlu hangisinin olumsuz olduğu sonucuna varabilmektedirler. Musikimizdeki dini motiflerin olumlularına ve

olumsuzlarına da rahatlıkla örnekler verebilmektedirler. Örneğin; “*Allah belanı versin, Allah seni kahretsin...*” sözlerinin yer aldığı şarkıyı olumsuzlarken, “*Allah bizimledir görür bizi, Allah tek ümittir ümitsiz...*” sözlerinin yer aldığı şarkıyı olumlular arasında zikretmektedirler.

Sonuç olarak denilebilir ki; ilahiler öğrenciler tarafından seilmekte ve ilgiyle takip edilmektedir. Özellikle Yunus Emre şiirleri pek çok kazanımda olduğu gibi bu okuma metninin kazanımı açısından da olumlu bulunmuştur.

3.5. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ SEKİZİNCİ SINIF MÜFREDATI

Çalışmanın bu kısmında sekizinci sınıf ders üniteleri içerisinde yer alan okuma metinleri öğrenci görüşleri de dikkate alınmak suretiyle değerlendirilmiştir.

3.5.1. BİRİNCİ ÜNİTE: KAZA VE KADER

Kaza ve kader ünitesi, konuları ve içeriği itibariyle, anlaşılması oldukça güç bir ünite. Bunun en büyük nedeni, toplumda yaygın olan ve İslam dininin evrende koymuş olduğu yasaları dikkate almayan teslimiyetçi kadercilik anlayışıdır. Ünite boyunca, öğrenme- öğretme sürecinde akılcı ve eleştirel bir yaklaşımla, Kur’an ayetleri, hadisler ve somut örneklerden yararlanmak suretiyle bu yanlış algının düzeltilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Bunu yaparken de Allah’ın her şeyi bir ölçüye göre yarattığı, insan iradesi, insanın sorumlu bir varlık olduğu ve tevekkül konusunun vurgulanması yoluna gidilmektedir. Verilen okuma metni ve etkinlikler yoluyla da kazanımın gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır.

3.5.1.1 Okuma Metni:

TALİH ÜZERİNE

İnsanlardan kimisinin talihli, kimisinin de talihsiz olduğuna çok az inanmayan insan vardır. Hatta gün olur, işlerimiz ters gittikçe kendi talihsizliğimize yanar dururuz. Talih diye bir şeyin var olduğuna inandığımızı göre nedir bu talih? Acaba bir insan dünyaya güzel veya çirkin geldiği gibi talihli veya talihsiz olarak mı doğuyor? Bunda doğruluk payı olduğunu hiç sanmıyorum. Zamanımızda pek güzel doğmayan insanları bile estetik operasyonlarla güzelleştirdiklerine göre talihsizleri talihli yapan aleti de bilginlerin çoktan bulmuş olmaları gerekirdi. Fakat bilginler bu

aleti keşfedeceklerini bize haber vermişlerdir. Onlara göre bir insanı talihli yapan da talihsiz yapan da ancak kendisidir. Kendi seçimleridir. Buna dışarıdan kimse karışamaz.

"Nasıl oluyor bu?" diyeceksiniz. Bu konu üzerine uğraşan psikologlara göre biz, bazı insanlara talihli, bazılarına talihsiz derken bu nitelikleri onlara gelişi güzel konduruyoruz. Örneğin; birden bire parlayan bir sinema yıldızı, başarılı bir bilim adamı veya çok zengin olmuş bir fabrikatör bizim gözümüzde "Talihli" bir adamdır. Bunu böyle söylerken sinema yıldızının, fabrika sahibinin ya da bilim adamının bu üne ve refaha kovuşabilmek için uzun yıllar hangi işleri başardıklarını hiç düşmeyiz. Herhalde sinema yıldızı olan bir hanımı evimden, nişanlısına bir süveter ördüğü sırada sinema perdesine buyur etmişler, fabrikatöre de "Al bu fabrika senin olsun " dememişlerdir. Bilim adamına da kimse kazandığı başarıyı armağan etmemiştir.

Talih; refah, zenginlik ve mutluluk ile ölçüldüğüne göre bunları elde etmek için bazı çabaların harcanması, insan da bazı yeteneklerin var olması zorunludur. Örneğin; yaşamda başarılı olmamış, hiç değilse istediği basamağa yükselememiş bir kişi, bu başarısızlığını daha çok talihsizliğine verir. Acaba bu kişi talih dediğimiz bir nimet varda ondan yoksul kalmış bir zavallı mıdır? Yoksa kendisinde bulunan yeteneklerini geliştireceğine, hiç başaramayacağı bir işe kalkışıp başarısız olduğu için talihine lanetler yağdıran bir budala mıdır? Bunun yanıtı çok açıktır.

Talihli olmanın ilk koşulu, insanın bir yeteneği olmasıdır. Her insanında doğuştan mutlaka bir şeye yeteneği vardır. Talihli olmak için onu geliştirmeye çalışmakla işe başlamak gerekiyor. Bu uğurda özveriyle çalışmak zorunlu. Bir adama rastlarsınız yıllarca çalışmış, tuttuğu işte hiç bir başarı gösterememiştir. Çünkü kendisini geliştirmek için hiç bir çaba göstermemiştir. Böylesinin adı talihsiz olur. Günün birinde bu adam eline bir işporta geçirir. Yavaş yavaş sermayeyi büyütür. Zengin olur. Bu sefer herkes onu,"Ne talihli adam!" diye imrenerek seyrederek. Hâlbuki bu adam aslında ne talihlidir ne de talihsizdir. Yalnızca yaşamla pençeleşecek sonunda yetenciğini işletmesini bilmiş bir adamdır.

Talihli olmanın ikinci koşulu, insanın kendisine güvenmesidir. İşe ,"Ben bunu başarırım." diye başlamasıdır. Fakat bu inanç hiç bir zaman gurur derecesine çıkmamalıdır. Gurur, tam tersine, insana talihsizlik getirir fazla büyümüş bir burun mutlaka bir yere çarpacaktır. Çarptığı zaman da sahibinin başına bir kaza geleceği

için kendisine "talihsiz" denilecektir. Oysa bunda talihsizlik diye bir şey yoktur. Boş bir gurur, insanın başına olmaz işler açabilir.

Bir zamanlar mayın balıkçısı diye, talihi ile meşhur bir adam varmış. Mein kıyılarında balık pek az tutulduğu halde bu adam ne zaman balığa çıksa boş dönmez, sepetler dolusu balıkla gelirmiş. Herkes buna şaşırılmış adam bu yüzden para kazanırken talihi de dillere destan olmuş. O kadar ki birinin fazla olduğunu anlatmak için "Mein balıkçısı gibi talihli" demek adet haline gelmiş. Günün birinde balıkçı ölmüş tören için evine gelenler, mayın balıkçısını evinde balık ve su üzerine zengin bir kütüphane olduğunu hayretle görmüşler. Adamın neden balık avından boş dönmediğini o zaman anlaşılmış. Çünkü adam bu konuda herkesten fazla bilgi sahibiymiş.

Demek ki bazen bilgiyi de yanılarak talih sandığımız oluyor. Hatta ara sıra cesur, gözünü budaktan sakınmayan kişileri de cesur olduklarını unutarak talih sanırız. Hâlbuki onlar ele etikleri her şeyi cesaretleri sayesinde elde etmişlerdir. Nice insan vardır ki sırf cesaretleri olmadığı, zamanında atılım yapmaktan korktukları için bir şey yapamaz ve kendilerini talihsiz sayanları. Hâlbuki ne yeteneği ne gayreti ne bilgisi ne cesareti nede kendine inancı olmayan insanların durdukları yerde bir şey yapmalarına ve dolayısıyla talihli sayılmalarına olanak var mı? (Demirtaş ve Özdemir, 2009a: 30,31)

3.5.1.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Allah'a güvenmenin pasif bir bekleyiş olmadığını farkında olur.

Kaza ve kaderle ilgili toplumda yaygın olan yanlış anlayışların sebeplerini irdeler. (Demirtaş ve Özdemir, 2009b: 38)

3.5.1.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Sekizinci sınıf birinci ünitenin iki kazanımına ulaşmak için, ünitenin hemen başında Allah'a güvenmek (Tevekkül) başlıklı konunun ardından, kaderle ilgili yanlış inanış ve sözlere ilişkin örneklerin sorulduğu bir etkinlik yer almaktadır. Etkinliğin hemen ardından "Talih Üzerine" başlıklı okuma metnine yer verilmiştir.

Konu, etkinlik ve okuma metninin birbiri ardınca verilmiş olması kazanımın gerçekleştirilebilmesi açısından bir avantajdır. İlk olarak "Tevekkül" konusu

içerisinde peygamberimizin hadislerinden örnek verilerek – Önce deveni bağla, sonra Allah’a tevekkül et – soyut olan tevekkül kavramı somutlaştırılmaktadır. Tevekkül kavramının tanımı da; çalışıp elden gelen yapıldıktan sonra sonucu Allah’a bırakmak olarak yapılmaktadır. “Kararını verdikten sonra da artık Allah’a dayanıp güven, çünkü Allah kendisine dayanıp güvenenleri sever” (Ali İmran, 159), ayeti verilerek tanım pekiştirilmektedir.

Yapılan açıklamalar, verilen örnekler, etkinliğin çözümü ve okunan konu ardından öğrencilerin çoğunun tevekkül’ün pasif bir bekleyiş olmadığını kazanıma uygun olarak anladıkları görülmüştür. Bir kısmı ise tevekkül ile sabır kavramını karıştırmıştır.

Konu açıklamaları ve okuma metninin işlenmesi sonunda da kaza ve kader kavramlarının daha iyi anlaşıldığı, insanın kader karşısında pasif olduğu şeklindeki yanlış düşünce, cüz-i irade kavramı çerçevesinde değişmiş ve olumlu bir öğrenmenin gerçekleştiği görülmüştür. Örneğin;

—SBS’ yi (seviye belirleme sınavı) kazanacağınız kaderinizde varsa çalışmanıza gerek var mı? Kaybedeceğiniz yazılıysa çalışmak boşa uğraşmak değil midir? şeklindeki sorulara verilen bazı öğrenci cevapları şöyledir:

- Ama hangisinin yazılı olduğunu bilmiyoruz.
- Kazanıp kaybetmemizi çalışıp çalışmamak ve istek durumumuz belirler.
- Allah’ın koymuş olduğu yasalar var. Başarmayı da çalışma şartına bağlamıştır.
- O zaman biz de kaderimizin başarıma şikkını seçeriz, emekler ve çabalar asla karşılıksız kalmaz.

Verilen cevaplar kader ve tevekkül kavramları konusunda olumlu öğrenmelerin olduğu konusunda dönütler vermektedir.

Okuma metni de kazanım açısından değerlendirildiğinde, metnin kazanımlara ulaştırabilir, konuları tamamlayıcı, soyut kavramları somutlaştırarak öğrenmeyi kolaylaştırıcı olduğu görülmüştür. Metin içerisinde günlük hayattan örneklerin yer alması sadece tevekkül kavramı değil, kibir kavramının verilmesi bakımından da faydalı olduğu söylenebilir. Örneğin “Mein Balıkçısı” bölümü dikkat çekici bulunmuştur.

Metnin sayılan olumlu yanlarına rağmen olumsuz bir takım özelliklerinin olduğu da bir gerçektir. Metnin uzun oluşu, içerisinde pek çok anlatım bozukluğunun bulunması, metinde yer alan genellemeler ve gereksiz kelime kullanımıyla meydana gelen anlam bütünlüğünün bozulması, olumsuzluklar olarak sayılabilir. Örneğin birinci paragrafta yer alan “talih diye bir şeye hepimiz inandığımıza göre” ifadesine bazı öğrencilerin itiraz ettiği, herkesin talihe inanmayabileceğini söyledikleri gözlemlenmiştir. Yine birinci paragrafın sondan bir önceki cümlesinin başında yer alan “fakat” kelimesi hem gereksiz hem de bu haliyle anlatım bozukluğuna neden olmaktadır. Diğer bir örnek ise “yıllarca çalıştığı halde başarılı olamayan adam” la ilgili olup, metnin diğer bölümlerinde yer alan “uğraşırsa başarılı olur” cümlesiyle çelişkili olduğudur.

Sonuç olarak metnin bu haliyle de kazanımlar açısından faydalı olduğu, bahsi geçen olumsuzlukların düzeltilmesi durumunda daha da faydalı olacağı söylenebilir.

3.5.2. İKİNCİ ÜNİTE: ZEKÂT, HAC VE KURBAN İBADETİ

Bu ünite, zekâtın anlamı, kimlere nelerden nasıl ve nasıl verileceği, sadaka, yardımlaşma kurumlarımız, hac ve kurban ibadetinin anlamı, bu ibadetlerin bireysel ve toplumsal katkıları ile Hz İbrahim ve kurban ibadeti arasındaki ilişkiler konu edilmektedir. Bu amaçla konularda, önce bilgi düzeyinde açıklamalara yer verilerek, kavramsal altyapı oluşturulmakta, ardından somut örnekler, okuma metinleri, öğrenci yaşantıları ve etkinliklerle kazanıma ulaşılma yoluna gidilmektedir.

3.5.2.1. Okuma Metni:

SON BİLET

Bosna savaşı'nın en yoğun olduğu günlerdi. Sınıftaki öğrencilerimle orada yaşanan trajedileri paylaşmıştık. Öğrencilerden biri; Öğretmenim, bizde yardım gönderelim, dedi. Ben de Ailelerinizden para istememek şartı ile olur, dedim. Onlar iş eğitimi dersinde öğrendiklerinde bir şeyler üretecek, ben de 15 gün sonra Bosna'ya yardım için düzenlenecek bir kermeste bu ürünleri satılmasını sağlayacaktım.

1 hafta sonra ki dersimde öğrencilerimin çoğu, yaptıkları küçük ama benim için çok değerli ürünlerini teslim ettiler. Birkaç tanesi yetiştiremediklerini bir sonra ki dersine getireceklerini söylediler. Hepsi çok mutluydu ancak ön sırada oturan

sınıfın en sessiz ama başarılı öğrencilerinde Songül, ders boyunca başı önü eğik olarak hiç konuşmadan durdu.

Ders zili çaldığında Songül sessizce yanıma geldi:

—Ben Bosna Hersek'teki kardeşlerime verebilecek için yalnızca bunu bulabildim öğretmenim. İnşallah işlerine yarar, dedi. Avucumun içine bir şey bıraktı ve hızla uzaklaşıp gitti. Avucumu açtığımda gördüğümde bir öğrenci otobüs biletiydi

—Her halde, Bosna Hersekli'leri de aynı biletle otobüse bineceklerini düşündüm, dedim. Güldüm yürüdüm.

Okuldan çıktığımda bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Arabama bindim ve yol yapım çalışmaları olduğu için normalde hiç kullanmadığım arka caddeden evime doğru yöneldim. Silecekler yağmura yetişemiyordu. Önüme zorlukla görüyordum.

Issız yolun kenarında sırlıklam islanmış hızlı hızlı yürümeye çalışan 12–13 yaşlarında bir kız çocuğunu görünce arabaya almak için yavaşladım.

Baktım Songül.

Küçük kız son biletini Bosna'daki kardeşleriyle paylaştığı için o yağmurda evine yürüyerek gitmeye çalışıyordu. Arabaya aldım. Onu babası ve 3 kardeşiyle beraber yaşamaya çalıştığı yıkık dökük gecekonduya bıraktım. 3–4 km. yol boyunca ondan saklamaya çalıştığı gözyaşları artık sel gibi akıyordu. Bir hafta sonra düzenlediğimiz kermesin açılışına gelen belediye başkanı ve yanındaki misafirlerle bileti gösterdim. Kendisi çok zor şartlarda yaşayan ama yüreği çok zengin hikâyesini anlattım. Başkan bileti açık artırmaya çıkarttı ve bilet kermeste satılanların toplamına yakın para kazandı. (Demirtaş ve Özdemir, 2009a: 37,38)

3.5.2.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar:

Paylaşma ve yardımlaşmanın birey ve toplum için önemini kavrar. (Demirtaş ve Özdemir, 2009b: 46)

3.5.2.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Paylaşma ve yardımlaşma konusu öğrencilerin ilgisini en çok çeken ve istekli olduklarının görüldüğü ayrıca kazanım olarak da çok kolay gerçekleştirilebilen bir konudur. Özellikle öğrencilerin ramazan aylarındaki yardımlaşmaları sık sık

gündeme getirerek bu konu hakkında konuşmaları, bu yardımların önemine dair yaptıkları açıklamalar, herhangi bir tanıdıklarının veya zararsız olduğuna inandıkları birilerinin yardıma ihtiyacının olması durumunda, yardım edeceklerini belirtmeleri bu düşüncelerin doğru olduğunu göstermektedir.

Verilen okuma metni, kazanım açısından uygun bir metindir. Özellikle hiçbir iyiliğin karşılıksız kalmayacağı, küçük zannedilen bazı şeylerin aslında kimileri için ne kadar büyük olduğu bilincinin veriliyor olması çok önemlidir. Songül adlı öğrencinin son biletini yardım amacıyla vererek kendisinin yağmur altında yürüyerek evine dönmesi örneği, metin mesajları ve konu kazanımları için son derece yararlı olmuştur.

Metnin olumlu tarafının aşağıda değinilecek eksikliklerinden çok daha fazla olduğu görülmektedir. Bunların; metinde verilen mesajın olumluluğu, metnin ilgi çekiciliği, metinde işlenen konunun güncel oluşu (medyadan izlenen deprem haberleri vb), duyguları harekete geçirecek nitelikte oluşu ve kahramanın bir öğrenci oluşu gibi özellikler olduğu söylenebilir. Bunun yanında kazanım anlamında faydası da yadsınamaz.

Okuma metninde sayılabilecek pek çok olumlu özellik yanında olumsuz olduğu söylenebilecek iki husus göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki, öğrencilerin de belirttiği üzere seviyeye uygun olmayıp daha küçüklere hitap ettiği hususudur. İkincisi ise, görsel olarak hiçbir artışının olmayışıdır. Resimlerle süslenmiş olsaydı metin daha ilgi çekici olabilirdi. Ancak ilginç olan metnin seviyeye uygun olmadığı tespitinin öğrenciler tarafından yapılmasına rağmen yine aynı öğrenciler tarafından çok beğenilmesi ve kazanım açısından olumlu olduğunun söylenmesi bir çelişki oluşturmaktadır.

3.5.3. ÜÇÜNCÜ ÜNİTE: HZ MUHAMMED'İN HAYATINDAN ÖRNEK DAVRANIŞLAR

Üçüncü ünite, Hz Muhammed'in (s.a.v.) örnek davranışlarından insanlara değer vermesi, sözünde durması, hoşgörüsü, bilgiye önem vermesi, danışarak iş yapması, merhametli ve affedici olması, hakkı gözetmesi, zamanı iyi değerlendirmesi, çalışkanlığı ve dayanışması, doğayı ve hayvanları sevmesi ve güvenilir olması gibi konulardan oluşmaktadır. Ünite, Hz Muhammed'in (s.a.v)

hayatından örnek olan okuma metinleriyle zenginleştirilmekte ve somutlaştırılmaktadır. Hadislerin de yardımıyla verilen bilgilerin öğrenilmesinin yanında, öğrenilenlerin kalıcı olmasının da sağlanması amaçlanmaktadır.

3.5.3.1. Okuma Metni:

KÂBE HAKEMLİĞİ

Kâbe Mekkelilerin kutsal kabul ettikleri bir yerd. Peygamberimiz otuz beş yaşlarındayken bir gün Mekke’de şiddetli bir fırtına olmuş, Kâbe’yi de sel basmış ve büyük hasar görmüştü. Kâbe onarılırken sıra Mekkelilerce kutsal sayılan “Hacerülesvet” adı verilen taşın yerine konulmasına gelmişti. Her kabile bu onurun kendisine ait olmasını istiyordu. Nerdeyse bu yüzden kavga çıkacak ve kabileler arasında savaş başlayacaktı. Sonunda Kâbe’ye ilk girecek kişinin hakemliğine başvurma kararı alındı. Kâbe’ye ilk gelen kişi Hz. Muhammed’di. Herkes bu durumdan memnun oldu. Çünkü onun hakkı gözeten bir kişiliğe sahip olduğunu ve anlaşmazlığı adalete uygun olarak çözeceğini biliyorlardı. Peygamberimiz, bir yaygı üzerine taşı koyarak her kableden bir kişinin bunun ucundan tutmasını istedi. Taş, konulacağı yere kadar bu şekilde getirildi. Sonra Hz Muhammed, eliyle taşı alıp yerine koydu. Böylece çıkması olası bir çatışma tatlılıkla çözüme kavuşturuldu. (Demirtaş ve Özdemir, 2009a: 84)

3.5.3.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar:

Hz Muhammed’in örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini kavrar. (Demirtaş ve Özdemir, 2009b: 90)

3.5.3.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Hz peygamberin erdemli davranışlarına örneklerin sunulduğu, ünite konularının hemen tamamı, veriliş ve anlatım biçimleriyle okuma metni özelliğinde olup, verilen kazanımlara ulaştırabilir niteliktedir. Dolayısıyla bu ünite için ayrıca okuma metnine gerek olmadığı söylenebilir. Çünkü etkinliklerle de desteklenen konular yeterince açıklayıcı, bilgi verici ve öğretici bulunmaktadır. Bunun yanında Hz peygamberin sorun çözücü ve danışılan biri olduğu özelliklerinin verilmesi amacıyla konulan okuma metninin, öğrencilerin geçmiş öğrenmelerinin hatırlatılması

ve öğrenilenlerin kalıcılığının sağlanması noktasında faydalı olduğunu söylemek mümkündür.

Ancak metin çok kısa olup, herhangi bir görsel unsurla desteklenmemiştir. Metin bu haliyle sanki öylesine konuluvermiş hissi uyandırmaktadır. Ünite konularını tamamının resimlere zenginleştirilmiş olmasına rağmen, kazanımlar açısından somut örnek sayılabilecek okuma metninin çok tek düze ve kuru bir anlatımla verilmesi yine metin için bir olumsuzluktur. (Bkz.: Şekil - 3)

Metnin, resimlerle daha cazip hale getirilerek, anlatımının da zenginleştirilip hikâye tarzında olması sağlayacağı avantaj bakımından önemlidir.

3.5.4. DÖRDÜNCÜ ÜNİTE: İSLAM DÜŞÜNCESİNDE YORUMLAR

Kılavuz kitapta, ünite konularının işlenmesi sürecinde, öğrencilerin, araştıran, soran, sorgulayan, demokrasiyi özümsemiş, hoşgörü, birey bilinci ve becerisine sahip olmalarını sağlayıcı, İslam dininin evrensel barış kültürünün oluşmasında ve hoşgörü kültürünün oluşturulmasında katkılarının olduğu konularında bilgilerin verilmesi tavsiyesi yer almaktadır. Bu tavsiyelerin öğrenci kazanımı şeklinde gerçekleştirilebilmesi için de din ve din anlayışı kavramları, din anlayışındaki yorum farklılıklarının sebepleri, İslam düşüncesindeki yorum biçimleri olan inanç, fihri ve tasavvufi yorumlar ile dinde zorlamanın olmadığı konuları yer almaktadır. Bunun yanında okuma metinleri ve etkinlikler de kazanıma yönelik verilen diğer bölümler şeklinde konular arasına dağıtılmış durumdadır.

3.5.4.1. Okuma Metni:

RENKLERİN DİYALOĞU

Dünyanın bütün renkleri bir araya toplanmışlar. Hangi rengin en önemli ve en güzel olduğunu tartışmaya başlamışlar.

Yeşil söze başlamış:

—Elbette en önemli renk benim. Ben yaşamın ve umudun rengiyim! Çimenler, yapraklar, ağaçlar için seçilmişim. Yeryüzüne şöyle bir bakın, her taraf benim rengimle kaplı değil mi?

Mavi oradan atılmış:

—Sen sadece yeryüzünün rengisin, ya ben? Ben hem denizin hem gökyüzünün rengiyim. Gökyüzündeki mavi, insanlara huzur verir ve huzur olmadan da siz hiçbir şey yapamazsınız!

Sarı söze karışmış:

—Siz dalga mı geçtiğinizi sanıyorsunuz? Ben güneşin rengiyim, bu dünyaya sıcaklık veririm. Ben olmasam hepiniz soğuktan...

Turuncu onun sözünü kesmiş:

—Ya ben? Ben direncin ve sağlığın rengiyim. İnsanın yaşaması için gerekli vitaminler benim rengimdedir. Portakalı, havucu düşünün. Pek ortalarda görünmeyebilirim ama güneş doğarken ve batarken gökyüzüne o güzelim rengi veren benim, unutmayın!...

Kırmızı dayanamamış söz almış:

—Ben hepinizden üstünüm! Ben kan rengindeyim! Kan olmadan yaşam olur mu? Hem ben cesaret ve tehlikenin rengiyim! Savaş ve ateş rengindeyim! Aşk ve tutku benimledir! Bensiz bu dünya bomboş kalırdı!..

Mor ayağa kalkmış:

—Hepinizden üstün olan benim! Ben gücün ve asaletin rengiyim Bütün liderler ve krallar beni seçmişler. Otorite ve bilgeliğin rengi benim. İnsanlar beni sorgulamaz. Aksine, dinler ve itaat ederler.

Bütün renkler bir ağızdan konuşmaya devam edip sonunda kavgaya tutuşmuşlar. Her biri diğerini itip kakıyor ve “En üstün benim...” diyormuş.

Derken bir anda şimşekler çakmaya ve yağmur damlaları gökten inmeye başlamış... Bütün renkler neye uğradıklarını şaşırıp korkuyla birbirlerine sarılmışlar.

Derken “Yağmur”un sesi duyulmuş...

—Sizi aptal renkler... Bu kavganızın anlamı ne? Bu üstünlük kavganız neden? Siz bilmiyor musunuz ki her biriniz farklı bir görev için yaratıldınız, birbirinizden farklısınız her biriniz çok özelsiniz...Haydi şimdi el ele tutuşup bana gelin!..

Renkler bu sözlerden çok utanmışlar. El ele tutuşup gökyüzüne doğru havalanmışlar ve bir yay şeklinde oraya yerleşmişler. Yağmur:

—Bundan sonra her yağmur yağdığında siz birleşip bir renk cümbüşü olarak gökyüzünden yeryüzüne uzanacaksınız. İnsanlar sizi gördükçe huzur duyacak güç

bulacaklar. İnsanlara yarınlar için bir umut olacaksınız... Gökyüzünü bir kuşak gibi saracaksınız ve size “Gökkuşağı” diyecekler.

Bu yüzden ne zaman dünyamızı yıkasa ardından gökkuşağı belirir. Bizde gökkuşağındaki o renkler gibi birbirimizden farklı ve hepimiz çok özeliiz. Bunun farkında olmalı ve uyum içinde yaşamalıyız...

İslam düşüncesinde ortaya çıkan yorumlarda kendi içinde, uyumlu ve özel olabilir. Ancak bunlar Allah’ın insanlığa gönderdiği rahmeti olan Kur’an’ın ışığında birer zenginlik demektir. Bu yorumlar ve mezhepler, Kur’an’a bağlı kaldıkları ve onun ışığından yararlandıkları sürece bir gökkuşağı oluşturabilirler. (Demirtaş ve Özdemir, 2009a: 100, 101)

3.5.4.2. Metinle Ulaşılma İstenen Kazanımlar:

Din anlayışındaki farklılıkların niçin birer zenginlik olduğunu açıklar. (Demirtaş ve Özdemir, 2009b: 110)

3.5.4.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Din anlayışındaki farklılıkların zenginlik olduğu kazanımı için verilen okuma metninin, pek çok özelliğiyle ilgi çekici bulunmuş ve kazanımı gerçekleştirebilir nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır. Hatta denilebilir ki, sekizinci sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi okuma metinleri içerisinde kazanımlar açısından en dikkat çekici, mesaj verme kabiliyetinin en yüksek metin olduğu ve öğrenciler tarafından en çok beğenileni olmuştur. Nitekim öğrencilerin konu kazanımlarına yönelik sorulara, “Renklerin Diyalogu” okuma metninden ve metinde geçen “gökkuşağı” mesajından yola çıkarak cevaplar verdikleri görülmüştür.

Okuma metninin avantajlarını şu şekilde saymak mümkündür: Konuşma bölümlerinin ayrı ayrı verilmiş olması, konuşan her rengin kendine uygun resimlerinin yer alması, çiçek motiflerinin kullanılması, metin mesajları ve renklerin uyumu, akıcı ve ilgi çekici bir üslubun kullanılması, mesajı ve kazanımı tam olarak kapsayıcı olması, yağmurun dilinden verilen uyarı ve hatırlatmalar, son paragrafta yer alan ve asıl verilmek istenen mesajla yapılan bağlantılar. (Bkz.: Şekil - 4)

Metinde olumsuz sayılabilecek tek nokta ise; yağmurun, konuşan renkleri uyarmak amacıyla söylediği konuşmasına, “Sizi aptal renkler” diyerek başlamasıdır. Bu ifade hem sertlik hem de hakaret içerikli olması nedeniyle olumsuz bulunmuştur.

3.5.5. BEŞİNCİ ÜNİTE: DİN VE GÜZEL AHLAK

Bu ünite, İslam’da övülen bazı ahlaki tutum ve davranışlar olan doğruluk, infak, emanete riayet etmek, adaletli olmak, kardeşlik, hoşgörü ve bağışlama, alçak gönüllülük, sözünde durmak, görgülü olmak, insanlara iyi davranmak ve güzel söz söylemek ve savurganlıktan kaçınmak konularından oluşmaktadır. Ünitadaki kazanımlar öğrencilere kazandırılırken, ayet meallerinden, somut örneklerden etkinlik ve okuma metinlerinden yararlanılmaktadır.

Beşinci ünite okuma metinlerinin fazlaca yer aldığı bir ünite. Bir tanesi etkinlik olmak üzere beş adet okuma metni bulunmaktadır. Bu üniteye hemen tüm konuların ardından bir de okuma metnine yer verilmiştir

3.5.5.1. Okuma Metni:

MİSAFİR ODASI

Yağmurlu bir gündü. Bardaktan boşanırcasına yağan yağmuru evimizin penceresinden seyrediyordum. Bu yağmur sayesinde ekili arazilerimiz bereketlenecek ve bizim için yaşamsal önem taşıyan barajlarımız su ile dolacaktı.

Annem yemek için hazırlıklara başladı. Hava kararmış, sokak lambaları yanmıştı. Ortalıkta kimseler kalmamıştı. Sokakta bir sessizlik vardı. Boş sokağa ve yağan yağmura bakarken bir de ne göreyim! Sokağın karşısında, lambanın dibinde biri, yağmurun altında oturuyordu. Hemen babama bu durumu bildirdim. Babam da gelip pencereden baktı ve giip bakacağını söyledi. Evden çıkarken annem:

—Hayırdır bey! Bu yağmurda nereye çıkıyorsun, dedi.

—Merak etme hanım. Sokakta biri var. Yağmurun altında ıslanıyor, bir bakacağım, dedi. Annem:

—Aman bey, bırak gitme! Hırsız, sarhoş olabilir. Başın derde girer, dediyse de babam dinleme diye adamın yanına gitti. Ben ve annem pencereden onları izledik. Bir süre birbirleriyle konuştular. Daha sonra babam, adamın koluna girdi ve eve getirdi. Kapıyı annem açtı ve hoş geldiniz, dedi. Zavallı adam yağmurda iliklerine

kadar ıslanmıştı. Tir tir titriyordu. Babam kendi giysilerinden getirdi ve ıslak giysilerini çıkarmasını istedi. Biraz çekingen tavırlarla da olsa elbiselerini değiştirdi. Sobanın yanında biraz ısındıktan sonra annemin hazırlamış olduğu akşam yemeğini hep birlikte yedik. Adının Adil olduğunu söyleyen bu kişi yemekten sonra çayını içti ve başına gelenleri şöyle anlattı:

Kasabadan kente, eşimin rahatsızlığı nedeniyle geldim. Eşimde böbrek yetmezliği var. Belirli aralıklarla diyaliz makinesine giriyor. İyileşmesi için böbrek nakline ihtiyacımız var, buna da gücümüz yetmiyor. Hastaneden eşim için ilaç almaya giderken cüzdanımı düşürdüm. Bütün paramı yitirdim. İlaçları alamadığımı. Cüzdanımı kaybettiğimi, hastaneye giderek doktorlara söyledim. Doktorlar da bana,"Sen merak etme biz çaresine bakarız. Cüzdanını kaybettiğini karakola bildir."diyerek yardımcı oldular. Karakola gidip cüzdanımı kaybettiğimi bildirdim. Daha sonra sokaklarda bir süre cüzdanımı kendim aradım ama bulamadım. O sırada yağmur başladı ve hava karardı. Sonra siz bu sıkıntılı zamanımda beni misafir ettiniz.

Bunları anlatan Adil amcanın gözleri yaşla dolmuştu. Bu duruma oldukça üzüldük. Misafirimiz izin alıp gitmek isteseydi de babam izin vermedi; ona misafir odasını hazırlattı. Sabah kahvaltıdan sonra babam Adil amca'yı arabasıyla hastaneye bırakmış. Bir miktar parayı kendisine vermek istemiş. Almak istemeyince;

— Borç veriyorum. Eline geçince ödersin, demiş ve işine gitmiş.

Aradan üç gün geçmişti ki kapımız çalındı. Kapıyı koşup ben açtım. Kapıdakiler kim olsa dersiniz? Birkaç gün önce misafir ettiğimiz Adil amca ve bir bayan. Hemen içeri buyur ettik. Adil amca yanındaki bayanın, hasta olan eşi olduğunu söyledi. Ayrıca cüzdanının da bulunduğu müjdesini verdi. Biz de bu duruma çok sevindik.

Adil amca; teşekkür için uğradıklarını ve kendisini misafir ettikleri için minnettar olduğunu belirtti. Eşi de oldukça sevecen biriydi. O da bizlere, yaptığımız iyilik için teşekkür etti. Hastalık durumu sorduğumuzu ise daha iyi olduğunu söyledi.

Adil amca bizlere;"Allah sizden razı olsun. Ne muradınız varsa versin. Evinize huzur, bereket dolsun."diye dualar etti ve evimizden ayrıldı. Biz de;"Yine bekleriz, güle güle, Allah iyilik versin, hayırlı yolculuklar" diyerek onları uğurladık. (Demirtaş ve Özdemir, 2009a: 117)

3.5.5.2. Metinle Ulaşılmak İstenen Kazanımlar:

Ahlaklı olmanın birey ve toplum hayatındaki önemini kavrar. (Demirtaş ve Özdemir, 2009b: 122)

3.5.5.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Okuma metinlerinin kazanımlar açısından önemi büyüktür. Her konu sonunda gerek bir etkinliğin gerekse bir metnin bulunması kazanıma ulaşılmasını kolaylaştırmakta, soyut kavramların somutlaştırılması yoluyla da öğrenmeyi kolaylaştırarak, öğrenilenlerin kalıcı olmasını da sağlamaktadır. Ancak bazı ünitelerde bu kadar fazla okuma metnine yer verilirken, bazılarında hiç metin olmayışı, bunun yerine birkaç etkinliğe yer verilmiş olması, kazanımların ve konu okuma metinlerinin eşit dağılımı ve buna bağlı olarak kazanımların önem derecelerinin irdelenmesi sonucunu doğuracağından bu eşit olmayan dağılım bir çelişki olarak görünmektedir. Örneğin bu sınıf için beşinci ünite beş tane okuma metni yer alırken, altıncı ünite müstakil bir okuma metni bulunmamaktadır. Din gibi soyut bir kavramın anlatıldığı ve kazanımların da soyut olması nedeniyle önemi daha da artan okuma metninin yer almayışı bu çelişkili durumu göstermektedir. Bu da, beşinci ünite kazanımlarının daha önemli, altıncı ünite konu kazanımlarının daha sıradan olduğu gibi bir olumsuz düşüncüyü akla getirmektedir.

Okuma metni sayısı ile ilgili bu değerlendirmeler yapıldıktan sonra üniteye yer alan beş okuma metni içerisinde neden bu metnin seçildiği sorusuna şöyle cevap verilebilir: Metinde geçen olay ve yardım kısmı, sahip çıkılması gereken ve günümüz şartlarında yapmaktan kaçınılan bir erdem olarak karşımızda durmasındandır. Toplumların ahlaki özelliklerinin yozlaşmasının bir sonucu olarak dinimizin bir takım önemli davranışlarının insanlar tarafından yapılmaktan çekinildiği görülmektedir. Örneğin bir büyük şehirde sokakta veya yolda, yardıma ihtiyacı olan birine yardım edebilmek çok zordur. Çünkü çeşitli medya organlarında sürekli dolandırıcılık veya hırsızlık olaylarının planlarından biri olarak yardım isteme taktiğinin kullanıldığı haberleri duyulmaktadır. Bu konuda öğrencilerden de çeşitli fikirler gelmektedir. Mesela bir tanesi yolda ailesiyle birlikte seyahat ederken kendilerine el kaldıran birini almak konusunda annesi ve babası arasında metne benzer diyalogların yaşandığından bahsetmektedir. Nihayetinde yolda

bekleyen adamın hırsız veya zararlı biri olabileceği düşüncesiyle almadıklarını söylemektedir.

Etrafta görülen pek çok olumsuz örneğe rağmen, ihtiyaç sahibi birine yardım etme erdeminin tekrar kazandırılması için bu okuma metninin değerlendirilmesi yapılmıştır. Okuma metni kazanım açısından etkileyici ve yeterli görülse de kaybedilen bu erdemin tekrar kazandırılması açısından öğrencilerin yanlış algılarını düzeltmede yeterli olduğu söylenemez. Metnin olumlu denilebilecek bir diğer tarafı ise kendimize yardım edenlere karşı veya yardım ettiğimiz insanlara karşı nasıl davranılacağı ve hangi kavramlarla karşılılık verileceği konusunda bilgi veriyor olmasıdır.

3.5.6. ALTINCI ÜNİTE: DİNLER VE EVRENSEL ÖĞÜTLERİ

Bu ünite müstakil bir okuma metni yer almayıp, konular etkinlikler yoluyla pekiştirilme yoluna gidilmiştir. Bir örnek olması açısından altıncı ünite ikinci konusu olan “Niçin Birden Çok Din Vardır” konusu için verilen “ Tamamlayalım” etkinliği öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ünite etkinlikleri arasında bu etkinliğin seçilmiş olmasının nedeni ise ismi geçen konunun diğer konuları da kapsar nitelikte olup, temsil gücünün fazla olmasıdır.

3.5.6.1. Okuma Metni:

2. Etkinlik (Demirtaş ve Özdemir, 2009a: 137)

3.5.6.2. Metinle Ulaşılacak İstenen Kazanımlar:

Dinin evrensel bir olgu olduğunun farkına varır. (Demirtaş ve Özdemir, 2009b: 140)

3.5.6.3. Kazanıma Ulaştırma Açısından Değerlendirilmesi:

Tamamlayalım.

Aşağıdaki ifadeleri sebep sonuç ilişkisi kurarak tamamlayınız.

* Allah zaman zaman peygamber ve dinler göndererek insanları uyarmıştır.

Çünkü:

- *İnsanlar bir öndere ihtiyaç duyar.*

- *Toplumlar zamanla ahlaki özelliklerini kaybetmektedir. Allah bu ahlaki özellikleri peygamberler ve dinler vasıtasıyla tekrar hatırlatır.*
- *Geçmiş toplumların hayatlarından ders alınması için dinler gönderilmiştir.*
- *Toplumsal bozulmaları düzenlemek için dinler gelmiştir.*
- *Dinleri anlatacak birine ihtiyaç olduğu için peygamberler gönderilmiştir.*
- * Bazı toplumlarda bilge insanlar çeşitli ahlaki ilkeler ortaya koyarak insanları kötülüklerden uzaklaştırmak ve iyiliklere yöneltmek istemiştir.

Çünkü:

- *Bu insanlar tavır ve davranışlarıyla örnek olmuş kişilerdir.*
- *Toplumdaki erdemli insanlardır.*
- *Kötülükler karşısında onlara başvurulmuş, onlar da ister istemez çözüm mercii olarak ön plana çıkmışlardır.*
- *Toplumun güvenini kazanmışlardır.*
- *Toplumsal bozulmalar dayanılmaz hale gelmiştir.*
- *Bazı toplumlarda bilge kişiler kutsal kabul edilmiştir.*
- * İlk insandan günümüze farklı dinler ortaya çıkmıştır.

Çünkü:

- *Toplumlar farklıdır.*
- *Kültürler farklıdır.*
- *Farklı peygamberler farklı dinler getirmişlerdir.*
- *Din aynı olmasında rağmen zamanla insanlar tarafından kutsal kitapların değiştirilmesiyle din adı da değişmiştir.*
- *İnsanlarda inanma ihtiyacı doğuştandır. Bu yüzden kendileri din uydurmuşlardır.*
- *İlk insandan itibaren Allah, zaman zaman peygamberler ve dinler göndermiştir.*
- *Farklı beklentiler farklı anlayışların oluşmasına neden olmuştur.*
- *İnsanlar yöresel geleneklerini din olarak kabul etmişler bu da farklı din anlayışının oluşmasına neden olmuştur.*

Verilen öğrenci cevapları, konuların kazanıma ulaştırma notasında yeterli olduğunu göstermektedir. Etkinliklerle de öğrenilenlerin kullanılması sağlanarak kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak uygun bir okuma metninin olması konu ağırlıklı tekdüze anlatımın dışına çıkılarak daha aktif bir ders ortamının oluşmasını sağlayabilirdi.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Eğitim öğretim etkinliklerinde istendik davranışlara ulaşarak kazanımların gerçekleştirilebilmesi için bir programın var olması elzemdir. Eğitim programı, planlanmış süreç içerisinde öğretim faaliyetlerinin niçin, nasıl ve ne zaman vb. sorularının cevapları, eğitimcilere yol gösterici olmakta, belirlenen hedeflere ulaşmayı kolaylaştırmaktadır.

Okulda eğitim - öğretim faaliyetlerinin baş aktörleri şüphesiz öğretmen ve öğrencilerdir. Her iki grup için de eğitim öğretim faaliyetlerinin amacına ulaşarak kazanımların gerçekleştirilmesi hususunda temel kaynak ders kitapları ve kitap içeriğinde yer alan konu ve etkinliklerdir. Ders kitapları, öğretmene öğretme faaliyetinde ve kazanımları bir plan ve program çerçevesinde gerçekleştirmesinde yardımcı olurken, öğrencilere de kazanımlara ulaşarak, bilgilenmeleri; maddi ve manevi değerlerini benimsemeleri; gündelik yaşamla ilgili bir takım kavramları doğru öğrenmeleri ve inanç esaslarını sağlam kaynaktan öğrenerek batıl inançlara sapmamaları konularında kaynaklık etmektedir. Kitapların sahip olduğu bu önem hasebiyle, içeriğinin kazanımlara ulaştırabilir, dilinin sade ve anlaşılır olması, öğrenci gelişim ve seviyesine uygun, toplumsal örf ve adetleri dikkate alan, görsel zenginlikleri barındıran, öğretmen ve öğrenciye program doğrultusunda yol gösteren bir yapıda olması gerekmektedir.

Öğrencilerin gelişim seviyeleri dikkate alındığında, planlanmış kazanımlara ulaşmalarını sağlamak amacıyla ünite konularından önce veya sonra etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir. Çünkü Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi tabiatı gereği hem somut, hem de belirli ünitelerde ağırlıklı olarak soyut kavram ve olaylardan bahsetmektedir. Öğrencilerden birçoğu, somut örnekli veya somut olayların anlatıldığı konu ve ünitelerde derse fazlaca katılıp kazanımların gerçekleştiği yönünde geri dönütler verirken, soyut kavram ve olayların işlendiği konularda daha pasif kalmakta, bu tür konuların işlendiği derslerde daha fazla soru sorma ihtiyacı hissetmektedirler. Böyle ünite ve konu kazanımlarının gerçekleştirilebilmesi için okuma metinlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim soyut içerikli bir konu işlendikten bir süre sonra konuyla ilgili sorulan sorulara öğrencilerden gelen cevaplar, konuya bağlı olarak değil de daha çok okuma metnine bağlı olarak verilmektedir. Bunun

nedeni ise soyut kavram ve olayların, okuma metinleri vasıtasıyla somutlaştırılıp kavranılır hale gelmesidir.

Okuma metinlerinin öğrenci kazanımları açısından önemi büyüktür. Çünkü çevreden, öğrencilerin hayatlarından, sokaktaki günlük hayattan, herhangi bir etkinlikten ders verici bir olayı bulup hikâye etmek zor değildir. Kazanımların asıl verilmek istendiği kitle olan öğrencilerin bu konudaki ilgilerinden rahatlıkla yararlanılabilmektedir. Özellikle kıssa ve hikâyeler, tabiatı itibariyle ilgi çekici olup, verilmek istenen mesajlar için büyük kolaylık ve avantajlar sağlamaktadır. Bu nedenle alanın iyi değerlendirilmesi bir görev niteliği kazanmaktadır. Sırf bu yönüyle bakıldığında da çalışmanın önemi ortaya çıkmaktadır.

Öğrenci görüşleri de dikkate alınarak hazırlanan çalışmanın bulgu ve sonuçları, kişisel görüş ve tavsiyeler ilave edilerek her okuma metninin değerlendirilmesi sırasında aktarılmıştır. Ancak burada kısaca bir takım genel tespitleri vurgulamak yerinde olacaktır. Yapılan metin değerlendirmesi ve buna bağlı olarak öğrenci gözlemleri neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır.

- Okuma metinleri ve etkinlikler, kazanımların verilmesi açısından son derece önemli ve gereklidir.
- Okuma metinleri her haliyle – ister hikâye olsun, ister şiir olsun, isterse bir olay olsun – konulardan daha fazla ilgi görmektedir.
- Ünite sonlarında kazanım ölçmek amaçlı sorulan sorulara, öğrenciler tarafından okuma metni eksenli cevaplar verilmektedir.
- Ders kitaplarında yer alan okuma metinleri geneli itibariyle kazanımları gerçekleştirilebilir niteliktedir. Ancak bir kısmının konular ve kazanımlarla ilgisi ya düşüktür ya da yoktur. Metinler, konu kazanımına göre yeniden ele alınmalı, kazanımla ilgisi olmayanları değiştirilmelidir.
- Ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin pek çoğunun, ilaveler veya eksiltmeler yoluyla düzeltilmesi gerekmektedir. Okuma metinleri, yapılan çalışmalar dikkate alınmak suretiyle yeniden ele alınıp yeni öğretim döneminde yeni haliyle ünitelere konulmalıdır.
- Ders kitaplarında, hem ünite sonunda hem de metin sonunda yeterince pekiştirici soru bulunmamaktadır. Kazanımların gerçekleştirilerek kalıcılığının sağlanması için metin sonundaki metin değerlendirme ile

ünite sonundaki değerlendirme sorularının çoğaltılması gerekmektedir. Soru sayısının azlığı öğrenilenlerin kalıcı olması noktasında bir eksiklik arz etmektedir. Diğer derslerde hem ünite sonu değerlendirme soruları, hem de harici pek çok yardımcı kaynak varken, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde bu tür kaynak ve sorular bulunmamaktadır. Bu eksiklik, ünite sonlarına yeterince soru konulmak suretiyle veya yaprak testler hazırlanmak suretiyle giderilmelidir.

- Bazı okuma metinlerinde yer alan resimler, metinle anlamlı bir bütünlük oluşturup ilgi çekici olurken, bazılarında yer alan resimlerin metin içeriğiyle doğrudan ilgisi bulunmamaktadır. Bazı metinlerde ise hiç resme yer verilmemektedir. Bu da metne ve dolayısıyla metinde anlatılanlara ilgiyi azaltmaktadır. Metin ve metin için kullanılan görsel unsurların uyumlu olması, görsel unsur bulunmayan metinlere görsellerin eklenmesi gerekmektedir.
- Okuma metinlerinin büyük bir kısmının ünite içerisinde sistematik bir biçimde yer almadığı ve gelişigüzel bulunduğu görülmüştür. Metinler bazı ünitelerde ilk konunun önüne konurken, bazılarında ortalara, bazılarında ise ünitenin sonuna konmuştur. Bu durumun amacının ne olduğu ise anlaşılammıştır. Bir fikir olarak, bütün ünitelerde ünite konularını derleyip toparlaması açısından metinlerin en sona konması mantıklı görünmektedir. Bunun yanında dikkat çekerek öğrenciyi güdüleme maksadıyla ünitenin başına da konulabilir.
- Bazı ünitelerde birden fazla okuma metni yer alırken, bazılarında hiç okuma metnine yer verilmemiş olması, bir eksiklik olarak görülmüş ve dikkat çekici bulunmuştur. Okuma metinleri ünitelere homojen olarak dağıtılmalıdır.
- Bazı metinler, çok kısayken bazıları çok uzundur. Bu durum dikkat çekicilik bakımından bir dezavantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Metinlerin, mesajları verecek kadar uzun olması yeterlidir. Ancak öğrencilerin dikkatini dağıtıp ilginin azalmasına neden olacak kadar da uzatılmamalıdır. Öğrenci gelişim özellikleri dikkate alınmak suretiyle, uzunluk kısalık ölçüleri ayarlanmalıdır.

- Okuma metinlerinde anlatım bozuklukları görülmektedir. Bu bozuklukların, giderilmesi gerekmektedir.
- Metinlerde yer alan azı cümleler çok uzundur. İlköğretim öğrencilerinin seviyesi göz önüne alınarak çok uzun ve karmaşık cümle kurgularından kaçınılmalı, metinlerde yer alan bu cümleler düzeltilmelidir.
- Bazı metinlerin herhangi bir olayı hikâye tarzında anlatmayıp, makale üslubunda olması nedeniyle bu metinler sıkıcı bulunmuş, bu tür okuma metinlerinin kazanımlar açısından bir yarar sağlamadığı görülmüştür. Metinler hikâye üslubunda yer almalıdır.
- Kitapta yer alan bazı metinlerin, içerik, seviyeye uygunluk, görsel unsurlar bakımından bütünlük arz eden ve dili yönüyle çok uygun olduğu görülmüş, bir ünite konularının toplamının yaptığı öğrenme faaliyetini gerçekleştirdiği sonucuna varılmıştır. Bu tür metinlerin seçilerek ünitelere orantılı bir biçimde yerleştirilmesi gerekmektedir.
- Kur'an kıssalarının ve okuma metni olarak verilen hadislerin kazanım açısından son derece yararlı olduğu, öğrencilerin de ilgisini diğer metinlere oranla daha fazla çektiği tespit edilmiştir. Bu nedenle Kur'an kıssalarının okuma metni olarak ünitelerde daha fazla bulunması gerekmektedir.

Okuma metinleri, kazanımlar açısından çok önemlidir. Bu nedenle, seçilen metnin içeriği kadar, nerede ve nasıl verildiği, şekil zemin ilişkisi, kullanılan üslup, seviyeye uygunluk ve metin kahramanı özenle seçilmelidir.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ünitelerinde yer alan okuma metinleri geneli itibarıyla faydalı olup, bazı metinlerin üzerinde yapılacak küçük değişikliklerle de daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Bunun yanında bazı metinlerin ünite kazanımlarını gerçekleştirme kabiliyetlerinin yokluğu, konularla doğrudan bağlantılı olmadığı, dolayısıyla alternatif bir metinle değiştirilmesi gerektiği kanaati hâsıl olmuştur. Ayrıca okuma metinlerinin ünitelere orantılı dağıtılarak, konu kazanımlarını sağlayıcı metinlerden seçilmesi gerekmektedir. Böylece metinler kazanımlar ve amaç açısından daha uygun olacaktır.

KAYNAKÇA:

- Açıkgöz, K. Ün (2007). *Aktif Öğrenme* (9. Baskı). İzmir: Biliş Yayınları.
- Alkan, Cevat ve Kurt, Mehmet. (2000). *Özel Öğretim Yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Altaş, Nurullah (2001). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- _____, (2003). *Çok Kültürlülük ve Din Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- _____, (2007). *Öğretmen El Kitabı*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Altuntaş, Halil (2008). *Kur'an'ı Kerim Meali* (8. Baskı). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Aydın, M. Zeki (2004). *Din Öğretiminde Yöntemler*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- _____, (2005). *Ahlak Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Yöntemi* (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Bacanlı, Hasan. (2004a). *Gelişim ve Öğrenme* (8. Baskı) Ankara: Nobel Yayınları.
- _____, (2004b). *Gelişim ve Öğrenme* (9. Baskı) Ankara: Nobel Yayınları.
- Başaran, İ. Ethem (2007). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Başkurt, İrfan. (2002). “Din ve Ahlak Eğitiminde Yeni Arayışlar ve Bakış Açılıarı”. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 6, 69.
- Bayraklı, Bayraktar (2002). *İslam'da Eğitim* (7. Baskı). İstanbul: Seçil Ofset.
- Bayraktar, M. Faruk. (1997). *İslam Eğitiminde Öğretmen – Öğrenci Münasebetleri* (5. Basım). İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İFAV Yayınları.
- Bilgin, Beyza (1998). *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*. Ankara: Gün Yayıncılık.
- Bilgin, Beyza ve Selçuk Mualla (2000). *Din Öğretimi (Özel Öğretim Yöntemleri)*. Ankara: Gün Yayıncılık.
- Bozdağ, Muhammed (2004). “Etkili Öğretimde Motivasyon Unsurları: Öğrenci Başarısında ve Kişisel Gelişiminde Manevi ve Kültürel Değerler”. AB Sürecinde Eğitimde Reform İhtiyacı Sempozyumu. Ankara: Öncü Basımevi.
- Büyükkaragöz, S. Savaş (1999). *Genel Öğretim Metotları* (10. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Cebeci, Suat (1996). *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Celep, Cevat (2003). *Halk Eğitimi* (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ceyhan, Erdal ve Yiğit Birol (2003). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Çelikkaya, Hasan.(1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş* (2. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Dağlı, Abidin (2001). “Eğitimin Hukuksal Temelleri”. (Editör: Özcan Demirel ve Zeki Kaya). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Özcan. (1998). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Kardeş Kitap Yayınevi.
- _____, (2002). *Öğretme Sanatı* (3. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirtaş, Kenan ve Özdemir, Murat (2009a). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, İstanbul: İlke Yayıncılık.
- _____, (2009a). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 8 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: İlke Yayıncılık.
- _____, (2009b). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 Ders Kitabı*, İstanbul: İlke Yayıncılık
- _____, (2009b). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 8 Ders Kitabı*, Ankara: İlke Yayıncılık
- Dilaver, H. Hüseyin (2001). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programları ve Bir Uygulama Örneği*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Din Eğitimi ve Din Hizmetleri Semineri, (1991) Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Nisan 1988, 334.
- Doğan, Recai ve Tosun Cemal (2005) *İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Kavram Haritaları*. Ankara: Öğreti Yayınları.
- _____, (2003a). *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- _____, (2003b). *İlköğretim 4 ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğanay, Ahmet ve Sarı Mediha (2007). “Öğretim Amaçlarının Belirlenmesi, İfade Edilmesi ve Uygun İçeriğin Seçimi”. (Editör: Ahmet Doğanay, Gürcü Koç vd.). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık, 38.
- Erdem, A. Rıza (2005). *Etkili ve Verimli Eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Erden, Münire. (1998). *Eğitimde Program Değerlendirme* (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erginer, Ergin. (2000). *Öğretimi Planlama Uygulama ve Değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertürk, Selahattin. (1979). *Eğitimde Program Geliştirme* (3. Baskı). Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Gözütok, F. Dilek. (2006). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Güler, Tuğba (2007). *Din ve Ahlak Öğretiminde Drama Örnekleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Gürçay, Deniz ve Eryılmaz, Ali (2008). “Çoklu Zeka Alanlarına Dayalı Fizik Öğretimine İlişkin Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Ve Öğretmenlerinin Görüşleri”, *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Ankara: MEB, 179, 138-139.
- Gürkan, Tanju (2007). “Okul Öncesi Eğitimi ve Öğretmen Eğitimi” 6. *Antalya Sempozyumu.(ts.)* Antalya: Neta Matbaacılık.
- Gürtaş, Ahmet (1981). *Atatürk ve Din Eğitimi*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Hesapçıoğlu, Muhsin (1998). *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (5. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- <http://public.cumhuriyet.edu.tr/aturer/opdnotlar.html> (01.10.2009)
- İşman, Aytekin ve Eskicumalı, Ahmet. (2000). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Adapazarı: Değişim Yayınları.
- Kayadibi, Fahri (2002). “İslam Dininin Eğitim ve Öğretime Verdiği Önem”. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 4, 33.
- Kayıkçı, Kemal ve Sabancı, Ali (2009). *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Ankara: MEB, 181, 241.
- Kemertaş, İsmet (2003). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. İstanbul: Birsen Yayınevi.
- Kılıç, Abdurrahman ve Seven, Serdal (2002). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi* (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- _____, (2003). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. (3. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kıncal, Remzi Y. (2002). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Erzurum Eser Ofset.

- Komisyön. (2007) *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (İDÖP)*. Ankara: MEB Yayınları.
- Konuk, Yurdağül (1994). *Okul Öncesi Çocuklarının Dini Duygu Gelişimi ve Eğitimi*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kutup, Muhammet (ts.). *İslam'da Eğitim Metodu*. (Çeviren: Durmuş Ali Kayapınar). Ankara: İkbâl Matbaacılık.
- Küçükahmet, Leyla (2003). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Küçükkaragöz, Hadiye (2004). *Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi*. (Editör: Binnur Yeşilyaprak). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Moore, Kenneth D. (ts.). *Öğretim Öncesi Beceriler*. (Çeviren: Nizamettin Kaya). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Oğuzkan, Ferhan (1991). *Orta Öğretim Kurumlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi ve Sorunları*. Türk Eğitim Derneği 4. Öğretim Toplantısı, 23- 24 Mayıs, 7.
- Okumuşlar, Muhiddin (2007). *5E Yapılandırmacı Öğretim Modeli ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi İşleniş Örneği*, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 27, 167,168.
- _____, (2006). "Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikâye". Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 21, 237.
- Özdemir, Servet ve Yalın H. İbrahim (2003). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş* (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özden, Yüksel (2003). *Öğrenme ve Öğretme* (6. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özsoy, Osman. (2002). *Etkin Öğrenci Etkin Öğretmen Etkin Eğitim*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Parlıyan, Abdullah (2004). *Kur'an'ı Kerim ve Özlü Tefsir*. İstanbul: Konya Kitapçılık.
- Selçuk, Mualla (1990). *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Senemoğlu, Nuray (2002). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sönmez, Veysel (1997). *Sosyal Bilgiler Dersi: Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- _____, (2001). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, İsmet (2005). *Hedeflerin Aşamalı Sınıflaması*. (Editör: Melek Öztürk). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. İstanbul: Lisans Yayınları, 126.
- Şahinbaş, Mehmet. (2009a). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 5 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Tuna Matbaacılık.
- _____, (2009a). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 5 Ders Kitabı*. Ankara: Tuna Matbaacılık.
- _____, (2009b). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Tuna Matbaacılık.
- _____, (2009c). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 6 Ders Kitabı*. Ankara: Tuna Matbaacılık.
- Taşpınar, Mehmet (2006). *Kuramdan Uygulamaya Öğretim Yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- _____, (2005). *Kuramdan Uygulamaya Eğitim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Üniversite Kitabevi.
- Tavukçuoğlu, Mustafa (2002). “Okul Öncesi Çocuğunun Eğitiminde Din Duygusu ve Din Eğitimi”, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 19, 54.
- Tekindal, Satılmış (2002). *Hedefler İle Hedef Davranışları Belirleme ve Yazma*, (Editörler: C. Öztürk ve D. Dilek). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Temel, Cenk ve Avşar, Pervin (2009). *İlköğretim Beden Eğitimi Dersi 1- 8. Sınıflar Öğretmen Kılavuz Kitabı*. (II. Baskı) Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Turgut, M. Fuat (1977). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*. Ankara: Nüve Matbaası.
- Ünal, Mustafa ve Koç, İhsan (2009) *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Doku Yayıncılık.
- _____, (2009) *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 4 Ders Kitabı*. Ankara: Doku Yayıncılık
- Varış, Fatma (1978). *Eğitimde Program Geliştirme* (3. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi.

- _____,(1996). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Vermeer, Paul ve Johannes, Van Der Ven.(2006) *Dini Kimlik Oluşumu: Eğitimsel Bir Yaklaşım*.(Çeviren: Ayşe Zişan Furat). İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 13, 180.
- Vural, Birol. (2004a). *Muhteva Dersleri İçin Özel Öğretim Uygulamaları*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- _____,(2004b). *Her Öğretmen Rehberdir*. İstanbul: Hayat Yayınları
- _____,(2004c). *Öğrenci Merkezli Eğitim ve Çoklu Zekâ*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- _____,(2004d). *İfade ve Beceri Dersleri İçin Özel Öğretim Uygulamaları*. İstanbul: Hayat Yayınları
- Yalın, H. İbrahim (1999). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yavuz, Kerim (1987). *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.

EKLER: ŞEKİL 1

ARAŞTIRALIM

Kur'an-ı Kerim'in ilk inen ayetlerini araştırınız.

4.1. Ayet

"Ayet" kavramının anlamını biliyor musunuz?

Kur'an-ı Kerim'in surelerini oluşturan uzun ya da kısa vahiy ifadelerine ayet denir.

Ayetler birbirinden, durak denilen işaretlerle ayrılır.

Vahiy, "Allah tarafından gönderilmiş" demektir.

Bildiğimiz gibi Kur'an'daki tüm ayetleri Yüce Allah göndermiştir.

Hatırlarsanız, önceki derslerimizde Fatıha ve Kevser surelerini öğrenmiştik. Fatıha suresinde besmeleden sonra "Elhamdü lillahi Rabbil alemin," diyoruz. Kevser suresine de "İnna a'taynakei kevser." diyerek başlıyoruz, değil mi? İşte bu cümleler birer ayettir.

Kur'an-ı Kerim'de yaklaşık olarak 6666 ayet bulunmaktadır. Ayetlerden bazıları bir harf veya kelimedendir, bazıları ise bir ya da birkaç cümleden oluşmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de uzunluğu bir sayfayı bulan ayet de vardır. Örneğin, Hahman suresinin 64. ayeti bir kelimedendir. Bakara suresinin 282. ayeti ise bir sayfa uzunluğundadır.

4.2. Sure

Sure kavramının anlamını biliyor musunuz?

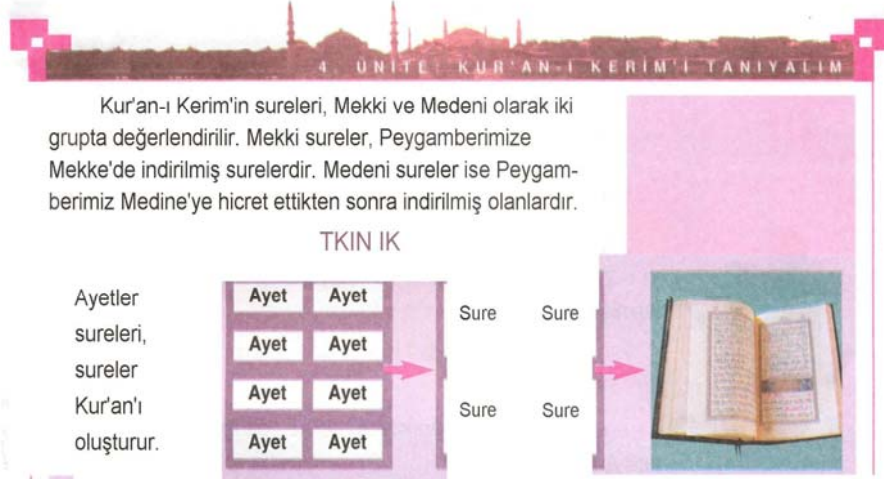
Kur'an-ı Kerim'in ayetlerden oluşan bölümlerine sure adı verilir. Kur'an'da 114 sure bulunmaktadır. Tevbe suresi dışındaki bütün sureler besmele ile başlamaktadır.

Kur'an'ın düzenine göre ilk sure Fatıha, son sure ise Nas suresidir. Ayet sayısı en fazla olan sure Bakara, en az olan Kevser suresidir. Bakara suresi iki yüz seksen altı ayetten, Kevser suresi ise üç ayetten oluşmaktadır.

Kur'an'daki her surenin bir adı vardır. Sureler adlarını, genellikle içinde geçen bir kelimedendir ya da anlatılan konulardan alırlar. Örneğin, kadınlarla ilgili konuların anlatıldığı sureye Nisa (kadınlar) suresi, Hz. Meryem'den bahseden sureye de Meryem suresi denir. Felak suresi de adını, içinde geçen felak kelimesinden almıştır.

ŞEKİL 2

4.3. Cüz

Güz kavramı size ne ifade etmektedir? Aşağıdaki şema üzerinde konuşunuz.

Kur'an-ı Kerim, altı yüz sayfadır. Bu sayfalar, yirmişer sayfadan oluşan bölümlere ayrılmaktadır. Bu bölümlerden her birine cüz adı verilir. Örneğin, Kur'an'ın başlangıcından, Bakara suresinin 141. ayeti ile biten 20. sayfanın sonuna kadar olan bölüm bir cüzdür. Kur'an'da bu şekilde toplam 30 cüz vardır.

Cüz başlangıcı işareti ve cüz numarası.....

Durak (Durak içinde ayet numarası yer alır.)

Ayet (Durak arasındaki cümleler birer ayettir.)

Resim 29: Bir surenin başlangıç sayfası

Cüz numarası

Sure adı ve sure hakkında kısa bilgi

Besmele

ETKİNLİK

NOT EDELİM

Mealli bir Kur'an-ı Kerim'den birer ayet, sure ve cüz belirleyerek farklılıklarını not ediniz.

ŞEKİL 3

OKUMA METNİ

KÂBE HAKEMLİĞİ

Kaba, Mekkelilerin kutsal kabul ettikleri bir yerd. Peygamberimiz, otuz beş yaşlarındayken bir gün Mekke'de şiddetli bir fırtına olmuş, Kâbe'yi de sel basmış ve büyük hasar görmüştü. Kâbe onarılırken sıra Mekkelilerce kutsal sayılan "Hacerülesvet" adı verilen taşın yerine konulmasına gelmişti. Her kabile, bu onuru n kendisine ait olmasını istiyordu. Nerdeyse bu yüzden kavga çıkacak ve kabileler arasında savaş başlayacaktı. Sonunda, Kâbe'ye ilk girecek kişinin hakemliğine başvurma kararı alındı. Kabe'ye ilk gelen kişi Hz. Muhammed'di. Herkes bu durumdan memnun oldu. Çünkü onun hakkı gözetilen bir kişiliğe sahip olduğunu ve anlaşmazlığı adalete uygun olarak çözeceğini biliyorlardı. Peygamberimiz, bir yaygı üzerine taşı koyarak her kabileden bir kişinin bunun ucundan tutmasını istedi. Taş, konulacağı yere kadar bu şekilde getirildi. Sonra Hz. Muhammed, eliyle taşı alıp yerine koydu. Böylece çıkması olası bir çatışma tatlılıkla çözüme kavuşturuldu.

Abdurrahman ÇETİN

Örneklerle Hz. Muhammed, s. 62.

13. Etkinlik

Bulalım, Listeleyelim

"Ey iman ederiler! Adaleti titizlikle ayakta tutan, kendiniz, ana-babanız ve akrabanız aleyhinde de olsa Allah için şahitlik eden kimseler olun. (Haklarında şahitlik ettikleriniz) zengin olsunlar, fakir olsunlar Allah onlara (sizden) daha yakındır. Hislerinize uyup adaletten sapmayın, (şahitliği) eğip büker (doğru şahitlik etmez), yahut şahidlik etmekten kaçınırsanız (biliniz ki) Allah yaptıklarınızdan haberdardır." (Nisa suresi 135. ayet.)

Yukarıdaki ayetlerde adaletin gerçekleşmesinde nelere dikkat çekilmekte olduğunu bularak noktalı yerlere listeleyelim.

-
-
-
-

11. Hz. Muhammed Doğayı ve Hayvanları Severdi

Doğayı ve hayvanları seven insan nasıl davranmalıdır?

Yaşadığımız dünyada havası, suyu, dağları, ormanları, denizleri, hayvanları ile doğal bir denge ve düzen vardır. Doğanın ve hayvanların korunması başta insan olmak üzere bütün canlılar için gereklidir. Çünkü, sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürülebilmek bu dengenin korunmasına bağlıdır. İslam dini bu nedenlerle doğanın ve hayvanların korunmasına büyük önem vermiş ve onların korunmalarını emretmiştir.

Hz. Muhammed, doğadaki canlı ve cansız tüm varlıkların, Allah'ın insana bir armağanı olduğunu bilincindeydi. Ağaçların, bitkilerin, hayvanların, havanın ve suyun insanların yararları için yaratıldığını, bunların korunması gerektiğinin farkındaydı. Bundan dolayıdır ki o, gerek doğal güzelliklerin (Fotoğraf 3.8) gerekse hayvanların korunmasına önem vermişti.

ŞEKİL 4

OKUMA METNİ

RENKLERİN DİYALOGU

Dünyanın bütün renkleri bir araya toplanmışlar. Hangi rengin en önemli ve en özel olduğunu tartışmaya başlamışlar.

Yeşil söze başlamış:

- Elbette en önemli renk benim. Ben yaşamın ve umudun rengiyim! Çimenler, yapraklar, ağaçlar için seçilmişim. Yeryüzüne şöyle bir bakın, her taraf benim rengimle kaplı değil mi?

Mavi oradan atılmış:

- Sen sadece yeryüzünün rengisin, ya ben? Ben hem denizin hem gökyüzünün rengiyim. Gökyüzündeki mavi, insanlara huzur verir ve huzur olmadan da siz hiçbir şey yapamazsınız!

Sarı söze karışmış:

- Siz dalga mı geçtiğinizi sanıyorsunuz? Ben güneşin rengiyim, bu dünyaya sıcaklık veririm. Ben olmasam hepiniz soğuktan ...

Turuncu onun sözünü kesmiş :

- Ya ben? Ben direncin ve sağlığın rengiyim. insanın yaşaması için gerekli vitaminler benim rengimde bulunur. Portakalı, havucu düşünün. Pek ortalarda görünmeyebilirim ama güneş doğarken ve batarken gökyüzüne o güzelim rengi veren benim, unutmayın!..

Kırmızı dayanamayıp söz almı :

- Ben hepinizden üstünüm! Ben kan rengindeyim! Kan olmadan yaşam olur mu? Hem ben cesaret ve tehlikenin rengiyim! Savaş ve ateş rengindeyim! Aşk ve tutku benimledir! Bensez bu dünya bomboş kalırdı!..

Mor ayağa kalkmış :

- Hepinizden üstün olan benim! Ben gücün ve asaletin rengiyim. Bütün liderler ve krallar beni seçmişler. Otorite ve bilgelğin rengi benim. insanlar beni sorgulamaz. Aksine, dinler ve itaat ederler.

Bütün renkler bir ağızdan konuşmaya devam edip

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Mahmut ULU	İmza:	
Doğum Yeri:	Aksaray		
Doğum Tarihi:	01.10.1980		
Medeni Durumu:	Bekâr		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Gökçe		Gökçe köyü	1992
Ortaöğretim				
Lise	İ.H.L.		Aksaray	1999
Lisans	Selçuk Ün. İ. Fa	İ.D.İ.K.A.B.Öğ.	Konya	2003
Yüksek Lisans	Selçuk Ün	İ.D.İ.K.A.B.Eğt.	Konya	2010
Becerileri:				
İlgi Alanları:	Spor, Sanat			
İş Deneyimi:	Öğretmenlik			
Aldığı Ödüller:				
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	Abdülkerim BAHADIR, Mustafa TAVUKÇUOĞLU			
Tel:	05052489375			
Adres	T.O.B.B. İlköğretim Okulu - Aksaray			